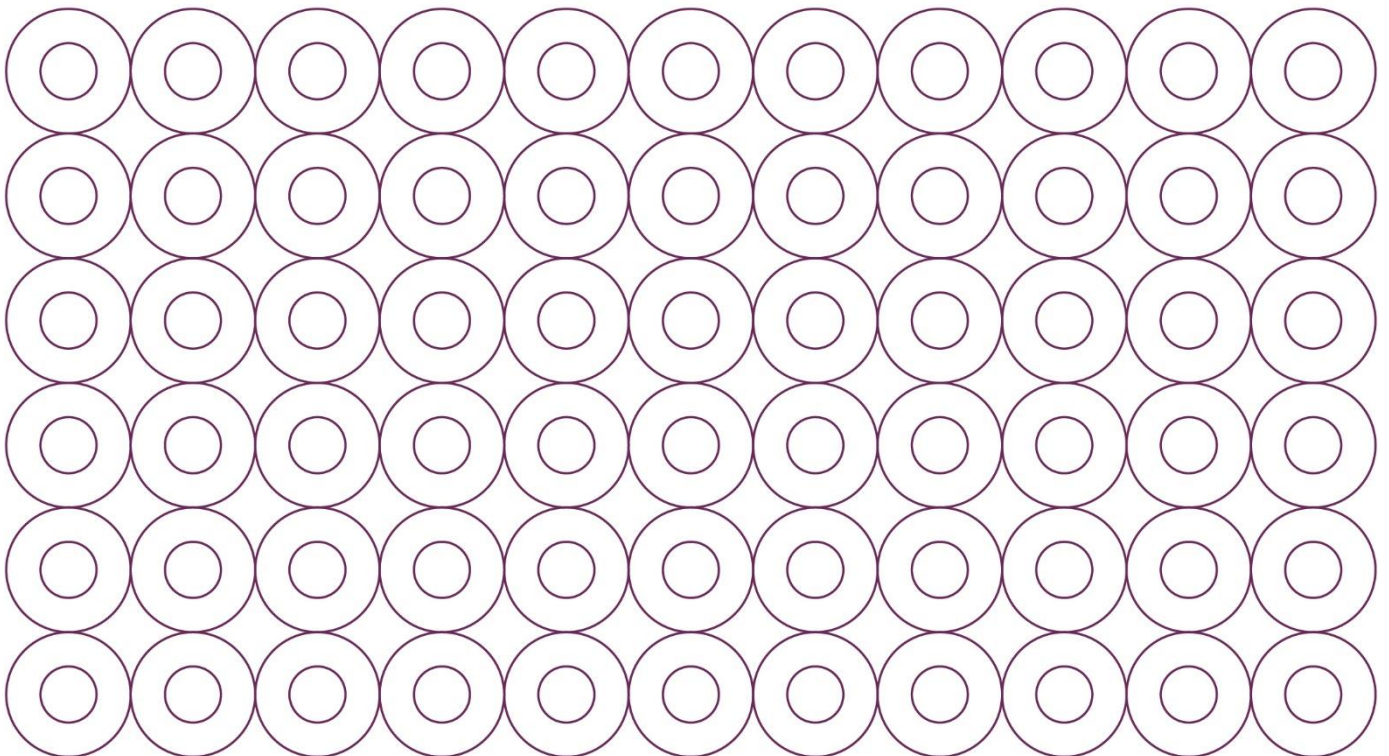

Fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder

En kartläggning i grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421

ISRN: SKOLV-R-2023:13-SE

Skolverket, Stockholm 2023

Förord

Den 1 augusti 2022 infördes flera ändringar i skollagen inom området trygghet och studiero. Ändringarna innebär bland annat att all skolpersonal har befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Vissa ändringar har även gjorts i regelverket för disciplinära åtgärder som tillfällig omplacering och avstängning.

I samband med lagändringarna fick Skolverket i uppdrag att följa utvecklingen gällande förekomsten av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder. I denna rapport redovisas resultatet av uppföljningen. Uppföljningen genomfördes knappt ett år efter att ändringarna infördes i skollagen.

Uppföljningen har genomförts av Ebba Brismark, Daniela Lundin och Susanne Malmer i samarbete med andra medarbetare på Skolverkets Avdelning för analys.

Skolverket vill framföra ett stort tack till alla rektorer, lärare och övrig skolpersonal som har tagit sig tid att besvara de enkätundersökningar som rapporten bygger på.

Solna, 28 november 2023

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Ebba Brismark
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	6
Fysiska ingripanden har förekommit mer i grundskolan och anpassade grundskolan	6
Lagändringen har gjort det tydligare för många när de får ingripa fysiskt.....	7
Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd kring fysiska ingripanden.....	7
Förekomsten av disciplinära åtgärder skiljer sig åt mellan skolformerna	7
Olika bedömningar av vilken betydelse de nya reglerna för mobiltelefoner har för studieron	8
Olika bedömningar av åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero.....	9
Bra med tydliga befogenheter, men också viktigt med ett främjande och förebyggande arbete.....	9
Inledning	11
Syfte och frågeställningar	11
Ändrat regelverk för fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder	11
Uppföljningens genomförande	14
Disposition	15
Grundskolan	17
Förekomsten av fysiska ingripanden	17
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden.....	19
Förekomsten av disciplinära åtgärder.....	25
Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero	28
Det förändrade regelverket för mobiltelefoner	31
Anpassade grundskolan.....	34
Förekomsten av fysiska ingripanden	34
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden.....	36
Förekomsten av disciplinära åtgärder.....	42
Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero	44
Det förändrade regelverket för mobiltelefoner	46
Gymnasieskolan.....	49
Förekomsten av fysiska ingripanden	49
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden.....	51
Förekomsten av disciplinära åtgärder.....	56
Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero	60
Det förändrade regelverket för mobiltelefoner	62
Anpassade gymnasieskolan.....	65

Förekomsten av fysiska ingripanden	65
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden.....	67
Förekomsten av disciplinära åtgärder	72
Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero	75
Det förändrade regelverket för mobiltelefoner	77
Sammanfattande slutsatser.....	79
Fysiska ingripanden har förekommit mer i grundskolan och anpassade grundskolan	79
Lagändringen har gjort det tydligare för många när de får ingripa fysiskt.....	80
Förekomsten av disciplinära åtgärder skiljer sig åt mellan skolformerna	81
Olika bedömningar av vilken betydelse de nya reglerna för mobiltelefoner har för studieron	83
Olika bedömningar av åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero.....	84
Bra med tydliga befogenheter, men också viktigt med ett främjande och förebyggande arbete.....	85
Bilaga 1 Metod.....	87
Enkätundersökning till rektorer	87
Enkätundersökning till lärare och övrig skolpersonal.....	90
Bilaga 2 Tabeller.....	93
Grundskolan.....	93
Anpassade grundskolan	98
Gymnasieskolan	103
Anpassade gymnasieskolan	108

Sammanfattning

Den 1 augusti 2022 infördes flera ändringar i skollagen inom området trygghet och studiero. Ändringarna innebär bland annat att det uttryckligen anges i skollagen all skolpersonal har befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Vissa ändringar har även gjorts i regelverket för disciplinära åtgärder som tillfällig omplacering och avstängning. I samband med lagändringarna fick Skolverket i uppdrag att ta fram stöd för skolans personal inom detta område. Skolverket fick också i uppdrag att följa utvecklingen inom området och den här rapporten svarar mot den delen av uppdraget.

Skolverket har bland annat följt upp i vilken utsträckning som rektorer, lärare och övrig skolpersonal i grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola har ingripit fysiskt mot elever eller vidtagit disciplinära åtgärder under läsåret 2022/23. Vi har också undersökt hur de som arbetar i dessa skolformer upplever lagändringarna. Studien genomfördes genom två enkätundersökningar, en till rektorer och en till lärare och övrig skolpersonal. Nedan följer en kort sammanfattning av resultaten.

Fysiska ingripanden har förekommit mer i grundskolan och anpassade grundskolan

Under läsåret 2022/23 har fysiska ingripanden förekommit i samtliga undersökta skolformer, men det har förekommit i något större utsträckning i grundskolan och anpassade grundskolan jämfört med i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Av de lärare och övrig skolpersonal som har ingripit fysiskt vid något tillfälle under läsåret uppger merparten att de har gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Det gäller samtliga undersökta skolformer.

I förarbetena till skollagsändringarna bedömde regeringen att den ökade tydligheten kring fysiska ingripanden, till följd av skollagsändringen och ett uppdrag till Skolverket att ta fram stödmaterial, skulle kunna leda till att fysiska ingripanden görs i något större utsträckning än innan skollagen ändrades. När vi frågar rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer drygt en av tio eller färre att det har skett fler fysiska ingripanden under läsåret 2022/23 jämfört med läsåret 2021/22. De flesta av dessa uppger att ökningen i antalet ingripanden beror på att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden.

Enkätundersökningarna genomfördes emellertid mindre än ett år efter att lagändringen trädde i kraft och det kan ta tid innan förändringarna i regelverket leder till någon mätbar förändring i rektorer, lärare och övrig skolpersonals agerande. Det går därför inte att utesluta att lagändringen kan komma att leda till en ökning av antalet fysiska ingripanden på sikt.

Lagändringen har gjort det tydligare för många när de får ingripa fysiskt

I samtliga undersökta skolformer upplever knappt hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen att lagändringen tydliggjort när de får ingripa fysiskt mot elever. Rektorer upplever i något högre utsträckning att lagändringen har ökat tydligheten i regelverket för fysiska ingripanden

Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen svarar att de är ganska eller mycket säkra på när de får ingripa fysiskt, medan mellan två och fyra av tio i de undersökta skolformerna svarar att de är ganska eller mycket osäkra. I kommentarer från rektorer, lärare och övrig skolpersonal framkommer bland annat att det förekommer en oro för negativa konsekvenser ifall de ingriper fysiskt. Respondenter beskriver en oro för negativa reaktioner eller anmälningar från vårdnadshavare eller elever, för negativ publicitet riktad mot skolan eller enskilda lärare och i vissa fall för sin egen säkerhet.

Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd kring fysiska ingripanden

Omkring hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen uppger att de vill ha mer information eller stöd om i vilka situationer som de får ingripa fysiskt mot elever. Ett återkommande önskemål är att få tydliga svar kring vad som är tillåtet och inte. Andra önskar stöd i hur de kan ingripa på ett bra och säkert sätt. Vidare är det flera som önskar att få diskutera fysiska ingripanden med kollegor – gärna med utgångspunkt i olika scenarier eller exempel på situationer som kan uppstå.

I enlighet med regeringsuppdraget har Skolverket tagit fram flera stödinsatser på området. En stor del av stödinsatserna genomfördes emellertid efter att enkätundersökningarna genomfördes och vi kan därför inte säga vilken verkan de har haft på lärare och övrig skolpersonals behov av stöd eller förståelse av regelverket.

Förekomsten av disciplinära åtgärder skiljer sig åt mellan skolformerna

Vi har även kartlagt förekomsten av de disciplinära åtgärder som regleras i 5 kap. skollagen. Under vissa omständigheter får rektor bland annat besluta om tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten samt avstängning som en disciplinär åtgärd. I de anpassade skolformerna svarar den absoluta merparten av rektorerna att de *aldrig* har beslutat om de här disciplinära åtgärderna under läsåret 2022/23. När det gäller grundskolan svarar den absoluta merparten av rektorerna att de *aldrig* har beslutat om tillfällig placering utanför den egna skolenheten medan hälften har beslutat om tillfällig omplacering inom skolenheten respektive avstängning åtminstone en gång under

det aktuella läsåret. I gymnasieskolan svarar den absoluta merparten att de *aldrig* har beslutat tillfällig omplacering inom eller utanför den egna skolenheten medan lite mer än hälften har beslutat om avstängning åtminstone en gång under läsåret. Bland de rektorer som har beslutat om åtgärderna uppger nästan samtliga att de gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Det gäller samtliga undersökta skolformer.

Ändringarna i skollagen omfattade också regelverket för de disciplinära åtgärderna omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför skolenheten och avstängning. Regeringens syfte med lagändringarna var bland annat att underlätta för rektorer och i viss mån annan personal att använda dessa åtgärder när det är befogat. Vår enkätundersökning visar att lagändringarna har bidragit till att en del rektorer anser att det är lättare att fatta beslut om dessa disciplinära åtgärder. Bland annat upplever mellan tre och fem av tio rektorer i de undersökta skolformerna att det blivit något eller mycket lättare att besluta om tillfällig omplacering inom respektive utanför den egna skolenheten. I kommentarer från rektorer framkommer att det även fortsättningsvis finns utmaningar när det gäller att tillfälligt omplacera elever. Det måste till exempel finnas tillgång till undervisande lärare och undervisningslokaler för att det ska vara möjligt att faktiskt omplacera en elev.

År 2018 kartlade Skolverket förekomsten av disciplinära åtgärder i grundskolan och gymnasieskolan genom en enkät till rektorer. Resultaten från den tidigare undersökningen och den aktuella som avser läsåret 2022/23 är inte helt jämförbara. Skolverkets sammantagna bedömning är dock att resultaten i de två enkätundersökningarna ger en liknande bild av hur ofta rektorer i grundskolan och gymnasieskolan fattar beslut om disciplinära åtgärder.

Olika bedömningar av vilken betydelse de nya reglerna för mobiltelefoner har för studieron

Även regelverket för hur mobiltelefoner får användas och omhändertas förändrades i augusti 2022. Bland annat är det numera möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen eller kränkande fotografering eller filmning. Mellan drygt två och fem av tio rektorer och lärare i de undersökta skolformerna bedömer att lagändringarna rörande mobiltelefoner har haft *ganska eller mycket stor* betydelse för möjligheten att skapa studiero respektive förebygga kränkningar.

I skollagens ändrade skrivningar tydliggörs också att rektorer i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet kan besluta om daglig insamling av mobiltelefoner, vilket använts på åtta av tio grundskolor respektive drygt fem av tio anpassade grundskolor under läsåret 2022/23. I de flesta fallen har beslutet gällt samtliga årskurser på skolan.

Olika bedömningar av åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero

Resultaten från enkäterna visar att rektorer, lärare och övrig skolpersonal gör olika bedömningar av vilken betydelse möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero i skolan. En del rektorer, lärare och övrig skolpersonal beskriver i öppna kommentarer att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder kan fylla en viktig funktion för att hantera akuta situationer. Samtidigt beskrivs av vissa att ingripanden inte leder till en långsiktig förbättring för berörda elever eller förhindrar att situationer som kräver sådana ingripanden uppstår igen. En återkommande kommentar är att det är viktigt med ett förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero.

Bra med tydliga befogenheter, men också viktigt med ett främjande och förebyggande arbete

Fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder kan ha en direkt påverkan på elevers skolvardag. De kan bidra till ökad trygghet och studiero för eleverna, men de kan också skapa en otrygg miljö för elever om de används på ett olämpligt sätt. Omkring hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen uppger att de har behov av mer information och stöd gällande när de får ingripa fysiskt mot elever. Det skulle kunna tolkas som ett uttryck för en önskan om tydligare lagstiftning. Det går emellertid inte att detaljreglera exakt när och hur personal får ingripa fysiskt och vidta disciplinära åtgärder, utan detta är ett område där personalen behöver använda sitt professionella omdöme. Samtidigt är de svåra avväganden som finns kopplat till fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder inget som skolpersonal kan förväntas kunna automatiskt. I uppföljningen ser vi att den absoluta merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen under det senaste läsåret varken har deltagit i kollegiala samtal eller informations- eller utbildningstillfällen som handlat om när de får ingripa fysiskt. Detta indikerar att det inte har genomförts så mycket implementeringsinsatser ute på skolorna under det här första året sedan lagändringen trädde i kraft.

Sedan den här undersökningen genomfördes har Skolverket genomfört flera stödinsatser på det här området. Vi kan inte uttala oss om i vilken mån insatserna har påverkat det behov av stöd som lärare och övrig skolpersonal ger uttryck för i den här undersökningen. Men Skolverket vill betona att alla som arbetar i skolan behöver ha den kompetens som krävs, och få det stöd de behöver, för att kunna använda sitt professionella omdöme avseende när de behöver ingripa och hur de kan göra det på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt utifrån situationen. Det är av yttersta vikt att huvudmän och rektorer säkerställer att lärare och övrig skolpersonal får reella förutsättningar att hantera eventuella svåra situationer som kan uppstå, detta till exempel genom adekvat utbildning och stöd. Vilken typ av utbildning och stöd som behövs beror på hur behoven ser ut på respektive skola. Flera av de stödinsatser som Skolverket nyligen har tagit fram på området

trygghet och studiero kan vara en utgångspunkt i arbetet. Bland annat har Skolverket tagit fram en digital kompetensutveckling för elevassistenter och motsvarande funktioner inom skolan som syftar till att ge stöd och inspiration kring hur den här personalgruppen särskilt kan bidra till trygghet och studiero. Skolverket har också tagit fram två juridiska vägledningar som behandlar fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder samt ett tillhörande diskussionsunderlag som riktar sig till skolans personal.

I uppföljningen ser vi också att vissa lärare och övrig skolpersonal ger uttryck för en oro för negativa konsekvenser ifall de ingriper gentemot elever. Mot den bakgrunden vill Skolverket framhålla att det är viktigt att enskilda anställda inte står ensamma när svåra situationer uppstår. Lärare och övrig skolpersonal behöver känna att de har stöd från kollegor, rektor och huvudman både i det främjande och förebyggande arbetet och i de fall situationen kräver att de ingriper gentemot elever.

Skolverket bedömer att det är positivt att rektorer, lärare och övrig skolpersonal har ett tydligt mandat att agera för att kunna avhjälpa eventuella svåra situationer som uppstår. Samtidigt är det av största vikt att det bedrivs ett förebyggande arbete som främjar trygghet och studiero och därigenom minskar behovet av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder. Skolverket vill också framhålla att det centrala för att skapa studiero framför allt är undervisning av lärare som genom sin professionalitet och kompetens förmår skapa ett gott klassrumsklimat och ge elever goda förutsättningar att koncentrera sig på undervisningen. Fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder kan fylla en funktion för att hantera akuta situationer, men vägen framåt för att säkerställa trygghet och studiero handlar i första hand om god undervisning och goda relationer mellan skolans elever och personal. Att skapa trygghet och studiero är ett gemensamt ansvar som måste involvera hela organisationen – huvudman, rektor och all personal, lärare såväl som övrig skolpersonal, samt eleverna själva.

Sammantaget menar Skolverket att det är viktigt att huvudmän och rektorer

- säkerställer att personal får möjlighet till adekvat utbildning om fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder,
- ser till att ge lärare och övrig skolpersonal det stöd de behöver i de fall situationen kräver att lärare och övrig skolpersonal ingriper gentemot elever, samt
- analyserar behoven och utifrån det beslutar om vilka främjande och förebyggande insatser som skolan ska genomföra för att kunna erbjuda trygghet och studiero till elever och en god arbetsmiljö för personalen.

Inledning

Den 1 augusti 2022 infördes flera ändringar i skollagen inom området trygghet och studiero. Ändringarna rör bland annat regelverket för fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder i 5 kap. skollagen. I samband med lagändringarna fick Skolverket i uppdrag att ta fram stöd för skolans personal inom detta område.¹ Skolverket fick också i uppdrag att ”*följa utvecklingen inom området, bl.a. vad gäller förekomsten av fysiska ingripanden och andra disciplinära och särskilda åtgärder i övrigt.*” I den här rapporten redovisar Skolverket uppföljningen av utvecklingen inom området.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppföljningen är att ge en nationell bild av förekomsten av och, i viss mån, förändringar i förekomst av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder i skolformerna grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Fokus i den här studien ligger alltså på åtgärder för att hantera en uppkommen situation, inte på att förebygga att sådana situationer uppkommer. Uppföljningen avser perioden från det att ändringarna i skollagen trädde i kraft den 1 augusti 2022. Två huvudsakliga frågeställningar ska besvaras:

- Hur vanligt förekommande är fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder i grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan? Finns det indikationer på att förekomsten har förändrats över tid?
- Upplever rektorer, lärare och övrig skolpersonal att lagändringarna har påverkat i vilken utsträckning de kan ingripa fysiskt eller vidta disciplinära åtgärder för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero?

Ändrat regelverk för fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder

Den 1 augusti 2022 infördes flera ändringar i skollagen inom området trygghet och studiero. I detta avsnitt redogör vi för lagändringarna rörande fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder samt regelverket för användning av mobiltelefoner.

Av skollagen (5 kap. 6 §) framgår att all personal får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Tidigare var det endast rektor och lärare som uttryckligen hade denna befogenhet enligt skollagen. Från och med 1 augusti 2022 anges uttryckligen i skollagen att dessa åtgärder innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk, ändringsbeslut 2022-03-17.

avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Ett fysiskt ingripande får dock endast vidtas om ingripandet står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter. Ändringarna i skollagen har utformats med utgångspunkten att stå i överensstämmelse med rådande domstolspraxis, inte för att utöka befogenheterna att använda fysiska ingripanden mot elever.² Regeringen bedömde i förarbetena till skollagsändringarna att de nya skrivningarna i 5 kap. 6 §, tillsammans med stödinsatser från Skolverket rörande skolpersonalens befogenheter och ansvar att agera i svåra situationer, bidrar till ökad tydlighet. Det skulle i sin tur kunna leda till att fysiska ingripanden sker i något större utsträckning än innan skollagen ändrades.³

Under 2022 ändrades också regelverket för de disciplinära åtgärderna *omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför skolenheten och avstängning*, i syfte att underlätta för rektorer och i viss mån annan personal att använda dessa åtgärder när det är befogat.

Omhändertagande av föremål

All personal kan sedan 1 augusti 2022 med stöd av skollagen omhänderta föremål från elever. Tidigare var det endast rektor och lärare som hade den befogenheten enligt skollagen. I skollagen finns kriterier för när sådana omhändertaganden är tillåtna. Tidigare har det varit tillåtet att omhänderta föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen. Från och med augusti 2022 är det också tillåtet att omhänderta föremål som används på ett sätt som är kränkande för elever eller personal.

Tillfällig omplacering inom skolenheten och tillfällig placering utanför den egna skolenheten

Enligt skollagen får rektor besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om vissa villkor är uppfyllda (skollagen 5 kap. 12§). Sedan augusti 2022 får ett beslut om att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten innebära att rektor beslutar att eleven ges enskild undervisning eller undervisning i en sådan särskild undervisningsgrupp för elever med behov av särskilt stöd som avses i 3 kap. skollagen. Detta även om förutsättningarna för sådan undervisning som beskrivs i 3 kap. skollagen inte är uppfyllda. Rektorn ska först bedöma hur den tillfälliga omplaceringen kan påverka övriga elevers utbildning i den grupp som eleven ska flyttas till.

Denna ändring gäller även vid beslut om tillfällig placering utanför den egna skolenheten. Om en tillfällig omplacering inom skolenheten inte är tillräckligt ingripande för att tillförsäkra andra elever trygghet och studiero eller inte är möjlig att genomföra, får rektor besluta tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten. Tidigare var det endast möjligt att flytta en elev till en annan skola, men från och med augusti 2022 kan rektor också besluta att en elev ska undervisas på en annan plats inom huvudmannens organisation.

Vidare har tidsgränserna för hur länge rektor får tillfälligt omplacera en elev inom eller utanför den egna skolenheten förändrats. Sedan augusti 2022 får tillfälliga

² Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 153.

³ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 154.

omplaceringar inom och utanför den egna skolenheten inte vara längre än maximalt fyra veckor. Tidigare fick den tillfälliga omplaceringen vara maximalt två veckor om det inte fanns synnerliga skäl.

Avstängning

Rektor får under vissa förutsättningar fatta beslut om att stänga av en elev helt eller delvis (skollagen 5 kap. 14 § och 17 §). I vissa situationer är det inte ett krav att mindre ingripande åtgärder ska ha prövats innan rektor får besluta om avstängning. Det är numera mer utförligt beskrivet i skollagen vilka situationer det gäller.

För grundskolan, specialskolan och sameskolan har skollagen också ändrats så att det inte längre än nödvändigt att säkerställa hur eleven ska få kompensation för förlorad undervisning innan rektor stänger av en elev. Men rektor är fortfarande skyldig att se till att eleven får kompensation för den undervisning som eleven går miste om vid avstängning. Möjligheten att stänga av elever finns i inte i anpassade grundskolan.

För gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan har det tillkommit två grunder för när rektor får stänga av en elev:

- Att eleven agerar på ett sådant sätt att andra elevers eller personals säkerhet bedöms vara hotad.
- Att eleven kan antas ha begått en brottslig handling inom skolans område.

Rektor i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan har också fått större befogenheter än tidigare att stänga av elever under en kort tid utan att huvudmannen måste pröva beslutet eller att samråd måste ske med socialnämnden.

Källa: Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 12–18.

Regelverket för användning av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning⁴ har också förändrats från och med augusti 2022. Vid undervisning får sådan utrustning i regel endast användas efter lärarens instruktion eller när utrustningen utgör en extra anpassning eller ett särskilt stöd enligt 3 kap. skollagen.

Lagändringarna har också gjort det möjligt att omhänderta mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning i förebyggande syfte. Detta ska inte förväxlas med omhändertaganden av föremål som en disciplinär åtgärd där syftet är att hantera redan uppkomna ordningsstörningar. Det är tillåtet att omhänderta mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning i förebyggande syfte för att förebygga störningar i undervisningen och för att förebygga kränkande fotografering eller filmning.

Vidare framgår det numera av skollagen att rektorer i de obligatoriska skolformerna och i fritidshemmet kan besluta att mobiltelefoner och annan

⁴ Begreppet annan elektronisk kommunikationsutrustning omfattar alla former av digitala föremål eller verktyg som elever kan använda som t.ex. smarta klockor, surfplattor och andra digitala medier.

elektronisk kommunikationsutrustning ska samlas in vid varje skoldags början. I skollagen (5 kap. 4 §) finns numera regler för hur detta ska gå till, till exempel när mobiltelefonerna ska återlämnas.

Uppföljningens genomförande

I detta avsnitt redovisar vi översiktligt hur uppföljningen har genomförts. En mer utförlig beskrivning finns i Bilaga 1 Metod.

Uppföljningen har genomförts i form av två enkätundersökningar: en riktad till rektorer i grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan och en riktad till lärare och övrig skolpersonal inom samma skolformer.⁵ Enkäterna skickades till ett urval av rektorer samt till ett urval av lärare och övrig skolpersonal under april–maj 2023. I övrig skolpersonal ingår både övrig pedagogisk personal och till exempel elevhälsopersonal, vaktmästare och skolkökspersonal som är anställda på de utvalda skolenheterna.

Urvalet gjordes med syftet att kunna redovisa en nationell bild inom respektive skolform. I Bilaga 2 Tabeller finns konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå för de mest centrala resultaten och i en extern bilaga finns tabeller med konfidensintervall för resterande skattningar.⁶ De skillnader som redovisas i rapporten är, om inget annat anges, signifikanta skillnader med 95 procents konfidensgrad. De *fritextsvar* som har lämnats i enkäterna går inte att generalisera utan används som exempel på hur rektorer, lärare och övrig skolpersonal har kommenterat och utvecklat sina enkätsvar.

Enkäterna har anpassats till de olika personalgrupperna utifrån vilka åtgärder de kan vidta enligt skollagen. Rektor kan besluta om i princip samtliga åtgärder enligt 5 kap. 7–23 §§ skollagen medan lärare har ett snävare handlingsutrymme och övrig skolpersonal ett ytterligare något snävare. Enkätfrågorna till rektorer baserades delvis på frågor som ställdes i en rektorsenkät om ordningsregler och disciplinära åtgärder som Skolverket genomförde 2018.⁷ Det gör att vi till viss del kommer att kunna jämföra resultat från den här enkätundersökningen till rektorer med undersökningen från 2018.⁸ Denna möjlighet finns inte för gruppen lärare och övrig skolpersonal. När det gäller förekomsten av fysiska ingripanden finns ingen tidigare mätning. I stället har vi bitt rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedöma om de upplever att antalet fysiska ingripanden har förändrats.

⁵ I urvalet har även sameskolan ingått. Svar från rektorer, lärare och övrig personal inom sameskolan redovisas tillsammans med svaren från grundskolan.

⁶ Den osäkerhet som uppstår vid urvalsundersökningar kallas för urvalsfel. Urvalsfelen beror på tillfälligheter i hur det dragna urvalet ser ut, det vill säga hur slumpen spelar in. Konfidensintervallet är ett mått på den osäkerhet slumpen bidrar med när vi med hjälp av ett urval försöker skatta den verkliga andelen i populationen. Ett konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå ska tolkas som att om vi skulle upprepa undersökningen skulle intervallet i 19 fall av 20 täcka in den sanna (men okända) svarsandelen i populationen om andra fel än urvalsfel är försumbara. Intervallets storlek beror på antalet observationer i urvalet och hur stor spridning det är på svaren på respektive fråga. Konfidensintervallen har tagits fram i programmet SPSS (complex samples) som tar hänsyn till urvalsdesign och kalibrerade vikter.

⁷ Skolverket (2018). *Ordningsregler och disciplinära åtgärder. En kartläggning av skolors arbete*. Rapport 471.

⁸ Frågeformuleringarna är inte identiska i de två enkätundersökningarna, vilket försvårar jämförelsen något. I den senaste enkätundersökningen frågade vi hur ofta rektor fattat beslut om en åtgärd under ett specifikt läsår medan den tidigare enkäten inte undersökte ett specifikt läsår utan i stället frågade hur det normalt sett ser ut utan någon angiven tidsperiod.

Urvalsdesign och svarsfrekvens

Rektorsenkäten skickades till ett urval av skolenheter där rektorn för de utvalda skolenheterna svarar för respektive skolenhet.⁹ Urvalet drogs med urvalsdesignen stratifierat obundet slumpmässigt urval från Skolverkets skolenhetsregister. Drygt 1 500 skolenheter valdes ut och svarsfrekvensen blev 43 procent.¹⁰ Tabell 1 visar svarsandelar för de olika skolformerna.

Tabell 1. Viktad svarsfrekvens per skolform för enkäten till rektorer.

	Grundskola	Anpassad grundskola	Gymnasieskola	Anpassad gymnasieskola
Svarsfrekvens	38 %	41 %	47 %	45 %

Urvalet av lärare och övrig skolpersonal genomfördes som ett tvåstegsurval. Först kontaktade vi samtliga skolenheter som blivit utvalda till rektorsenkäten för att samla in uppgifter om all personal anställd på dessa skolenheter. Vi fick in uppgifter från 69 procent av skolenheterna. I det andra steget gjordes ett slumpmässigt urval av ett antal personer från personalen på respektive skolenhet som inkommit med uppgifter. Sammantaget valdes knappt 11 000 lärare och övrig skolpersonal. Svarsfrekvensen blev 37 procent.¹¹ Tabell 2 visar svarsandelar för de olika skolformerna.

Tabell 2. Viktad svarsfrekvens per skolform för enkäten till lärare och övrig skolpersonal.

	Grundskola	Anpassad grundskola	Gymnasieskola	Anpassad gymnasieskola
Svarsfrekvens	35 %	31 %	45 %	32 %

Resultaten från de två enkäterna har analyserats med hjälp av kalibrerade vikter¹² som justerar för bortfallet i enkäten. Detta för att kompensera för systematiska fel som kan uppstå på grund av bortfallet.

Disposition

Rapporten är indelad i kapitel där resultaten redovisas per skolform: grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan följt av anpassade gymnasieskolan. Varje kapitel inleds med en kort sammanfattning av resultaten för respektive skolform. Därefter behandlas följande områden: förekomsten av fysiska

⁹ Varje skolenhet har en rektor och det förekommer att en och samma person är rektor för flera skolenheter. I de fall samma person är rektor för flera skolenheter i urvalet gavs dessa personer möjlighet att lämna samma svar för samtliga skolenheter som hen är rektor för.

¹⁰ Denna svarsfrekvens är något lägre än vad vi räknade med när vi beräknade urvalsstorleken för rektorsenkäten. Det bidrar till en större osäkerhet i skattningarna. I Bilaga 2 Tabeller samt en extern tabellbilaga finns konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå för de resultat vi redovisar.

¹¹ När vi beräknade urvalsstorleken för lärare och övrig skolpersonal räknade vi med en svarsfrekvens på 30 procent. Den faktiska svarsfrekvensen blev alltså något högre, vilket bidrar till en större säkerhet i skattningarna.

¹² För att beräkna de kalibrerade vikterna har vi tagit hänsyn till följande hjälpvariabler på skolenhetsnivå: stratum, vilken region som skolenheten ligger i, huvudmannatyp (offentlig/enskild) samt elevernas bakgrund (grupperat efter andelen elever med utländsk bakgrund).

ingripanden, tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden, förekomsten av disciplinära åtgärder, åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero samt upplevelser av det förändrade regelverket för mobiltelefoner. Rapporten avslutas med ett kapitel med sammanfattande slutsatser.

Grundskolan

Resultat i korthet

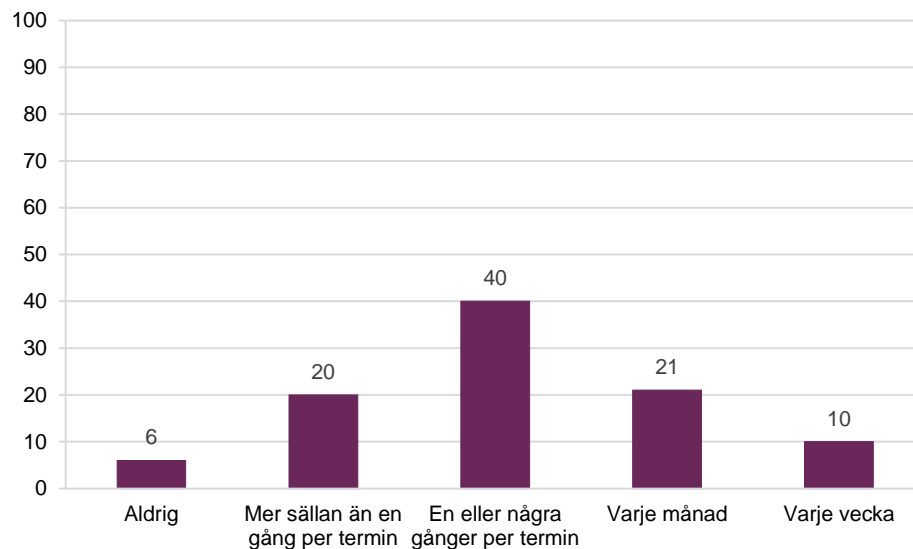
- Nästan samtliga rektorer i grundskolan svarar att det skedde fysiska ingripanden mot elever på deras skolenhet åtminstone en gång under läsåret 2022/23. En majoritet svarar att det skedde *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Två av tio rektorer svarar att fysiska ingripanden skedde *varje månad* och en av tio rektorer svarar att fysiska ingripanden skedde *varje vecka*.
- Omkring en av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer att antalet fysiska ingripanden har ökat jämfört med läsåret 2021/22. Nästan samtliga uppger att ökningen beror på att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden.
- Drygt sju av tio lärare och övrig skolpersonal i grundskolan uppger att de känner sig *ganska* eller *mycket säkra* på när de får ingripa fysiskt mot elever. Vi ser liknande mönster i rektorernas svar.
- Sju av tio rektorer och knappt fem av tio lärare och övrig skolpersonal i grundskolan upplever att lagändringarna har gjort det tydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt mot elever. Samtidigt uppger fem av tio lärare och övrig skolpersonal att de behöver mer stöd kring i vilka situationer de får ingripa fysiskt.
- Ungefär hälften av rektorerna i grundskolan har beslutat att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten respektive stänga av en elev någon gång under läsåret 2022/23. Åtgärden att tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten har förekommit i mindre utsträckning enligt rektorerna. Omkring hälften av rektorerna upplever att de nyligen genomförda lagändringarna har gjort det lättare att fatta beslut om de här tre åtgärderna.
- En jämförelse mellan denna enkätundersökning och den undersökning som Skolverket genomförde 2018 visar att båda undersökningarna ger en liknande bild av hur ofta rektorer i grundskolan beslutar om disciplinära åtgärder.
- Ungefär hälften av rektorerna, lärarna och den övriga skolpersonalen i grundskolan anser att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska* eller *mycket stor* betydelse för att skapa trygghet och studiero, medan ungefär hälften anser att det har *ganska* eller *mycket liten* betydelse.
- Omkring hälften av rektorerna och lärarna i grundskolan bedömer att det ändrade regelverket för mobiltelefoner har haft betydelse för möjligheten att skapa studiero och förebygga kränkningar.

Förekomsten av fysiska ingripanden

Drygt nio av tio rektorer i grundskolan svarar att det har förekommit att de själva eller någon i personalen på skolenheten har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23, se diagram 1. En majoritet svarar att det skedde *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Två av tio rektorer svarar att fysiska

ingripanden skedde *varje månad* och en av tio rektorer svarar att fysiska ingripanden skedde *varje vecka*.

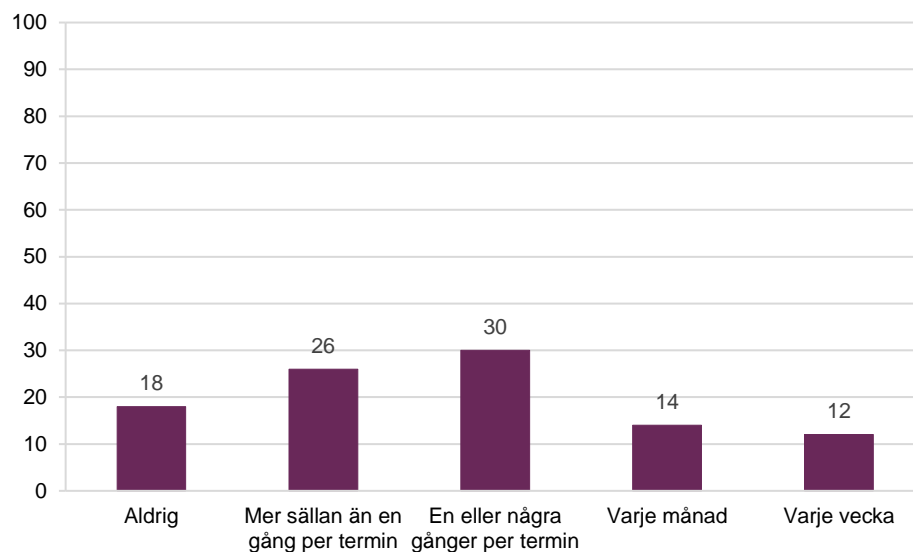
Diagram 1. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i grundskolan (Andelar i procent)

n= 229. Tre procent av rektorerna valde svarsalternativet kan inte bedöma. I tabell 1 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

En del rektorer kan sannolikt ge en bild av hur ofta fysiska ingripanden har skett på skolan totalt sett, medan andra kan behöva uppskatta hur ofta deras personal ingripit. Därför har vi också frågat lärare och övrig skolpersonal hur ofta de har ingripit fysiskt mot elever, se diagram 2.

Diagram 2. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Lärare och övrig skolpersonal i grundskolan (Andelar i procent)

n= 999. I tabell 2 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Åtta av tio lärare och övrig skolpersonal i grundskolan svarar att de har ingripit fysiskt någon gång under läsåret. En majoritet svarar att det skedde *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Drygt en av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har ingripit fysiskt *varje månad* under läsåret och en av tio har gjort det *varje vecka*. Svaren från lärare och övrig skolpersonal är inte jämförbara med rektorens eftersom lärare och övrig skolpersonal endast svarar för sig själva medan rektorn svarar för hela skolenheten.

Antalet fysiska ingripanden upplevs inte ha ökat efter lagändringen

I förarbetena till skollagsändringarna bedömde regeringen att ändringarna i regelverket för fysiska ingripanden skulle kunna bidra till att fysiska ingripanden görs i något större utsträckning än innan.¹³ Resultaten från enkäten visar att merparten av rektorerna i grundskolan, drygt fem av tio, bedömer att antalet fysiska ingripanden är oförändrat. En av tio rektorer bedömer att det skedde fler fysiska ingripanden på skolenheten under läsåret 2022/23 jämfört med läsåret innan och ungefär lika många bedömer att antalet fysiska ingripanden har minskat. Drygt två av tio svarar att de inte kan bedöma om antalet fysiska ingripanden har ökat eller minskat. Svaren från lärare och övrig skolpersonal ger en liknande bild.¹⁴

De rektorer, lärare och övrig skolpersonal som svarat att antalet ingripanden har ökat eller minskat har också fått frågan vad som är den främsta anledningen till detta. Det absolut vanligaste svaret är att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden respektive att situationen på skolenheten har gjort att de inte haft samma behov av att ingripa. Några procent av de lärare och övrig skolpersonal som uppger att de har ingripit fysiskt fler gånger svarar att det främst beror på att de känner sig säkrare på när de får ingripa fysiskt.

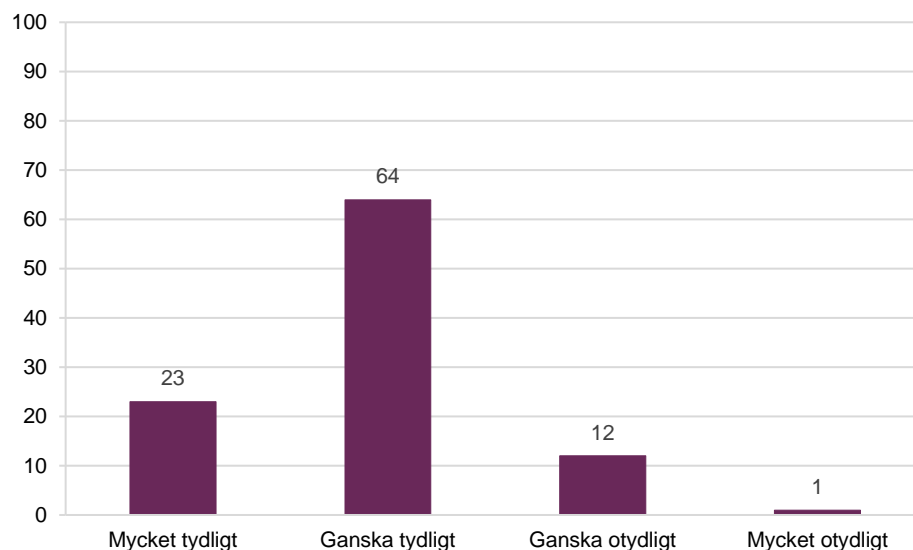
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden

Vi har också undersökt hur tydligt eller otydligt rektorer inom grundskolan upplever att regelverket för fysiska ingripanden är. Diagram 3 visar att merparten av rektorerna, drygt sex av tio, anser att det är *ganska tydligt* när de själva eller personalen på skolan får ingripa fysiskt medan drygt två av tio anser att det är *mycket tydligt*. En av tio rektorer anser att det är *ganska otydligt* när de eller personalen får ingripa fysiskt.

¹³ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 154.

¹⁴ I Tabell 3 och 4 i bilaga 2 finns samtliga svarsandelar och konfidensintervall för svarsandelarna.

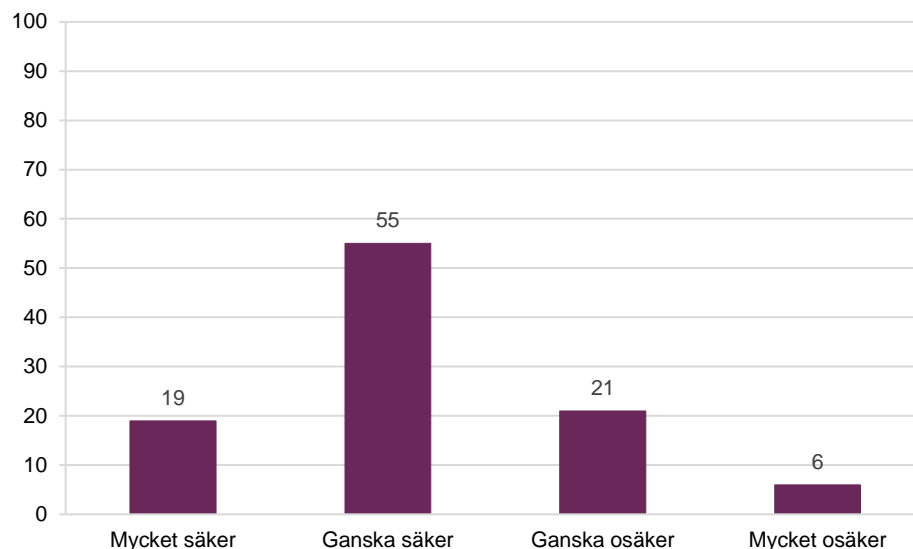
Diagram 3. "Hur tydligt eller otydligt är det för dig utifrån bestämmelserna i skollagen när du eller personalen på skolenheten får ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i grundskolan (Andelar i procent)

n=228. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Enkäten till lärare och övrig skolpersonal inom grundskolan ger en liknande bild, se diagram 4. Drygt sju av tio svarar att de känner sig *ganska* eller *mycket säkra* på när de får ingripa fysiskt mot elever medan knappt tre av tio känner sig *ganska* eller *mycket osäkra*.¹⁵

Diagram 4. "Hur säker eller osäker känner du dig på när du på något sätt får ingripa fysiskt mot elever?" Lärare och övrig skolpersonal i grundskolan (Andelar i procent)

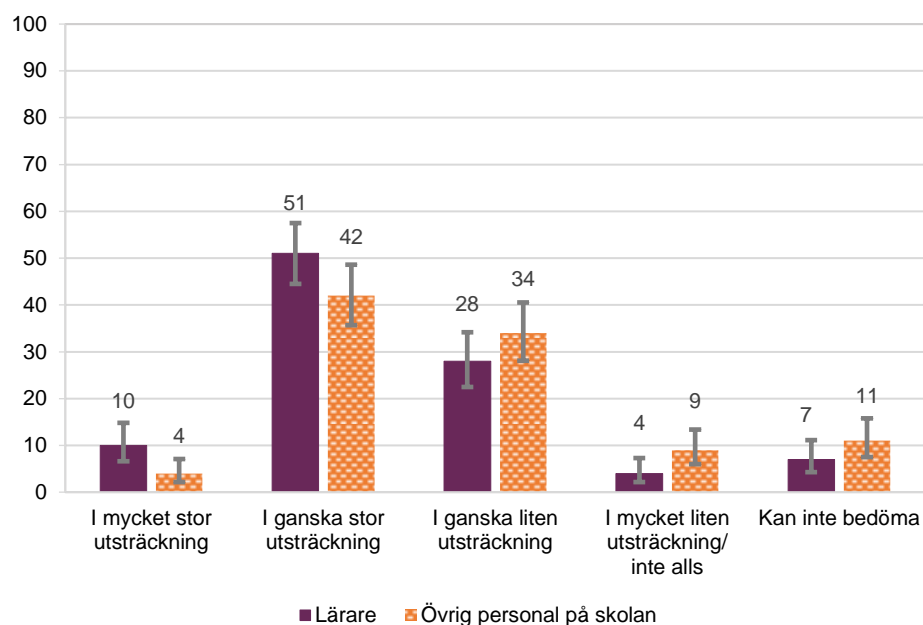
n=998. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

¹⁵ När vi bryter ner resultaten ytterligare ser vi att lärare och övrig skolpersonal verkar känna sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.

En majoritet av rektorerna bedömer att lärare i stor utsträckning känner sig säkra på sina befogenheter

Vi har även bitt rektorerna i grundskolan bedöma i vilken utsträckning de upplever att lärare och övrig personal på deras respektive skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever, se diagram 5. Fem av tio rektorer bedömer att lärarna i *ganska stor utsträckning* känner sig säkra på sina befogenheter medan tre av tio bedömer att lärarna i *ganska liten utsträckning* känner sig säkra. Vi ser liknande resultat för den övriga personalen. Utifrån enkätresultaten verkar rektorerna sammantaget bedöma att lärare och övrig skolpersonal känner sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.¹⁶

Diagram 5. "I vilken utsträckning upplever du att lärare och övrig personal på din skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever?" Rektorerna i grundskolan (Andelar i procent)

n= 228 respektive 227. De grå intervallen på varje stapel visar svarsandelarnas konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå.

I kommentarer till frågan¹⁷ berättar rektorerna att lärare och övrig skolpersonal, oavsett i vilken utsträckning de känner sig säkra på sina befogenheter, ändå kan känna osäkerhet inför fysiska ingripanden. Det kan till exempel handla om hur man ska agera i en konkret situation om en elev har en neuropsykiatrisk diagnos. Flera lyfter också att tänkbara konsekvenser av ett fysiskt ingripande bidrar till osäkerheten såsom risken för att själv bli skadad, föräldrars negativa reaktion, risken att bli uthängd i media eller till och med förlora arbetet. Så här skriver två rektorerna:

¹⁶ Konfidensintervallen för de skattade andelarna för lärare respektive övrig skolpersonal överlappar varandra.

¹⁷ Totalt 49 rektorerna i grundskolan lämnade en kommentar.

Det såväl lärare som personal uttrycker osäkerhet runt är om det skulle bli en ”anmälan” från vårdnadshavare, skulle jag ändå ha agerat riktigt eller skulle det bli möjligt att jag ”döms” för att ha agerat felaktigt, dvs ”överagerat”.

[...] Även om möjligheten finns i lag är vi långt ifrån möjligheten att agera utan omfattande konsekvenser i förtroende. Huvudman, föräldrar, media, rektorer och elever, samtliga har stort inflytande i lärares faktiska möjlighet att agera. Det kan bli väldigt blåsig runt en enskild lärare. Förtydligande i lagtext är bara en del om man vill ha till en förändring.

Bland rektorerna som bedömer att personalen *i ganska eller mycket stor utsträckning* känner sig säkra på sina befogenheter, tar några upp att personalen nåtts av information om lagändringen och att frågan har diskuterats på skolan under de senaste åren. En del av dessa rektorer beskriver att de inte har någon erfarenhet av fysiska ingripanden på skolan vilket kan bidra till en viss osäkerhet. Om det inte finns något behov av sådana ingripanden på skolan så är personalen ovan vid att tolka lagstiftningen. Några tar upp att det tar tid att ta till sig nya regler.

Jag tror att det finns en stor osäkerhet trots att vi har gått igenom vad som gäller. Vi har sällan behov av att ingripa på detta sätt och att det då blir en osäkerhet runt vad som gäller. När det gäller ingripande för elevers säkerhet finns inga tvivel, utan det är i de gränsfall som finns.

Många rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringen gjort det tydligare när de får ingripa fysiskt

Vi har också undersökt i vilken utsträckning rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringarna har bidragit till ökad tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden. Merparten av rektorerna i grundskolan, sju av tio, svarar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.¹⁸ En lika stor andel upplever att det blivit något eller mycket tydligare **när** de och personalen har befogenhet att ingripa fysiskt, se tabell 3.

¹⁸ Men det är värt att notera att två av tio svarar att de inte kan ta ställning i frågan.

Tabell 3. "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt?" Rektorer respektive lärare och övrig personal i grundskolan (Andelar i procent)

	Rektorer	Lärare och övrig skolpersonal
Det är mycket tydligare	19 %	11 %
Det är något tydligare	49 %	35 %
Tydligheten har inte påverkats	22 %	32 %
Kan inte ta ställning	10 %	20 %

n=229 rektorer respektive 999 lärare och övrig skolpersonal. Enkätfrågan till rektorer löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare för dig när du och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Enkätfrågan till lärare och övrig skolpersonal löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare för dig när du får ingripa fysiskt mot elever?" Rektorer, lärarna och den övriga skolpersonalen kunde också svara att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Lärare och övrig skolpersonal i grundskolan upplever i lägre utsträckning än rektorerna att lagändringen har ökat tydligheten i regelverket för fysiska ingripanden. Fem av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de får ingripa fysiskt mot elever. En ungefär lika stor andel svarar att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare **när** de får ingripa, se tabell 3. Men det är värt att notera att för båda frågorna är det omkring två av tio lärare och övrig skolpersonal som svarar att de inte kan ta ställning.

Två av tio lärare och övrig personal har avstått från att ingripa fysiskt trots att de bedömde att det behövdes

Osäkerhet kring fysiska ingripanden skulle kunna leda till att lärare och övrig skolpersonal avstår från att ingripa. För att undersöka om detta förekommer har vi frågat lärare och övrig skolpersonal inom grundskolan om de någon gång under läsåret 2022/23 har avstått från att ingripa fysiskt mot elever trots att de bedömde att det behövdes för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Två av tio uppger att de har avstått.

Lärare och övrig skolpersonal som svarar att de har avstått från att ingripa har också fått bedöma i vilken utsträckning några specificerade orsaker bidrog till att de avstod. Merparten av dessa svarar att deras osäkerhet kring när de får ingripa fysiskt bidrog. Tre av tio svarar att detta bidrog *i stor utsträckning* och ungefär lika många svarar att det bidrog *i viss utsträckning*. Oro för att bli anmäld, oro för ens egen säkerhet samt aspekten att de bedömde att ett ingripande skulle försämra deras relation med en eller flera elever verkar ha bidragit i ungefär lika stor utsträckning.¹⁹

¹⁹ I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för samtliga delfrågor samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd kring när de får ingripa fysiskt

Hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen i grundskolan uppger att de behöver mer information eller stöd om i vilka situationer som de får ingripa fysiskt mot en elev för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Lärarna och den övriga skolpersonalen kunde lämna en kommentar om vad för typ av stöd eller information de behöver, något som knappt 200 personer valde att göra.

Ett återkommande önskemål är att få tydliga svar kring vad som är tillåtet och inte – när får man ingripa och på vilket sätt. Det kan vara i form av exempel på situationer. I linje med detta önskar vissa förtydliganden eller konkretiseringar av lagen. Andra efterfrågar stöd i hur de rent praktiskt kan ingripa. Nedan finns två exempel:

Mer specifikt om när och hur man får ingripa för att inte riskera att man blir anmäld för att man försökt att hjälpa en våldsamt situation.

Jag vill ha mer information om hur jag praktiskt ska agera i en sådan situation.

När det gäller i vilken form personalen önskar stöd är informationstillfällen, utbildningar eller föreläsningar om fysiska ingripanden återkommande önskemål. Ett annat återkommande önskemål är att få diskutera fysiska ingripanden med kollegor – gärna med utgångspunkt i olika scenarier eller exempel på situationer som kan uppstå. Vissa önskar också rollspel eller mer praktiska övningar.

Det skulle vara bra om man kunde ha föreläsningar/seminarier där man får prova på att agera i olika scenarier som kan förekomma i skolan.

Skulle vilja ha en fysisk utbildning där man har möjlighet att ställa följdfrågor. Typ dilemmasituationer och diskussioner i hur man får och kan agera i dessa situationer.

Syftet med diskussionen kan också vara att hitta samsyn med kollegor och känna deras stöd:

Jag tycker att det vore bra med någon form av grupparbete där man tillsammans bestämmer hur man agerar utifrån påhittade situationer. Det är viktigt för att man då har arbetat med olika scenarier blir det enklare att göra rätt i en skarp situation. Jag tycker även att det är viktigt att ALLA anställda är införstådda med att vi i skarp situation alla representerar X-skolan. Då vaktar man inte bara sin egen grupp. Då måste alla hjälpas åt. Märker man att det är en skarp situation måste personal lämna sin plats och gå dit och stötta den personal som befinner sig i den jobbiga situationen. Det är näst intill hopplöst att lösa jobbiga situationer om man är ensam med 30–40 barn och ingen kommer och stöttar upp.

Jag tror det krävs ganska mycket samtal kring detta på skolor då jag ser en stor osäkerhet där personal agerar olika vilket skapar en otrygghet hos eleverna.

Bland kommentarerna finns också de som lyfter andra perspektiv och efterfrågar en annan typ av stöd än att de själva ska få mer kunskap om fysiska ingripanden. Dessa respondenter betonar bland annat vikten av ett förebyggande arbete och behovet av resurser för att bland annat öka personaltätheten. Det finns också de som betonar att om de ska våga ingripa behöver de veta att ledningen stöttar dem:

Mer information från kommun och skolledning vilket stöd jag har som lärare från dom om det händer. Ska man våga ingripa så måste man stå trygg i att man får stöd för sin handling och inte riskerar sin personliga legitimation. När ord står mot ord, föräldrar anmäler och risk finns för hot och förebråelser måste man stå trygg i att arbetsgivaren ger stöttning för handlingen.

Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen har inte deltagit i kompetensutveckling om när de får ingripa fysiskt

Vi har också följt upp i vilken utsträckning lärare och övrig skolpersonal i grundskolan har deltagit i aktiviteter som handlat om när de får ingripa fysiskt mot elever. Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen, drygt sju av tio, svarar att de varken har deltagit på informations- eller utbildningstillfällen eller i organiserade kollegiala samtal om ämnet under läsåret 2022/23.

I samband med ändringarna i skollagen har Skolverket tagit fram en juridisk vägledning om regelverket för fysiska ingripanden. Drygt sex av tio rektorer och knappt fyra av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har tagit del av innehållet i vägledningen. Skolverket har också tagit fram en juridisk vägledning om disciplinära åtgärder. Sju av tio rektorer och fyra av tio lärare och övrig skolpersonal har tagit del av den.

Förekomsten av disciplinära åtgärder

Enligt 5 kap. skollagen får all skolpersonal omhändertaga föremål från elever. Lärare får dessutom besluta om utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning. Även rektor får besluta om kvarsittning. Utöver det får rektor fatta beslut om skriftlig varning, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten samt avstängning. I de kommande avsnitten beskriver vi förekomsten av disciplinära åtgärder i grundskolan under läsåret 2022/23. I tabell 5, 6 och 7 i bilaga 2 finns mer detaljerad information om hur ofta rektorer, lärare och övrig skolpersonal har beslutat om disciplinära åtgärder.

Omhändertagande av föremål, kvarsittning och utvisning

Merparten av rektorerna, lärarna²⁰ och den övriga skolpersonalen i grundskolan, mellan sju och åtta av tio, svarar att de har omhändertagit föremål från elever åtminstone en gång under läsåret. En av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har gjort det *varje vecka*.

Vidare svarar sju av tio lärare att de har utvisat elever ur undervisningslokalen åtminstone en gång under läsåret. Att lärare och rektorer beslutar om kvarsittning har förekommit i mindre utsträckning. Två av tio lärare och rektorer svarar att de har fattat beslut om kvarsittning under läsåret.

²⁰ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

Disciplinära åtgärder som endast rektor får besluta om

Sju av tio rektorer i grundskolan svarar att de har beslutat om utredning enligt 5 kap. skollagen²¹ åtminstone en gång under läsåret. En av tio rektorer har gjort det *varje månad*. Vidare svarar fem av tio rektorer att de har delat ut en skriftlig varning åtminstone en gång under läsåret.

Under vissa omständigheter får rektor också fatta beslut om att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten, tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten eller stänga av en elev som en disciplinär åtgärd. Dessa åtgärder är betydligt mer ingripande för den enskilda eleven. Omkring fem av tio rektorer i grundskolan har någon gång under läsåret beslutat att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten respektive stänga av en elev. Åtgärden att tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten har förekommit i mindre utsträckning enligt rektorerna. Drygt två av tio rektorer svarar att de har beslutat om detta någon gång under läsåret. Bland de som har beslutat om de här tre åtgärderna svarar nästan samtliga att de gjort det *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*.

Rektorer beslutar om disciplinära åtgärder i ungefär samma utsträckning som 2018

Vi bedömer att vår uppföljning och Skolverkets studie från 2018²² ger en liknande bild av hur ofta rektorer i grundskolan beslutar om disciplinära åtgärder. Vi kan inte se att andelen rektorer inom grundskolan som svarar att de vidtar dessa åtgärder varje vecka eller varje månad har förändrats i någon större utsträckning. Resultaten från båda studierna indikerar att de allra flesta rektorer inom grundskolan som mest beslutar om den här sortens åtgärder vid ett fåtal tillfällen under ett läsår.

Rektorer upplever att lagändringarna har gjort det lättare att fatta beslut om disciplinära åtgärder

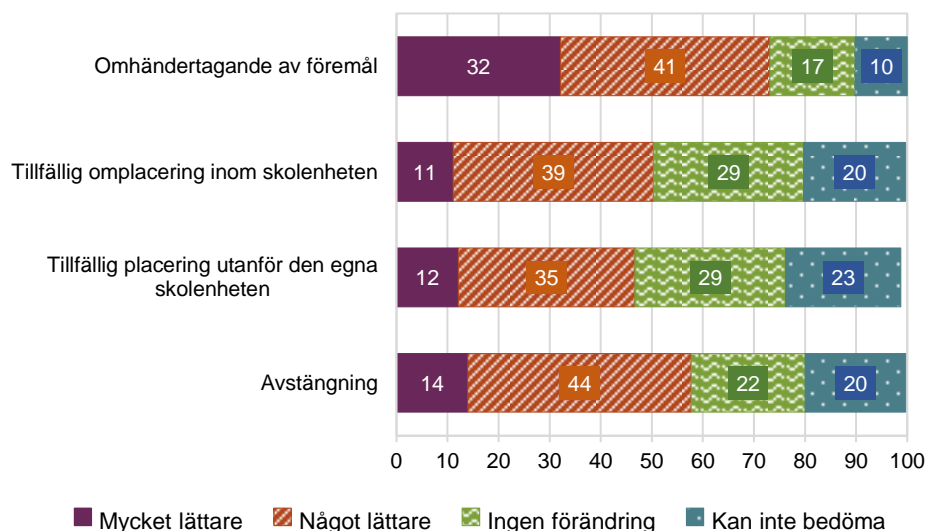
Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för de disciplinära åtgärderna omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför skolenheten och avstängning (se inledning). Syftet med lagändringarna var till stor del att underlätta för rektorer att kunna använda dessa åtgärder när det är befogat.²³ I enkäten frågade vi rektorerna om de uppfattar att lagändringarna har påverkat möjligheten att fatta beslut om åtgärderna, se diagram 6.

²¹ En utredning enligt 5 kap. 9–10 §§ skollagen innebär att en utredning ska göras om en elev vid upprepade tillfällen stör ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse. Rektorn ska se till att åtgärder genomförs utifrån utredningen för att få eleven att ändra sitt beteende.

²² Skolverket (2018). *Ordningsregler och disciplinära åtgärder. En kartläggning av skolors arbete*. Rapport 471.

²³ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s.175–201.

Diagram 6. "Uppfattar du att lagändringarna gör det lättare eller svårare för dig som rektor att fatta beslut om..." Rektorer i grundskolan (Andelar i procent)

n= 228. Rektorena kunde också svara att lagändringarna gjort det något eller mycket svårare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Drygt sju av tio rektorer i grundskolan upplever att lagändringarna gjort det något eller mycket lättare att omhänderta föremål. När det gäller tillfällig omplacering inom och utanför den egna skolenheten svarar omkring fem av tio rektorer att det blivit något eller mycket lättare att besluta om åtgärderna. Slutligen tycker sex av tio rektorer att det har blivit något eller mycket lättare att besluta om avstängning.

Faktorer som hindrar eller underlättar beslut om disciplinära åtgärder

Rektorena hade möjlighet att med egna ord beskriva vad som hindrar eller underlättar deras beslut om disciplinära åtgärder.²⁴ De kommentarer som rektorena i grundskolan lämnat indikerar inte att regelverket är otydligt, tvärtom uppger flera att de ändringar som gjorts i lagstiftningen är bra och har gjort regelverket lättare att tolka. Exempel på förändringar som lyfts som positiva är att inte enbart lärare kan ingripa och att det är lättare att fatta snabba beslut eftersom lagstiftningen nu ger mer tid att ordna undervisningen för tillfälligt omplacerade elever. Att rektorer kan fatta beslut om att stänga av en elev utan att först ha löst hur undervisning ska erbjudas har också underlättat. Vidare lyfter rektorer att den nya regleringen gällande omhändertagande av föremål är bra. Det som lyfts fram är dels att föremål kan omhändertas i förebyggande syfte, dels att fler ur personalen får omhänderta.

Möjligheten att i praktiken göra tillfälliga omplaceringar är enligt kommentarer beroende av olika slags resurser. Tillfälliga omplaceringar kan antingen göras inom den egna skolenheten, till en annan skolenhet eller till en annan plats inom

²⁴ Totalt 123 kommentarer har lämnats av rektorer i grundskolan.

huvudmannens organisation. När det gäller tillfällig omplacering inom den egna skolenheten har rektorer lyft att det behöver finnas tillgång till personal som kan undervisa omplacerade elever och lokaler där undervisningen kan bedrivas. Rektorer på skolenheter med få elever eller vars huvudman bara har en skolenhet uttrycker att det kan vara svårt att i praktiken genomföra tillfälliga omplaceringar. De beskriver att det finns begränsningar i möjligheten att tillfälligt omplacera elever till en annan skolenhet eftersom den andra skolenheten då behöver vara beredd att ta emot eleverna i fråga.

Tillgången till och kvaliteten på dokumentation och information från lärarna om incidenter kan också ha betydelse för möjligheten att vidta åtgärder. I de öppna kommentarerna finns det både rektorer som beskriver att bra dokumentation och tydliga rutiner hos personalen underlättar användandet av disciplinära åtgärder medan andra ger bilden av att bristfällig dokumentation blir ett hinder.

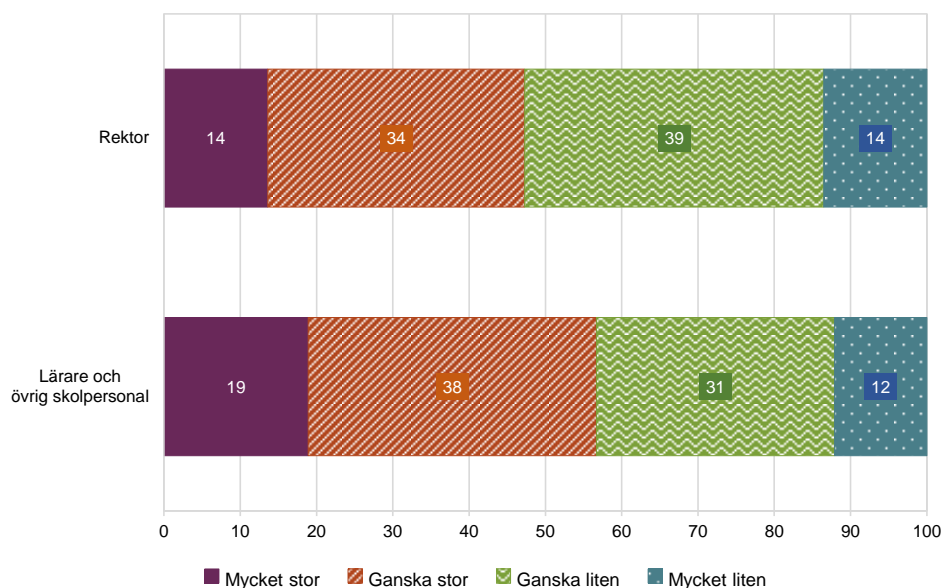
Det kan, enligt vissa rektorer, finnas ett motstånd från vårdnadshavare mot exempelvis tillfällig omplacering eller avstängning. De har inte förtroende för det skolan beskriver att eleven har gjort, vilket kan försvåra rektorns beslut om att använda disciplinära åtgärder. Andra rektorer lyfter i stället att det finns en tät och god dialog mellan lärare, rektor och vårdnadshavare som skapar en samsyn underlättar när de behöver använda disciplinära åtgärder.

I de öppna kommentarerna beskriver några rektorer sin uppfattning av vilken effekt som disciplinära åtgärder kan ge för möjligheten att upprätthålla trygghet och studiero på skolenheten. Det framkommer att det i en del fall upplevs underlätta att ha ett mandat att ta till sådana åtgärder i akuta situationer, men att det främjande och förebyggande arbetet ger bäst effekt. Det framkommer också att disciplinära åtgärder upplevs kunna ha negativa effekter för vissa elever och grupper av elever eller inte bedöms få någon inverkan på elevernas beteende på länge sikt, vilket gör att de i vissa fall avstår från att använda disciplinära åtgärder. Det kan till exempel handla om väldigt unga elever eller elever med vissa former av funktionsnedsättningar.

Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero

Enkätresultaten visar att de som arbetar i grundskolan gör olika bedömningar av vilken betydelse som möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero, se diagram 7.

Diagram 7. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero på den här skolenheten/din skola?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i grundskolan (Andelar i procent)

n= 228 rektorer respektive 987 lärare och övrig skolpersonal. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Fem av tio rektorer och knappt sex av tio lärare och övrig skolpersonal tycker att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska* eller *mycket stor* betydelse för att skapa trygghet och studiero. Resterande tycker att det har *ganska* eller *mycket liten* betydelse.

En del upplever ett litet behov av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal i grundskolan har haft möjlighet att lämna en kommentar i anslutning till frågan om betydelsen av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder för trygghet och studiero.²⁵ En del rektorer har, oavsett vilken betydelse som de uppger att fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder har, tagit upp att det är ovanligt att fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder behöver användas på skolan. Anledningen kan vara att det är lugnt på skolan eller att eleverna som går på skolan är unga. Den bilden ges också i kommentarer från lärare och övrig skolpersonal.

Positivt med mandat när det behövs men osäkerhet kan finnas kvar

Bland kommentarerna från rektorer, lärare och övrig skolpersonal i grundskolan som anser att möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket stor betydelse* för att skapa trygghet och studiero,

²⁵ Totalt lämnade 50 rektorer och 168 lärare och övrig skolpersonal i grundskolan en kommentar.

pekar några respondenter på betydelsen av att det nu är tydligt vad personalen får göra. Det ger dem säkerhet att våga ingripa i de fall de bedömer att det är nödvändigt:

Tidigare har man mer eller mindre fått ”se på” när saker händer av rädsla för att förlora sitt jobb, eller bli uthängd på sociala medier. I och med lagen så känns det som om man kan ingripa utan att det ska vara på bekostnad av mig själv och min karriär. [lärare och övrig skolpersonal]

Lärare och övrig skolpersonal beskriver att åtgärderna är något de använder för att säkra tryggheten och studieron för andra elever:

Det ger eleverna trygghet att veta att om en elev ger sig på hen fysiskt så kommer läraren att fysiskt stoppa den attackerande eleven direkt. Det ger också klassen ro att arbeta om de vet att en störande elev, som fortsätter att störa vid upprepade tillsägelser, kommer att försvinna från klassrummet till slut. [lärare och övrig skolpersonal]

Det blir ytterligare ett verktyg i lärarnas verktygslåda. Däremot innebär det inte att en ska ta till exempelvis kvarsittning varje gång, då tappar det sin styrka. I rätt avvägd mängd är det effektivt. Att få ingripa fysiskt innebär en större säkerhet både i och utanför klassrummet. Även detta innebär att en inte ska göra det hela tiden, utan endast när situationen inte går att lösa på något annat sätt. [lärare och övrig skolpersonal]

Bland de lärare och övriga skolpersonal som upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket liten betydelse* tar emellertid några respondenter upp att de känner sig osäkra på hur de får agera:

Har ingen utbildning i att hantera elever. Har ingen utbildning i att tolka den nya lagen. Jag vill ha organiserat och professionellt stöd i vad, när samt hur jag kan fysiskt agera. Jag vill också att vi har olika exempel hur vi skall agera. Samt tydligare handlingsplan (det finns en handlingsplan). [lärare och övrig skolpersonal]

Det finns fortfarande en rädsla att ingripa fysiskt tror jag. Dels för att vårdnadshavare inte anser att deras barn skulle göra något fel och att lärare/skolpersonal inte har rätt att ingripa. Dels för att barn vet sina rättigheter (men sällan sina skyldigheter). Dels för att lärarna fått lära sig att de inte ska ingripa fysiskt för de själva kan bli skadade. Vi har inte ens pratat om denna lagändring på övergripande nivå förutom att vi får beslagta mobiltelefoner om de stör undervisningen. [lärare och övrig skolpersonal]

Viktigt att arbeta förebyggande

Bland kommentarerna från rektorer, lärare och övrig skolpersonal i grundskolan som bedömt att fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket liten betydelse* för att skapa trygghet och studiero, pekar respondenter på vikten av att arbeta förebyggande, skapa relationer och ge stödinsatser till elever. Några av dem tar tydlig ställning mot användandet av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder generellt:

Vi arbetar främjande med normmedvetenhet och förebyggande insatser för ökad trygghet och studiero. Disciplinära åtgärder och att ingripa fysiskt tror jag personligen inte främjar ett positivt klimat med goda relationer som grund. Där det finns goda och tillitsfulla relationer på alla nivåer, behöver disciplinära nyttjas i liten utsträckning. [rektor]

För att skapa trygghet och studiero behövs FÖREBYGGANDE arbete och tillräckligt med personal för att stötta de elever som hamnar i ett störande beteende. När vi personal behöver

ingripa har situationen gått för långt. Jag ser det störande/hotfulla beteendet som ett symptom på att eleven inte mår bra och inte får det stöd som behövs för att utvecklas kunskapsmässigt och socialt. [lärare och övrig skolpersonal]

Andra lärare eller övrig skolpersonal beskriver att de upplever att fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder har dålig effekt:

Jag anser inte att disciplinära åtgärder kommer till rätta med elever som stör utan problemet behöver arbetas med och belysas på ett helt annat sätt. Man behöver undersöka vad som är orsaken till beteendet och arbeta utifrån det. Bestraffningen hanterar bara symtomen och går inte till roten med problemet. [lärare och övrig skolpersonal]

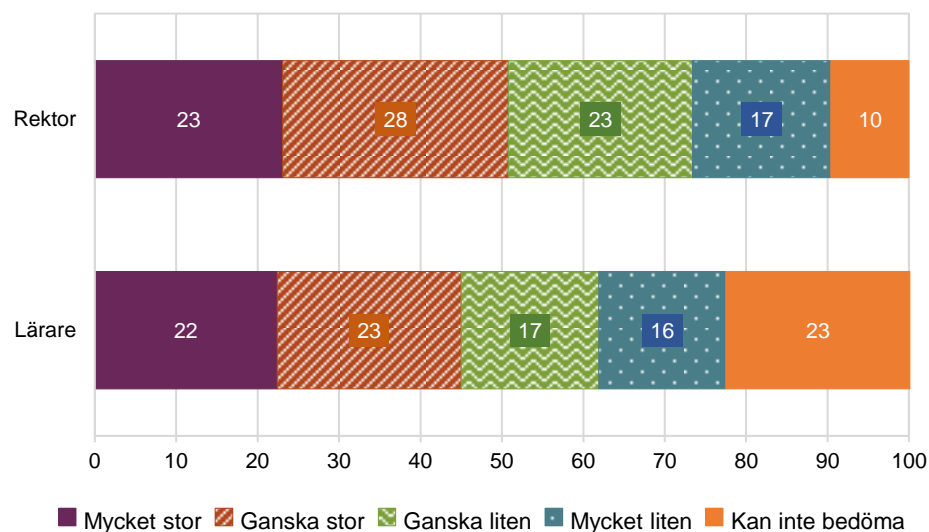
Jag tror inte att ett fysiskt ingripande skapar mer trygghet. Jag tror istället på goda relationer med elever och att kommunikation hjälper. [lärare och övrig skolpersonal]

Det förändrade regelverket för mobiltelefoner

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för hur mobiltelefoner får användas och omhändertas (se inledning). Bland annat är det numera möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen och för att förebygga kränkande fotografering eller filmning. Detta ska inte förväxlas med omhändertaganden av föremål som en disciplinär åtgärd där syftet är att hantera redan uppkomna ordningsstörningar. Vi har frågat rektorer och lärare²⁶ vilken betydelse de upplever att de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero respektive förebygga kränkningar, se diagram 8 och diagram 9.

²⁶ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

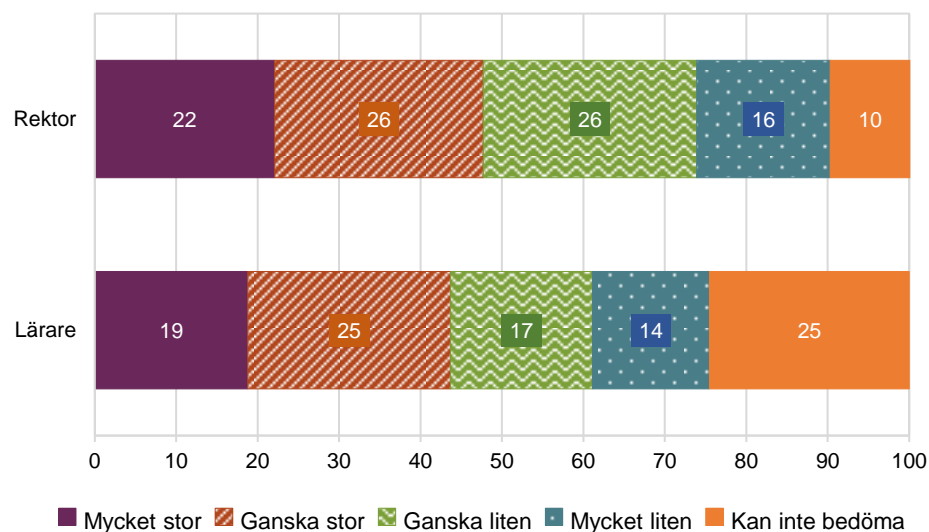
Diagram 8. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero?" Rektorer respektive lärare i grundskolan (Andelar i procent)

n= 227 rektorer respektive 712 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten skapa studiero?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att skapa studiero (på dina undervisningstillfällen)?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Omkring fem av tio rektorer och lärare i grundskolan upplever att lagändringarna haft *ganska* eller *mycket stor* betydelse för möjligheten att skapa studiero. Rektorer och lärare verkar uppleva att lagändringarna haft ungefär lika stor betydelse för möjligheten att förbygga kränkningar, se diagram 9. Men för båda frågorna är det värt att notera att drygt två av tio lärare svarar att de inte kan bedöma vilken påverkan som lagändringarna haft.

Diagram 9. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att förebygga kränkningar?" Rektorer respektive lärare i grundskolan (Andelar i procent)

n=225 rektorer respektive 705 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten förebygga kränkningar?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att förebygga kränkningar?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Lagändringarna handlar bland annat om att den som är rektor i grundskolan kan besluta att mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början. Sex av tio rektorer svarar att de för läsåret 2022/23 har beslutat om detta för alla årskurser och knappt två av tio svarar att de har beslutat om det för vissa årskurser. Av rektorerna som har beslutat om daglig insamling svarar åtta av tio att de haft detta även tidigare läsår.

Anpassade grundskolan

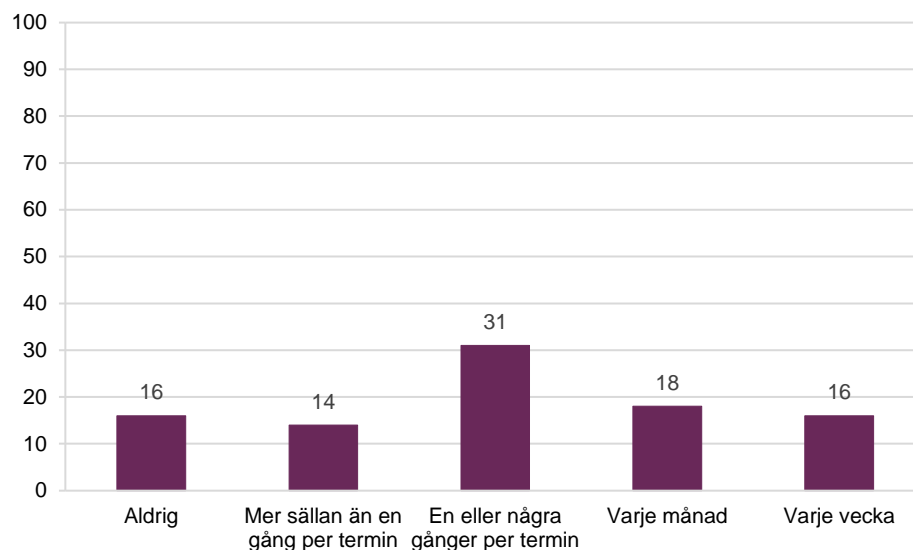
Resultat i korthet

- Drygt åtta av tio rektorer i anpassade grundskolan svarar att det har förekommit att de själva eller någon i personalen på skolenheten har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23. Två av tio rektorer svarar att fysiska ingripanden skedde *varje månad* och knappt två av tio svarar att fysiska ingripanden skedde *varje vecka*.
- Omkring en av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer att antalet fysiska ingripanden har ökat jämfört med läsåret 2021/22. De flesta uppger att ökningen beror på att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden.
- Åtta av tio lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan känner sig *ganska* eller *mycket säkra* på när de får ingripa fysiskt mot elever. Vi ser liknande mönster i rektorernas svar.
- Sju av tio rektorer och fyra av tio lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan upplever att lagändringarna har gjort det tydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt mot elever. Samtidigt uppger fem av tio lärare och övrig skolpersonal att de behöver mer stöd kring i vilka situationer de får ingripa fysiskt.
- Sju av tio rektorer i anpassade grundskolan uppger att de *aldrig* har beslutat att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten under läsåret 2022/23 och knappt nio av tio svarar att de *aldrig* har beslutat att tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten. De rektorer som har beslutat om dessa åtgärder har gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Knappt fem av tio rektorer upplever att de nyligen genomförda lagändringarna har gjort det lättare att fatta beslut om de här två åtgärderna.
- Drygt sex av tio rektorer i anpassade grundskolan tycker att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska* eller *mycket liten* betydelse för att skapa trygghet och studiero, medan resterande tycker att det har *ganska* eller *mycket stor* betydelse. För lärare och övrig skolpersonal är resultatet de omvända; drygt sex av tio tycker att det har *ganska* eller *mycket stor* betydelse.
- Omkring tre av tio rektorer och lärare i anpassade grundskolan bedömer att det ändrade regelverket för mobiltelefoner har haft betydelse för möjligheten att skapa studiero och förebygga kränkningar.

Förekomsten av fysiska ingripanden

Drygt åtta av tio rektorer i anpassade grundskolan svarar att det har förekommit att de själva eller någon i personalen på skolenheten har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23, se diagram 10. Två av tio rektorer svarar att fysiska ingripanden skedde *varje månad* och knappt två av tio svarar att fysiska ingripanden skedde *varje vecka*.

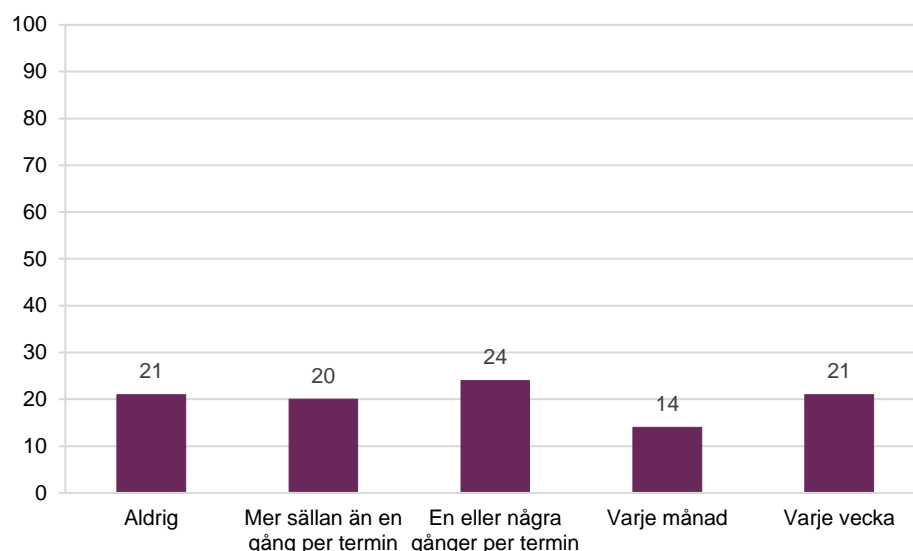
Diagram 10. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n=127. Knappt procent av rektorerna svarade *kan inte bedöma*. I tabell 8 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

En del rektorer kan sannolikt ge en bild av hur ofta fysiska ingripanden har skett på skolan totalt sett, medan andra kan behöva uppskatta hur ofta deras personal ingripit. Därför har vi också frågat lärare och övrig skolpersonal hur ofta de har ingripit fysiskt mot elever, se diagram 11.

Diagram 11. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n= 759. I tabell 9 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Åtta av tio lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan svarar att de har ingripit fysiskt mot elever åtminstone en gång under läsåret. Merparten av de som

har ingripit fysiskt har gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Drygt en av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har ingripit fysiskt varje månad och två av tio har gjort det *varje vecka*. Svaren från lärare och övrig skolpersonal är inte jämförbara med rektorernas eftersom lärare och övrig skolpersonal endast svarar för sig själva medan rektorn svarar för hela skolenheten.

Antalet fysiska ingripanden upplevs inte ha ökat efter lagändringen

I förarbetena till skollagsändringarna bedömde regeringen att ändringarna i regelverket för fysiska ingripanden skulle kunna bidra till att fysiska ingripanden görs i något större utsträckning än innan.²⁷ Resultaten från enkäten visar att merparten av rektorerna i anpassade grundskolan, fem av tio, bedömer att antalet fysiska ingripanden är oförändrat. Knappt en av tio rektorer bedömer att det skedde fler fysiska ingripanden på skolenheten under läsåret 2022/23 jämfört med läsåret innan och ungefär lika många bedömer att antalet fysiska ingripanden har minskat. Drygt tre av tio svarar att de inte kan bedöma om antalet fysiska ingripanden har ökat eller minskat. Svaren från lärare och övrig skolpersonal ger en liknande bild.²⁸

De rektorer, lärare och övrig skolpersonal som svarat att antalet ingripanden har ökat eller minskat har också fått frågan vad som är den främsta anledningen till detta. Det absolut vanligaste svaret är att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden respektive att situationen på skolenheten har gjort att de inte haft samma behov av att ingripa. En procent av de lärare och övrig skolpersonal som uppger att de har ingripit fysiskt fler gånger svarar att det främst beror på att de känner sig säkrare på när de får ingripa fysiskt.

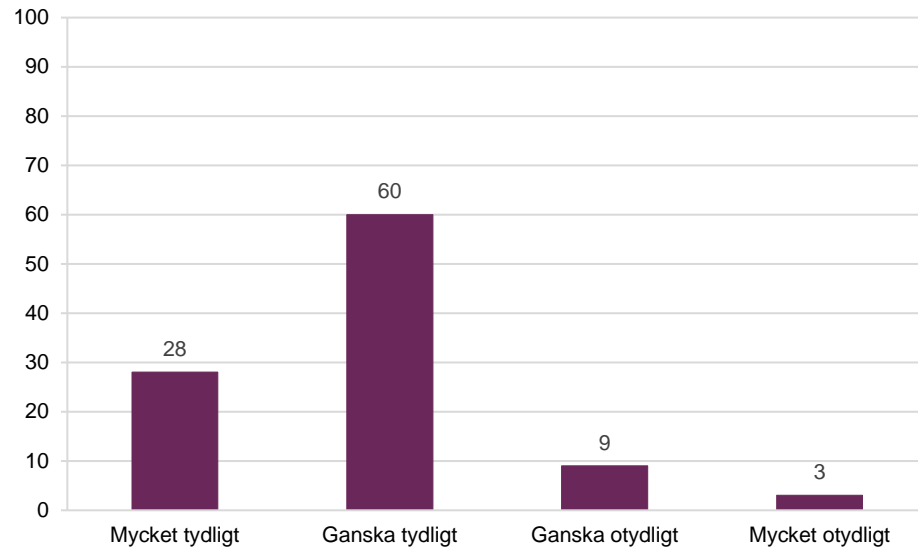
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden

Vi har också undersökt hur tydligt eller otydligt rektorer inom den anpassade grundskolan upplever att regelverket för fysiska ingripanden är. Diagram 12 visar att merparten av rektorerna, sex av tio, anser att det är *ganska tydligt* när de själva eller personalen på skolan får ingripa fysiskt medan tre av tio anser att det är *mycket tydligt*. En av tio rektorer anser att det är *ganska otydligt* när de eller personalen får ingripa fysiskt.

²⁷ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 154.

²⁸ I Tabell 10 och 11 i bilaga 2 finns samtliga svarsandelar och konfidensintervall för svarsandelarna.

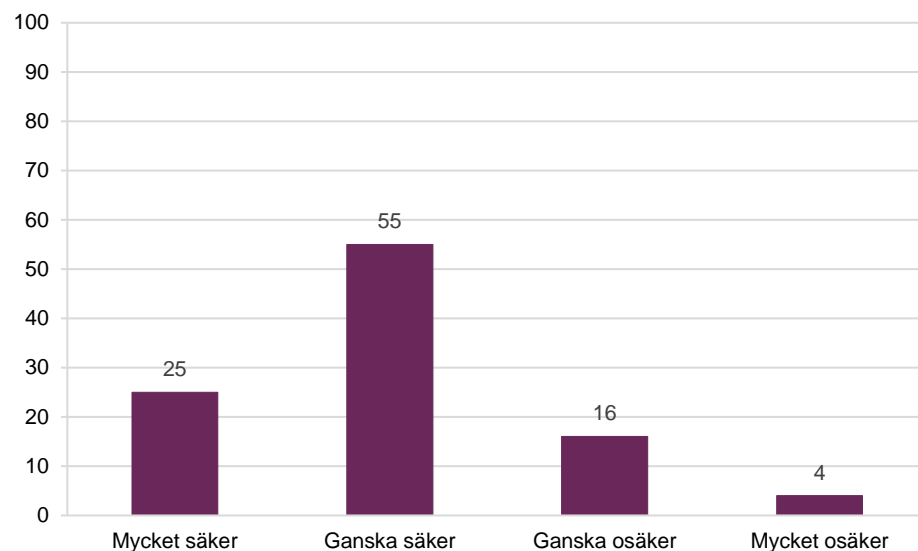
Diagram 12. "Hur tydligt eller otydligt är det för dig utifrån bestämmelserna i skollagen när du eller personalen på skolenheten får ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n=128. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Enkäten till lärare och övrig skolpersonal inom den anpassade grundskolan ger en liknande bild, se diagram 13. Åtta av tio svarar att de känner sig *ganska eller mycket säker* på när de får ingripa fysiskt mot elever medan knappt två av tio känner sig *ganska osäker*.²⁹

Diagram 13. "Hur säker eller osäker känner du dig på när du på något sätt får ingripa fysiskt mot elever?" Lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

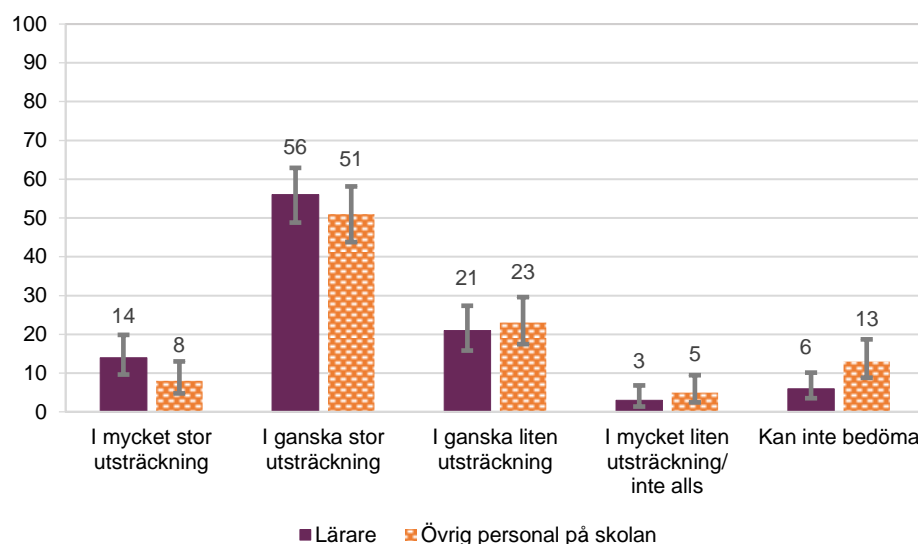
n=758. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

²⁹ När vi bryter ner resultaten ytterligare ser vi att lärare och övrig skolpersonal verkar känna sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.

En majoritet av rektorerna bedömer att lärare och övrig skolpersonal i ganska stor utsträckning känner sig säkra

Vi har även bitt rektorerna i anpassade grundskolan bedöma i vilken utsträckning de upplever att lärarna och övrig personal på deras skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever, se diagram 14. En majoritet av rektorerna uppfattar att lärare såväl som övrig skolpersonal i *ganska stor utsträckning* känner sig säkra. Drygt två av tio rektorer bedömer att lärare och övrig skolpersonal i *ganska liten utsträckning* känner sig säkra. Utifrån enkäteresultaten verkar rektorerna sammantaget bedöma att lärare och övrig skolpersonal känner sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.³⁰

Diagram 14. "I vilken utsträckning upplever du att lärare och övrig personal på din skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever?"
Rektorer i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n=125–127. De grå intervallen på varje stapel visar svarsandelarnas konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå.

Rektorerna kunde lämna en kommentar i samband med den här frågan.³¹ Ett perspektiv som lyfts är att det är ovanligt att hamna i en situation där ett fysiskt ingripande behövs. Bland de öppna svaren finns också rektorer som vill betona vikten av ett förebyggande arbete, något som illustreras av nedanstående citat:

Vi har elever som kan vara väldigt utåtagerande så detta är något vi diskuterar fortlöpande och alltid har gjort. I möjligaste mån försöker vi förebygga och när det är något akut så vet alla hur man ska agera i ett första läge (handlar om att eleven inte ska skada sig själv eller andra) och sedan har vi ett väl fungerande samarbete som minimerar risken att man är ensam när något sådant händer.

Det förekommer också att rektorer pekar på att det inte är tydligheten i regelverket som påverkar utan att det finns en oro för konsekvenserna av att ingripa fysiskt, till exempel för att bli anmäld eller uthängd i media. Några

³⁰ Konfidensintervallen för de skattade andelarna för lärare respektive övrig skolpersonal överlappar varandra.

³¹ Totalt 25 rektorer i anpassade grundskolan lämnade en kommentar.

rektorer påpekar att osäkerheten beror på att man ännu inte hunnit genomföra insatser för att implementera skollagsändringen på skolenheten.

Många rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringen gjort det tydligare när de får ingripa fysiskt

Vi har också undersökt i vilken utsträckning rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringarna har bidragit till ökad tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden. Merparten av rektorerna i anpassade grundskolan, drygt sex av tio, menar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.³² En ungefär lika stor andel, sju av tio, upplever att det blivit något eller mycket tydligare **när** de och personalen har befogenhet att ingripa fysiskt, se tabell 4.

Tabell 4. "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

	Rektorer	Lärare och övrig skolpersonal
Det är mycket tydligare	17 %	12 %
Det är något tydligare	51 %	30 %
Tydligheten har inte påverkats	15 %	24 %
Kan inte ta ställning	15 %	33 %

n=128 rektorer respektive 760 lärare och övrig skolpersonal. Enkätfrågan till rektorer löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare för dig när du och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Enkätfrågan till skolpersonal löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare för dig när du får ingripa fysiskt mot elever?" Rektorerna och skolpersonalen kunde också svara att lagändringen gjort det något eller mycket otydligare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan upplever i lägre utsträckning än rektorerna att lagändringen har ökat tydligheten i regelverket för fysiska ingripanden. Fyra av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de får ingripa fysiskt mot elever. En lika stor andel svarar att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare **när** de får ingripa, se tabell 4. Men det är värt att notera att för båda frågorna är det nästan lika många lärare och övrig skolpersonal som svarar att de inte kan ta ställning. När vi bryter ner resultaten ytterligare ser vi att lärare i högre utsträckning än den övriga skolpersonalen tycker att lagändringen har ökat tydligheten kring fysiska ingripanden. Dock är det en större andel bland den övriga personalen som svarar att de inte kan ta ställning jämfört med bland lärarna.³³

³² Men det är värt att notera att två av tio svarar att de inte kan ta ställning i frågan.

³³ Fem av tio lärare svarar att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare när de får ingripa. Motsvarande andel för den övriga personalen är drygt tre av tio. Drygt två av tio lärare och fyra av tio bland den övriga personalen svarar att de inte kan ta ställning.

Drygt en av tio lärare och övrig skolpersonal har avstått från att ingripa fysiskt trots att de bedömde att det behövdes

Osäkerhet kring fysiska ingripanden skulle kunna leda till att lärare och övrig skolpersonal avstår från att ingripa. För att undersöka om detta förekommer har vi frågat lärare och övrig personal i anpassade grundskolan om de någon gång under läsåret 2022/23 har avstått från att ingripa fysiskt mot elever trots att de bedömde att det behövdes för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Drygt en av tio uppger att de har avstått.

Lärare och övrig skolpersonal som svarar att de har avstått från att ingripa har också fått bedöma i vilken utsträckning några specificerade orsaker bidrog till att de avstod. Drygt fem av tio svarar att deras osäkerhet kring när de får ingripa fysiskt bidrog i viss eller stor utsträckning. Oro för att bli anmäld, oro för ens egen säkerhet samt aspekten att de bedömde att ett ingripande skulle försämra deras relation med en eller flera elever verkar ha bidragit i ungefär lika stor utsträckning.³⁴

Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd kring när de får ingripa fysiskt

Hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen i anpassade grundskolan uppger att de behöver mer information eller stöd om i vilka situationer som de får ingripa fysiskt mot en elev för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Lärarna och den övriga skolpersonalen kunde lämna en kommentar om vad för typ av stöd eller information de behöver, något som 140 respondenter valde att göra.

Informationstillfällen, utbildningar eller föreläsningar om fysiska ingripanden är återkommande önskemål. Ett annat återkommande önskemål är att få diskutera fysiska ingripanden med kollegor – gärna med utgångspunkt i olika scenarier eller exempel på situationer som kan uppstå. Syftet med diskussionen kan också vara att hitta samsyn med kollegor så att man hanterar situationer som uppstår på samma sätt.

När det gäller vad personalen vill ha mer stöd om är ett återkommande önskemål att få tydliga svar kring vad som är tillåtet och inte. En del respondenter önskar förtydliganden eller konkretiseringar av lagen – gärna med exempel på konkreta situationer. Andra efterfrågar stöd i hur de rent praktiskt kan ingripa. Nedan finns några kommentarer från lärare och övrig skolpersonal som illustrerar den här typen av önskemål:

Gå genom praktiska exempel när det är ok att använda fysisk kontakt för att hindra kränkningar och annat verbalt. Det verbala är svårare att veta var gränserna går eftersom de gränserna höjs hela tiden känns det som.

³⁴ I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för samtliga delfrågor samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Tycker alltid det är bra att få information och tips om olika strategier som man kan använda sig utav i olika situationer. Det varierar ju väldigt på vad som fungerar, både när det kommer till olika elever samt olika situationer som uppstår.

[...] Jag försöker främst nå ut till elever med lugn och trygghet men i enstaka fall behöver man vara fysisk för att bryta deras beteende. Jag vill lära mig mer var och hur jag ska ta till fysiskt utan att det ska bli negativa konsekvenser av tilltaget.

Flera lyfter att de särskilt vill ha stöd i hur de ska hantera utåtagerande eller våldsamma elever. Nedan finns två exempel på hur lärare och övrig skolpersonal beskriver detta:

Att stoppa elever som är mycket utåtagerande på ett säkert sätt för både dem och mig.

Det hade varit bra att få mer strategier för hur man kan ingripa fysiskt när man hamnar i situationer med karaktär av t.ex. våld. I min verksamhet på en anpassad grundskola finns risk för exempelvis slag, fasthållning eller att man blir biten av en elev. Således hade det varit bra att få stöd i hur man på bästa sätt ska agera i dessa situationer.

Det finns också de som beskriver att det finns behov som är speciella för just den anpassade grundskolan och efterfrågar riktad information och riktad stöd som är anpassat efter deras utmaningar och den elevgrupp de arbetar med. Nedan finns två exempel:

Våld med elever i anpassad grundskola ämnesområden handlar ofta om planering, lokaler, förutsättningar hos eleven, trött, kramper osv. Ökad kunskap om våra elevers skolsituation, lokaler, kunskap hos omgivningen borde vi diskutera mycket mer. Om vi anpassar miljö, undervisning och ser till att personalen har en god kunskap i lågaffektivt bemötande, skulle stressen minska i denna elevgrupp.

I anpassade skolan kan ibland normen för vad som är okej bli väldigt stor och man tillåter saker som egentligen inte är okej. Stödsamtal och gemensamma utbildningar kan stärka gruppen i att bibehålla normen för vad som känns okej både mot personal och elever.

Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen har inte deltagit i kompetensutveckling om när de får ingripa fysiskt

Vi har också följt upp i vilken utsträckning lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan har deltagit i aktiviteter som handlat om när de får ingripa fysiskt mot elever. Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen, knappt sju av tio, svarar att de varken har deltagit på informations- eller utbildningstillfällen eller i organiserade kollegiala samtal om ämnet under läsåret 2022/23.

I samband med ändringarna i skollagen den 1 augusti 2022 har Skolverket tagit fram en juridisk vägledning om regelverket för fysiska ingripanden. Sex av tio rektorer och drygt tre av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har tagit del av innehållet i vägledningen. Skolverket har också tagit fram en juridisk vägledning om disciplinära åtgärder. Sex av tio rektorer och tre av tio lärare och övrig skolpersonal har tagit del av den.

Förekomsten av disciplinära åtgärder

Enligt 5 kap. skollagen får all skolpersonal omhänderta föremål från elever. Lärare får dessutom besluta om utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning. Även rektor får besluta om kvarsittning. Utöver det får rektor fatta beslut om skriftlig varning, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten samt avstängning. I de kommande avsnitten beskriver vi förekomsten av disciplinära åtgärder i anpassade grundskolan under läsåret 2022/23. I tabell 12, 13 och 14 i bilaga 2 finns mer detaljerad information om hur ofta rektorer, lärare och övrig skolpersonal har beslutat om disciplinära åtgärder.

Omhändertagande av föremål, kvarsittning och utvisning

Merparten av rektorerna i anpassade grundskolan, sju av tio, svarar att de *aldrig* har omhändertagit föremål från elever under läsåret. Bland lärare³⁵ och övrig skolpersonal är det fyra av tio som *aldrig* har omhändertagit föremål. Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen har alltså omhändertagit föremål någon gång under läsåret. Bland den övriga skolpersonalen svarar en av tio att de gjort det *varje vecka*.

Vidare svarar fem av tio lärare att de har utvisat elever ur undervisningslokalen åtminstone en gång under läsåret. Att lärare och rektorer beslutar om kvarsittning har förekommit i mindre utsträckning. Nästan samtliga lärare och rektorer svarar att de *aldrig* har fattat beslut om kvarsittning under läsåret.

Disciplinära åtgärder som endast rektor får besluta om

Sju av tio rektorer i anpassade grundskolan svarar att de *aldrig* har beslutat om utredning enligt 5 kap. skollagen³⁶ under läsåret. Vidare svarar nio av tio rektorer att de *aldrig* har delat ut en skriftlig varning under läsåret.

Under vissa omständigheter får rektor också fatta beslut om att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten eller tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten som en disciplinär åtgärd. Dessa åtgärder är betydligt mer ingripande för den enskilda eleven. Enkäten visar att den absoluta merparten av rektorerna inom den anpassade grundskolan inte har använt de här två åtgärderna under läsåret. Sju av tio rektorer svarar att de *aldrig* har beslutat att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten under läsåret och knappt nio av tio svarar att de *aldrig* har beslutat att tillfälligt placerat en elev utanför den egna skolenheten. Övriga svarar att de har gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så.

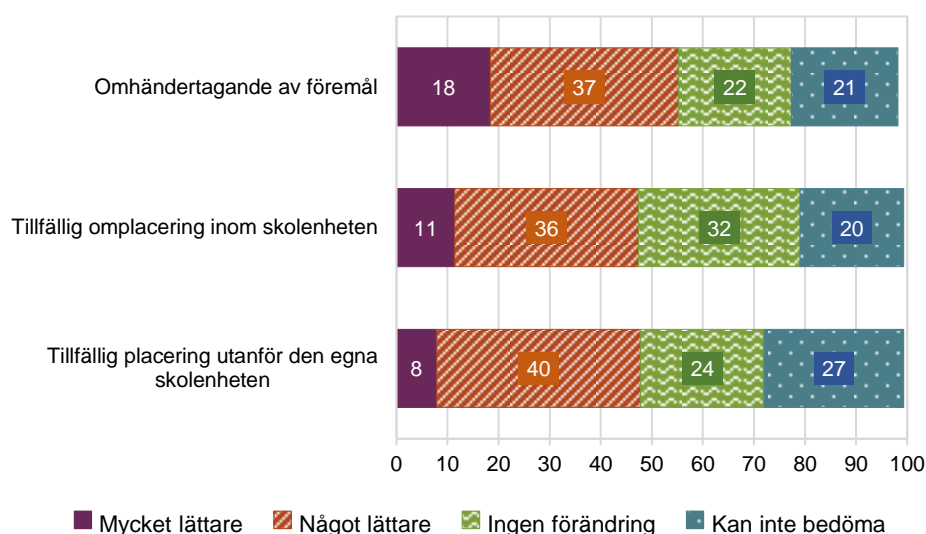
³⁵ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

³⁶ En utredning enligt 5 kap. 9–10 §§ skollagen innebär att en utredning ska göras om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse. Rektorn ska se till att åtgärder genomförs utifrån utredningen för att få eleven att ändra sitt beteende.

Rektorer upplever att lagändringarna har gjort det lättare att fatta beslut om disciplinära åtgärder

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för de disciplinära åtgärderna omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten och tillfällig placering utanför skolenheten (se inledning). Syftet med lagändringarna var till stor del att underlätta för rektorer att kunna använda dessa åtgärder när det är befogat.³⁷ I enkäten frågade vi rektorerna om de uppfattar att lagändringarna har påverkat möjligheten att fatta beslut om åtgärderna, se diagram 15.

Diagram 15. "Uppfattar du att lagändringarna gör det lättare eller svårare för dig som rektor att fatta beslut om..." Rektorerna i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n=128. Rektorerna kunde också svara att lagändringarna gjort det något eller mycket svårare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

För samtliga tre åtgärder gäller att omkring fem av tio rektorer i anpassade grundskolan upplever att lagändringarna har gjort det något eller mycket lättare att besluta om åtgärden. Men det är värt att notera att mellan två och tre av tio rektorer inte kan bedöma om lagändringarna har påverkat.

Faktorer som hindrar eller underlättar beslut om disciplinära åtgärder

Rektorerna hade möjlighet att med egna ord beskriva vad som hindrar eller underlättar deras beslut om disciplinära åtgärder.³⁸ Några rektorer pekar på att deras beslut kan hindras av att det är svårt att hitta alternativa lösningar som gör det möjligt att undervisa elever i en annan undervisningsgrupp. Det kan finnas en begränsad tillgång till alternativa undervisningslokaler eller till personal som kan

³⁷ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s.175–201.

³⁸ Totalt 54 kommentarer har lämnats av rektorer i den anpassade grundskolan.

undervisa. Det kan också vara svårt att fatta beslut om disciplinära åtgärder om inte personalen på skolan har dokumenterat det som händer i skolan.

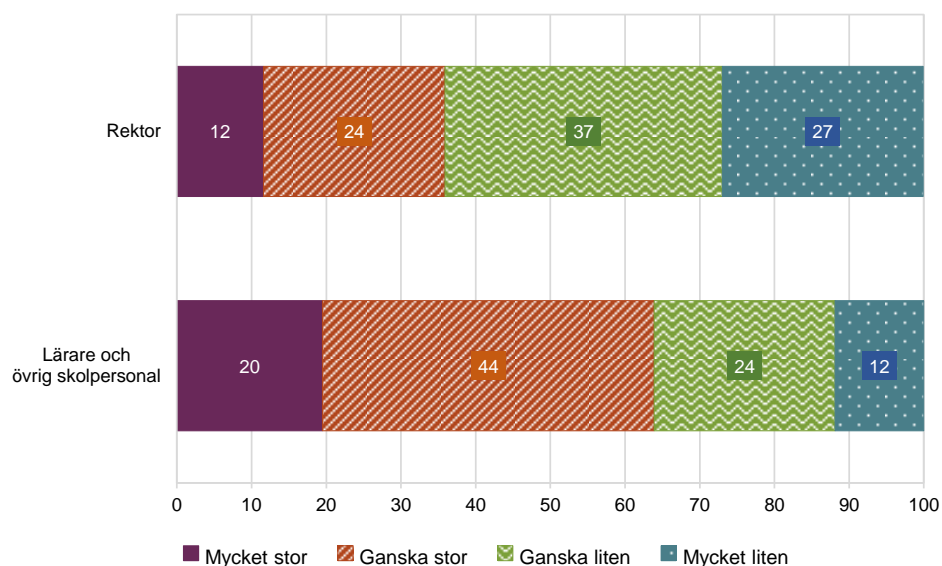
Några rektorer tar också upp att deras beslut hindras av att de inte upplever att disciplinära åtgärder inte passar för de elever som går i anpassade grundskolan där eleverna behöver anpassning och stöd utifrån sina behov.

När det gäller faktorer som underlättar nämns exempelvis att det finns ett tydligt ramverk i skollagen så att man vet när man håller sig inom lagrummet och att det ges ett uttryckligt stöd för att man får använda disciplinära åtgärder. Att regelverket nu ger en längre tidsfrist att hitta möjligheter till anpassningar för en elev menar några rektorer har underlättat. Att skolan har en nära samverkan med vårdnadshavare underlättar också om en elev tillfälligt ska placeras i en annan undervisningsgrupp.

Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero

Enkätresultaten visar att de som arbetar i anpassade grundskolan gör olika bedömningar av vilken betydelse som möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero, se diagram 16.

Diagram 16. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero på den här skolenheten/din skola?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n=126 rektorer respektive 739 lärare och övrig skolpersonal. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Drygt sex av tio rektorer upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska* eller *mycket liten* betydelse medan knappt fyra av tio rektorer upplever att det har *ganska* eller *mycket stor* betydelse. För lärare och övrig

skolpersonal är resultaten spegelvända. I denna grupp upplever drygt sex av tio att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *mycket* eller *ganska stor* betydelse medan knappt fyra av tio upplever att det har *ganska* eller *mycket liten* betydelse

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal ser ett behov av fysiska ingripanden

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan hade möjlighet att med egna ord kommentera frågan om betydelsen av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder.³⁹ Rektorer som upplever att fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket stor betydelse* för att skapa trygghet och studiero tar upp att det finns ett behov av att ingripa fysiskt mot eleverna i den anpassade grundskolan för att de inte ska skada andra eller sig själva.

I och med att vi bedriver undervisning i anpassad grundskola och eleverna har intellektuella funktionsnedsättningar ofta med tilläggsdiagnoser så kan det relativt ofta uppstå situationer kring elever som kan innebära att både eleven och omgivningen behöver skyddas från att skada sig själv eller andra. Det innebär inte ofta att vi behöver ingripa fysiskt men det är en trygghet att veta att det är möjligt om en situation eskalerar till att bli farlig även om det inte finns medvetet uppsåt att skada, hos eleven som utför handlingen. [rektor]

Även lärare och övrig skolpersonal som upplever att den här sortens åtgärder har *mycket eller ganska stor betydelse* ger en bild av en skolvardag som kräver någon form av fysiska ingripanden:

Att ingripa fysiskt kan innebära att hindra en elev från att vara fysisk mot en annan person. Detta måste vi göra ofta. Ibland räcker framförhållning och strategiska placeringar men ofta måste vi även hindra fysiskt genom att snabbt ställa sig mellan eller stoppa en elev fysiskt genom att ta tag i eller hålla fast. [lärare och övrig skolpersonal]

Det ska inte behövas egentligen, men för att förhindra skador på andra måste man ibland ingripa. [lärare och övrig skolpersonal]

Det finns emellertid även lärare och övrig skolpersonal inom den anpassade grundskolan som, oavsett vilken betydelse de upplever att dessa åtgärder har för trygghet och studiero, menar att de inte ser något behov av fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder i den elevgrupp som de arbetar med.

Lagändringen upplevs ge trygghet att agera när behov finns

En annan kategori kommentarer visar på att lärare och övrig skolpersonal som bedömt att åtgärderna har *mycket eller ganska stor betydelse* i den anpassade grundskolan, upplever att lagen har gett dem en känsla av trygghet genom att tydliggöra att de kan ingripa när de bedömer att det är nödvändigt:

Lagändringen har skapat en trygghet för mig som lärare att jag vet att jag har lagen på min sida vad gäller ex att ingripa fysiskt mot elever som har brutit mot ordningsreglerna och behöver gå ut ur klassrummet. Att kunna samla in mobiltelefonerna för att skapa studiero har också inneburit tydlighet gentemot eleverna. [lärare och övrig skolpersonal]

³⁹ Totalt lämnade 29 rektorer och 142 lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan en kommentar.

Bland lärare och övrig skolpersonal som upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket liten betydelse* finns det respondenter som känner en rädsla eller osäkerhet inför att ta till fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder. Den kan skapas av en oro för att bli anmäld, en osäkerhet inför vad som är tillåtet att göra, brist på stöd från skolledningen eller en upplevd risk för den egna fysiska säkerheten.

Vikten av förebyggande arbete framför disciplinära åtgärder

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan, som upplever att den här sortens åtgärder har *ganska eller mycket liten betydelse*, tar upp att förebyggande arbete är grunden för att skapa trygghet och studiero.

Då det rör sig om anpassad grundskola är personaltätheten så stor att vi kan förekomma fysiska situationer i mycket stor utsträckning. När vi behöver gå emellan handlar det ofta om affektutbrott och inte riktat mot någon person. Disciplinära åtgärder har aldrig behövts i anpassade grundskolan och jag ser inte hur de kan behövas då elevernas kognitiva nivå påverkar deras agerande och ansvar för sitt agerande. [rektor]

Jag anser att värdegrundsarbetet och samtalen med eleverna ska skapa trygghet och studiero, inte de disciplinära åtgärderna. [lärare och övrig skolpersonal]

Det förekommer att lärare och övrig skolpersonal beskriver att disciplinära åtgärder eller fysiska ingripanden inte är effektiva för att skapa trygghet och studiero inom den anpassade grundskolan:

Jag arbetar inom anpassade grundskolan och här har vi elever som inte förstår konsekvenser alls. Dessutom tänker jag att alla barn lär sig mer av att få stöd i att göra rätt och att vi vuxna behöver ta reda på varför elever agerar på ett visst sätt snarare än att bara bestraffa beteenden. Jag tror mer på en stödjande insats än disciplinär i många fall.

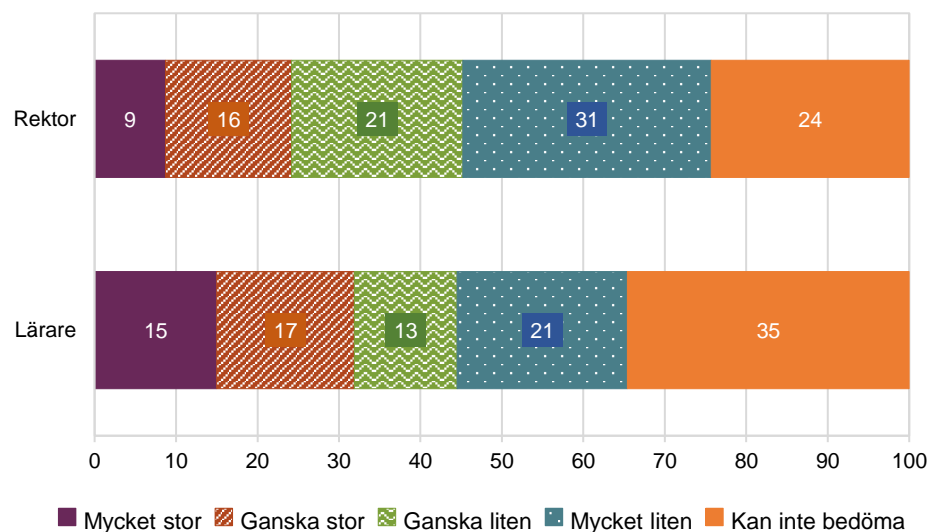
Det utgör ett ramverk som anger gränser och konsekvenser, men feltolkas av personal som ett verktyg för att ”hota” med att exempelvis prata med elevernas föräldrar i situationer där avledning, humor, samtal, relationsbyggande och ett värdigt bemötande bevisligen fungerar mycket bättre.

Det förändrade regelverket för mobiltelefoner

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för hur mobiltelefoner får användas och omhändertas (se inledning). Bland annat är det numera möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen och för att förebygga kränkande fotografering eller filmning. Detta ska inte förväxlas med omhändertaganden av föremål som en disciplinär åtgärd där syftet är att hantera redan uppkomna ordningsstörningar. Vi har frågat rektorer och lärare⁴⁰ vilken betydelse de upplever de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero respektive förebygga kränkningar, se diagram 17 och diagram 18.

⁴⁰ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

Diagram 17. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

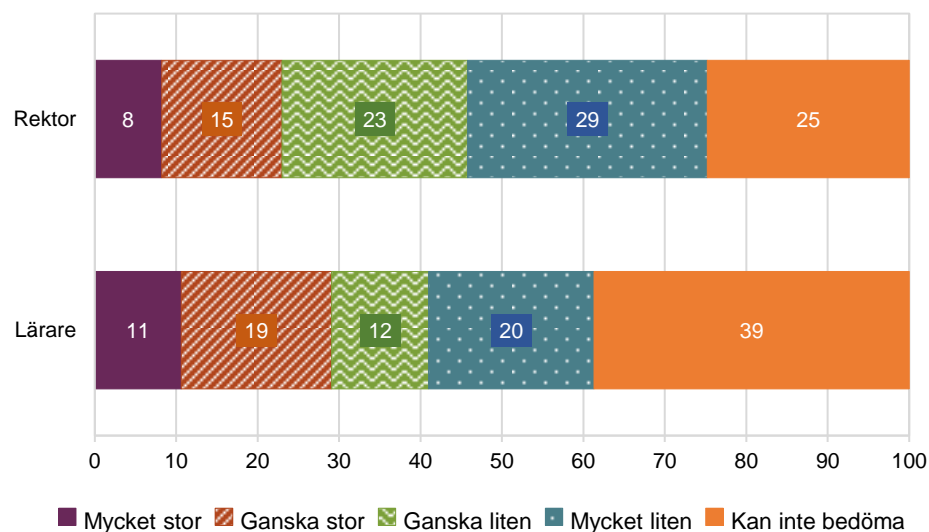

n=127 rektorer respektive 316 lärare, Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten skapa studiero?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att skapa studiero (på dina undervisningstillfällen)?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Fem av tio rektorer i anpassade grundskolan upplever att lagändringarna haft *ganska* eller *mycket liten* betydelse för möjligheten att skapa studiero medan drygt två av tio upplever att lagändringarna haft *ganska* eller *mycket stor* betydelse. Bland lärarna är det drygt tre av tio som upplever att lagändringarna haft *ganska* eller *mycket liten* betydelse och en ungefär lika stor andel som upplever att lagändringarna haft *ganska* eller *mycket stor* betydelse. Det är värt att notera att drygt två av tio rektorer och drygt tre av tio lärare svarar att de inte kan bedöma vilken påverkan som lagändringarna haft.

Rektorer och lärare verkar uppleva att lagändringarna haft ungefär lika stor betydelse för möjligheten att förbygga kränkningar, se diagram 18. Men även här är det värt att notera att drygt två av tio rektorer och fyra av tio lärare svarar att de inte kan bedöma vilken påverkan som lagändringarna haft.

Diagram 18. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att förebygga kränkningar?" Rektorer respektive lärare i anpassade grundskolan (Andelar i procent)

n=127 rektorer respektive 312 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten förebygga kränkningar?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att förebygga kränkningar?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Lagändringarna handlar bland annat om att den som är rektor i anpassade grundskolan kan besluta att mobiltelefoner ska samlas in vid varje skoldags början. Fyra av tio rektorer svarar att de för läsåret 2022/23 har beslutat om detta för alla årskurser på skolan och drygt en av tio svarar att de har beslutat om det för vissa årskurser. Av rektorerna som har beslutat om daglig insamling svarar nio av tio att de haft detta även tidigare läsår.

Gymnasieskolan

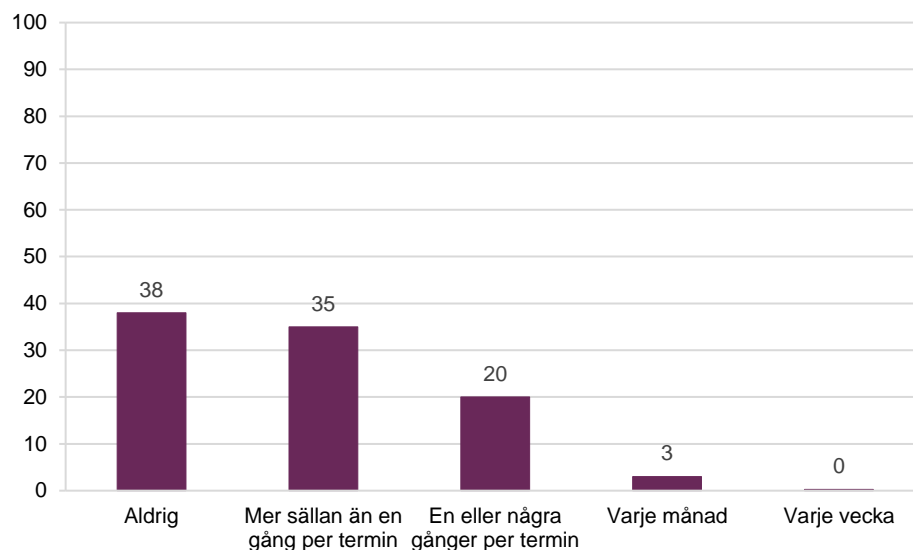
Resultat i korthet

- Fyra av tio rektorer i gymnasieskolan svarar att det inte skedde några fysiska ingripanden mot elever på deras skolenhet under läsåret 2022/23. Bland rektorerna som svarar att det skedde fysiska ingripanden uppger nästan samtliga att det skedde *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så.
- Knappt en av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer att antalet fysiska ingripanden har ökat jämfört med läsåret 2021/22. De flesta uppger att ökningen beror på att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden.
- Drygt sex av tio rektorer och fyra av tio lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan upplever att lagändringarna har gjort det tydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt mot elever. Samtidigt svarar fyra av tio lärare och övrig skolpersonal att de känner sig *ganska* eller *mycket osäkra* på när de får ingripa fysiskt. Vidare uppger drygt fyra av tio att de behöver mer stöd kring när de får ingripa fysiskt.
- Mellan åtta och nio av tio rektorer i gymnasieskolan uppger att de *aldrig* har beslutat att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten respektive tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten under läsåret 2022/23. Åtgärden att stänga av en elev har förekommit i större utsträckning enligt rektorerna. Sex av tio rektorer uppger att de har beslutat om detta åtminstone en gång under läsåret. Bland de som har beslutat om åtgärderna svarar nästan samtliga att de gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så.
- En jämförelse mellan denna enkätundersökning och den undersökning som Skolverket genomförde 2018 visar att båda undersökningarna ger en liknande bild av hur ofta rektorer i gymnasieskolan beslutar om disciplinära åtgärder.
- Sex av tio rektorer i gymnasieskolan upplever att de nyligen genomförda lagändringarna har gjort det lättare att stänga av en elev. När det gäller tillfällig omplacering inom eller utanför den egna skolenheten svarar mellan tre och fyra av tio att det blivit lättare att besluta om åtgärderna.
- Omkring sex av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska* eller *mycket liten* betydelse för att skapa trygghet och studiero.
- Knappt fem av tio rektorer och lärare inom gymnasieskolan bedömer att det ändrade regelverket för mobiltelefoner har haft betydelse för möjligheten att skapa studiero. En mindre andel, omkring tre av tio, upplever att det har haft betydelse för att förebygga kränkningar.

Förekomsten av fysiska ingripanden

Fyra av tio rektorer i gymnasieskolan svarar att varken de själva eller någon i personalen på skolenheten har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23, se diagram 19. Bland rektorerna som svarar att det skedde fysiska ingripanden uppger nästan samtliga att det skedde *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*.

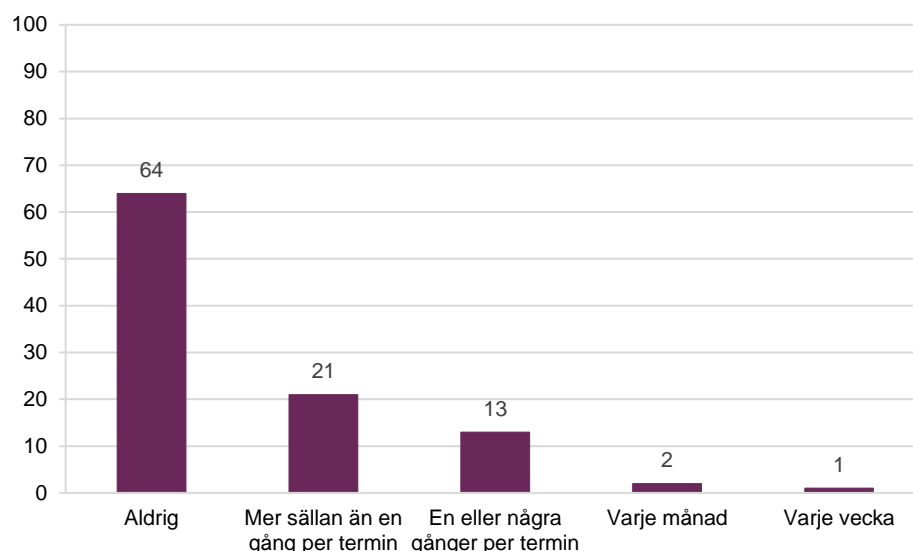
Diagram 19. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 236. Tre procent av rektorena svarade *kan inte bedöma*. I tabell 15 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

En del rektorer kan sannolikt ge en bild av hur ofta fysiska ingripanden har skett på skolan totalt sett, medan andra kan behöva uppskatta hur ofta deras personal ingripit. Därför har vi också frågat lärare och övrig skolpersonal hur ofta de har ingripit fysiskt mot elever, se diagram 20.

Diagram 20. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n=1 166. I tabell 16 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

En klar majoritet av lärarna och den övriga skolpersonalen i gymnasieskolan, drygt sex av tio, svarar att de *aldrig* har ingripit fysiskt mot elever under läsåret.

Bland de knappt fyra av tio som har ingripit någon gång under läsåret svarar nästan samtliga att de har ingripit *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Svaren från lärare och övrig skolpersonal är inte jämförbara med rektorenas eftersom lärare och övrig skolpersonal endast svarar för sig själva medan rektorn svarar för hela skolenheten.

Antalet fysiska ingripanden upplevs inte ha ökat efter lagändringen

I förarbetena till skollagsändringarna bedömde regeringen att ändringarna i regelverket för fysiska ingripanden skulle kunna bidra till att fysiska ingripanden görs i något större utsträckning än innan.⁴¹ Resultaten från enkäten visar att merparten av rektorerna i gymnasieskolan, sex av tio, bedömer att antalet fysiska ingripanden är oförändrat. Knappt en av tio rektorer bedömer att det skedde fler fysiska ingripanden på skolenheten under läsåret 2022/23 jämfört med läsåret innan och ungefär lika många bedömer att antalet fysiska ingripanden har minskat. Drygt två av tio svarar att de inte kan bedöma om antalet fysiska ingripanden har ökat eller minskat. Svaren från lärare och övrig skolpersonal ger en liknande bild.⁴²

De rektorer, lärare och övrig skolpersonal som svarat att antalet ingripanden har ökat eller minskat har också fått frågan vad som är den främsta anledningen till detta. Det absolut vanligaste svaret är att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden respektive att situationen på skolenheten har gjort att de inte haft samma behov av att ingripa. Några procent av de lärare och övrig skolpersonal som uppger att de har ingripit fysiskt fler gånger svarar att det främst beror på att de känner sig säkrare på när de får ingripa fysiskt.

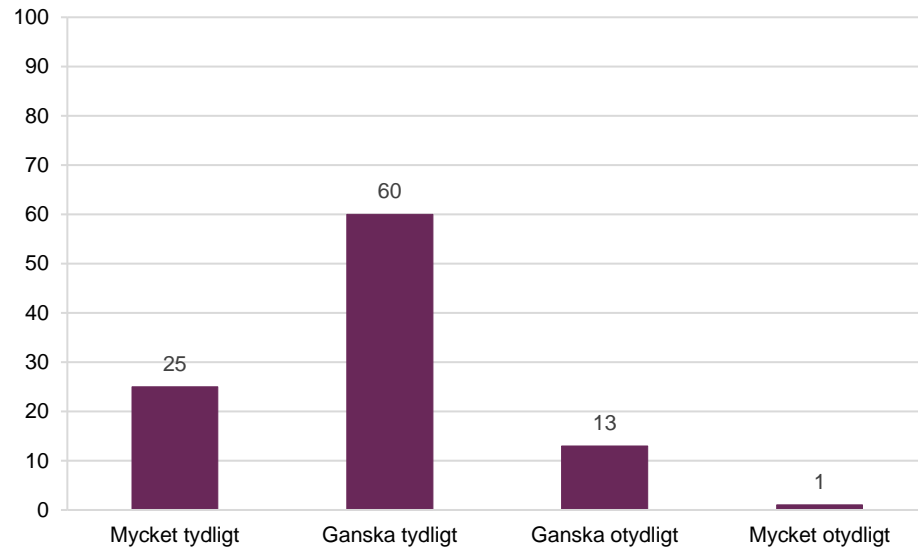
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden

Vi har också undersökt hur tydligt eller otydligt rektorer inom gymnasieskolan upplever att regelverket för fysiska ingripanden är. Diagram 21 visar att merparten av rektorerna, knappt nio av tio, anser att det är *ganska eller mycket tydligt* när de själva eller personalen på skolan får ingripa fysiskt. Drygt en av tio rektorer anser att det är *ganska otydligt* när de eller personalen får ingripa fysiskt.

⁴¹ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 154.

⁴² I Tabell 17 och 18 i bilaga 2 finns samtliga svarsandelar och konfidensintervall för svarsandelarna.

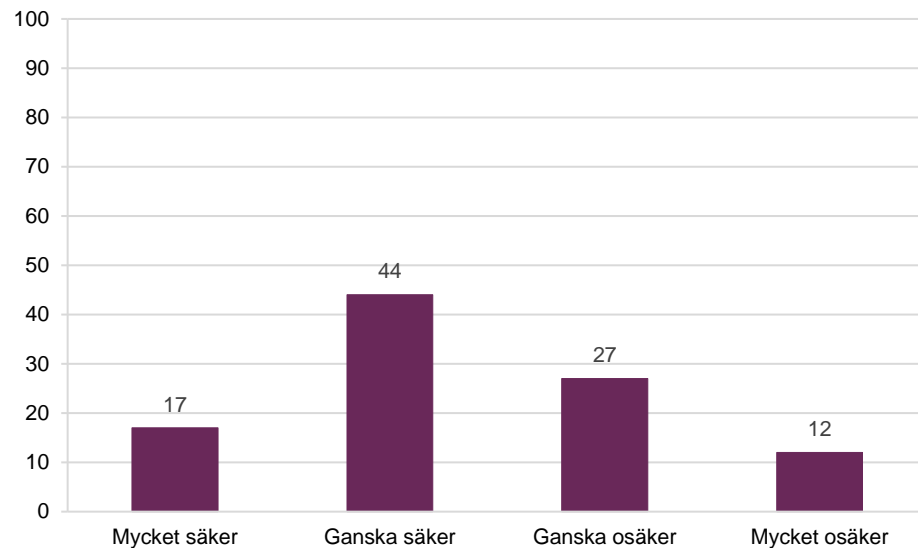
Diagram 21. "Hur tydligt eller otydligt är det för dig utifrån bestämmelserna i skollagen när du eller personalen på skolenheten får ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 235. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Enkäten till lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan visar på ett liknande mönster, se diagram 22. Sex av tio lärare och övriga skolpersonal svarar att de känner sig *ganska eller mycket säker* på när de får ingripa fysiskt mot elever. Fyra av tio känner sig *ganska eller mycket osäker*.⁴³

Diagram 22. "Hur säker eller osäker känner du dig på när du på något sätt får ingripa fysiskt mot elever?" Lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan (Andelar i procent)

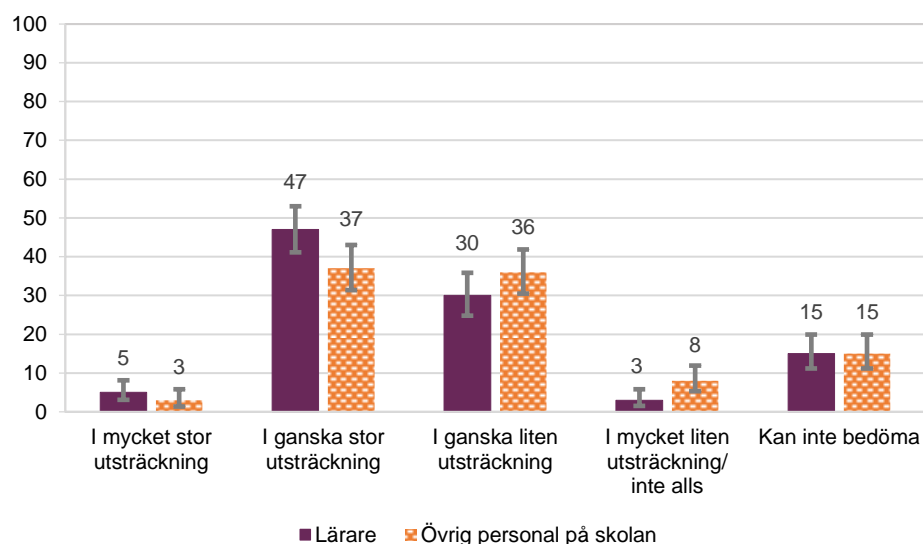
n= 1 161. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

⁴³ När vi bryter ner resultaten ytterligare ser vi att lärare och övrig skolpersonal verkar känna sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.

Rektorer upplever att lärare och övrig skolpersonal är ganska säkra på sina befogenheter

Vi har även bitt rektorerna inom gymnasieskolan bedöma i vilken utsträckning de upplever att lärare och övrig personal på deras skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever, se diagram 23. Knappt fem av tio rektorer bedömer att lärare i *ganska stor utsträckning* känner sig säkra på sina befogenheter medan tre av tio bedömer att lärare i *ganska liten utsträckning* känner sig säkra. Vi ser liknande resultat för den övriga personalen. Utifrån enkätresultaten verkar rektorerna sammantaget bedöma att lärare och övrig skolpersonal känner sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.⁴⁴

Diagram 23. "I vilken utsträckning upplever du att lärare och övrig personal på din skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever?"
Rektorer i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n=235. De grå intervallen på varje stapel visar svarsandelarnas konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå.

Rektorerna kunde lämna en kommentar i samband med den här frågan.⁴⁵ Oavsett om rektorerna i stor eller liten utsträckning bedömer att personalen på deras skolenhet är säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt framkommer att personalen kan vara rädda för konsekvenserna av ett fysiskt ingripande. De kan vara oroliga för att bli anmälda eller för att bli utsatta för våld från elever och bli skadade om de gör ett fysiskt ingripande. Några rektorer beskriver att trots att skollagen ger en befogenhet så finns det ändå en risk att lärare kan fällas i domstol, citatet nedan kan illustrera hur situationen kan upplevas:

Eftersom det finns domar mot skolpersonal som ingripit fysiskt för att säkra upp trygghet är det många som uttrycker att de drar sig för att göra detta. Finns exempel på där huvudmannen inte har stöttat skolpersonal utan gått på elevens sida. Det finns ju även förelägganden från Skolinspektionen som gör att man inte vågar göra något av rädsla för att

⁴⁴ Konfidensintervallen för de skattade andelarna för lärare respektive övrig skolpersonal överlappar varandra.

⁴⁵ Totalt 48 rektorer i gymnasieskolan lämnade en kommentar.

bli anmälda och få viten. Rättsordning, allmänna debatten och mediebevakning gör att det finns en stor osäkerhet vad man får göra.

Dessa rektorer tar också upp att det är viktigt att diskutera frågan på skolan för att skapa samsyn. Det är enligt en rektor särskilt viktigt att den övriga skolpersonalen får mer kunskap om lagstiftningen. Andra rektorer beskriver att personalen sällan behöver ingripa fysiskt, vilket kan ligga bakom personalens osäkerhet på sina befogenheter:

Eftersom det händer så oerhört sällan på enheten är min uppfattning att personalen skulle känna sig osäkra när/om det väl händer.

Några rektorer inom gymnasieskolan menar att det är viktigt att skolan arbetar främjande och förebyggande; eleverna ska ges det stöd som de behöver så att inte behovet av fysiska ingripanden ska uppstå.

Många rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringen gjort det tydligare när de får ingripa fysiskt

Vi har också undersökt i vilken utsträckning rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringarna har bidragit till ökad tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden. Merparten av rektorerna i gymnasieskolan, drygt sex av tio, svarar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.⁴⁶ En lika stor andel upplever att det blivit något eller mycket tydligare **när** de och personalen har befogenhet att ingripa fysiskt, se tabell 5.

Tabell 5. "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan (Andelar i procent)

	Rektorer	Lärare och övrig skolpersonal
Det är mycket tydligare	19 %	12 %
Det är något tydligare	46 %	30 %
Tydligheten har inte påverkats	19 %	25 %
Kan inte ta ställning	15 %	31 %

n= 235 rektorer respektive 1 168 lärare och övrig skolpersonal. Enkätfrågan till rektorer löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare för dig när du och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Enkätfrågan till skolpersonal löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare för dig när du får ingripa fysiskt mot elever?" Rektorerna och skolpersonalen kunde också svara att lagändringen gjort det något eller mycket otydligare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan upplever i lägre utsträckning än rektorerna att lagändringen har ökat tydligheten i regelverket för fysiska ingripanden. Fem av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att lagändringen har

⁴⁶ Men det är värt att notera att drygt två av tio svarar att de inte kan ta ställning i frågan.

gjort det tydligare för dem **att** de får ingripa fysiskt mot elever. En ungefär lika stor andel svarar att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare **när** de får ingripa, se tabell 5. Men det är värt att notera att för båda frågorna är det drygt tre av tio lärare och övrig skolpersonal som svarar att de inte kan ta ställning.

Knappt en av tio lärare och övrig skolpersonal har avstått från att ingripa fysiskt trots att de bedömde att det behövdes

Osäkerhet kring fysiska ingripanden skulle kunna leda till att lärare och övrig skolpersonal avstår från att ingripa. För att undersöka om detta förekommer har vi frågat lärare och övrig personal i gymnasieskolan om de någon gång under läsåret 2022/23 har avstått från att ingripa fysiskt mot elever trots att de bedömde att det behövdes för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Knappt en av tio uppger att de har avstått.

Lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan som svarar att de har avstått från att ingripa har också fått bedöma i vilken utsträckning några specificerade orsaker bidrog till att de avstod. Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen svarar att deras osäkerhet kring när de får ingripa fysiskt bidrog. Fem av tio svarar att det bidrog *i stor utsträckning* och två av tio svarar att det bidrog *i viss utsträckning*. Oro för att bli anmäld, oro för ens egen säkerhet samt aspekten att de bedömde att ett ingripande skulle försämra deras relation med en eller flera elever verkar ha bidragit i ungefär lika stor utsträckning.⁴⁷

Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd kring när de får ingripa fysiskt

Drygt fyra av tio lärare och övrig personal i gymnasieskolan uppger att de behöver mer information eller stöd om i vilka situationer som de får ingripa fysiskt mot en elev för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Lärarna och den övriga skolpersonalen kunde lämna en kommentar om vad för typ av stöd eller information de behöver, något som knappt 200 respondenter valde att göra.

Ett återkommande önskemål är att få tydliga svar kring vad som är tillåtet och inte. Det kan vara i form av exempel på situationer. I linje med detta önskar vissa förtydliganden eller konkretiseringar av lagen. Andra efterfrågar stöd i hur de rent praktiskt kan ingripa. Nedan finns några kommentarer från lärare och övrig skolpersonal som illustrerar den här typen av önskemål:

Även om lagstiftningen är tydligare, är det fortfarande en gråzon för vad som gäller och vilka faktiska konsekvenser ett fysiskt ingripande skulle innebära för mig som lärare.

Eftersom alla situationer är unika så kan vi aldrig få tillräckligt med beredskap för att hantera våld eller kränkningar. Inte bara när vi får ingripa men också på vilket sätt. Var går gränsen för ett ingripande. Det bör vara kontinuerlig utbildning för oss som arbetar med ungdomar.

⁴⁷ I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för samtliga delfrågor samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Lite exempel och gärna tips på hur man på ett säkert sätt kan ingripa fysiskt om det behövs. Vad ska jag göra? Helt enkelt.

När det gäller formen för stödet är informationstillfällen, utbildningar eller föreläsningar återkommande önskemål. Ett annat återkommande önskemål är att få diskutera fysiska ingripanden med kollegor – gärna med utgångspunkt i olika scenarier eller exempel på situationer som kan uppstå. Vissa önskar också rollspel eller mer praktiska övningar.

Vi har kunnat ta del av information kring detta, ändå är det svårt att göra sig en föreställning om olika situationer som skulle kunna uppstå. Jag tror att det skulle vara bra att prova i forumspel eller att arbeta i kollegiet med fallbeskrivningar.

Bland kommentarerna hittar vi också personal som lyfter andra perspektiv och efterfrågar annat än att de själva ska få mer kunskap om fysiska ingripanden. Det kan till exempel handla om stöd i form av samtal i samband med att man har hanterat en situation. Det finns också de som betonar att om de ska våga ingripa behöver de veta att ledningen stöttar dem.

Även om man förtydligat skolans möjligheter att använda disciplinära åtgärder och fysiska ingripanden så innebär det en osäkerhet om elevens vårdnadshavare eller eleven själv anmäler händelsen. Ingripandet blir då granskat och föremål för tolkning. Det är med andra svårt att veta om man själv "tolkat" situationen rätt. Den osäkerheten spelar stor roll för att man oftast väljer att INTE ingripa. Man behöver veta att rektor backar upp mm. Efterspelen blir ibland för tunga att hantera.

Dessutom finns de som lyfter att det finns rent praktiska begränsningar:

Fysisk är jag inte stark för att stoppa ett slagsmål eller ett bråk.

Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen har inte deltagit i kompetensutveckling om när de får ingripa fysiskt

Vi har också följt upp i vilken utsträckning lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan har deltagit i aktiviteter som handlat om när de får ingripa fysiskt mot elever. Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen, drygt sju av tio, svarar att de varken har deltagit på informations- eller utbildningstillfällen eller i organiserade kollegiala samtal om ämnet under läsåret 2022/23.

I samband med ändringarna i skollagen har Skolverket tagit fram en juridisk vägledning om regelverket för fysiska ingripanden. Knappt sex av tio rektorer och tre av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har tagit del av innehållet i vägledningen. Skolverket har också tagit fram en juridisk vägledning om disciplinära åtgärder. Sju av tio rektorer och tre av tio lärare och övrig skolpersonal har tagit del av den.

Förekomsten av disciplinära åtgärder

Enligt 5 kap. skollagen får all skolpersonal omhänderta föremål från elever. Lärare får dessutom besluta om utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning. Även rektor får besluta om kvarsittning. Utöver det får rektor fatta

beslut om skriftlig varning, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten samt avstängning. I de kommande avsnitten beskriver vi förekomsten av disciplinära åtgärder i gymnasieskolan under läsåret 2022/23. I tabell 19, 20 och 21 i bilaga 2 finns mer detaljerad information om hur ofta rektorer, lärare och övrig skolpersonal har beslutat om disciplinära åtgärder.

Omhändertagande av föremål, kvarsittning och utvisning

Omkring fem av tio rektorer och lärare⁴⁸ i gymnasieskolan och knappt sju av tio bland den övriga skolpersonalen svarar att de *aldrig* har omhändertagit föremål från elever under läsåret. Merparten av de som har omhändertagit föremål har gjort en eller några gånger, men en av tio lärare svarar att de gjort det *varje vecka*.

Vidare svarar drygt fem av tio lärare att de *aldrig* har utvisat elever ur undervisningslokalen under läsåret. Att lärare och rektorer beslutar om kvarsittning har förekommit i mindre utsträckning. I princip samtliga lärare och nio av tio rektorer svarar att de *aldrig* har beslutat om kvarsittning under läsåret.

Disciplinära åtgärder som endast rektor får besluta om

Knappt sju av tio rektorer i gymnasieskolan svarar att de har beslutat om utredning enligt 5 kap. skollagen⁴⁹ åtminstone en gång under läsåret. Bland de som har beslutat om utredning svarar nästan samtliga att de gjort det *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*. Beslut om skriftlig varning har förekommit i ungefär samma utsträckning som beslut om utredning enligt Skolverkets enkät.

Under vissa omständigheter får rektor också fatta beslut om att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten, tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten eller stänga av en elev som en disciplinär åtgärd. Dessa åtgärder är betydligt mer ingripande för den enskilda eleven. Den absoluta merparten av rektorerna, mellan åtta och nio av tio, uppger att de *aldrig* har beslutat att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten respektive tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten under läsåret 2022/23. Åtgärden att stänga av en elev har förekommit i större utsträckning enligt rektorerna. Sex av tio rektorer uppger att de har gjort det åtminstone en gång under läsåret. Bland de som har beslutat om de här tre åtgärderna svarar nästan samtliga att de gjort det *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*.

⁴⁸ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

⁴⁹ En utredning enligt 5 kap. 9–10 §§ skollagen innebär att en utredning ska göras om en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse. Rektorn ska se till att åtgärder genomförs utifrån utredningen för att få eleven att ändra sitt beteende.

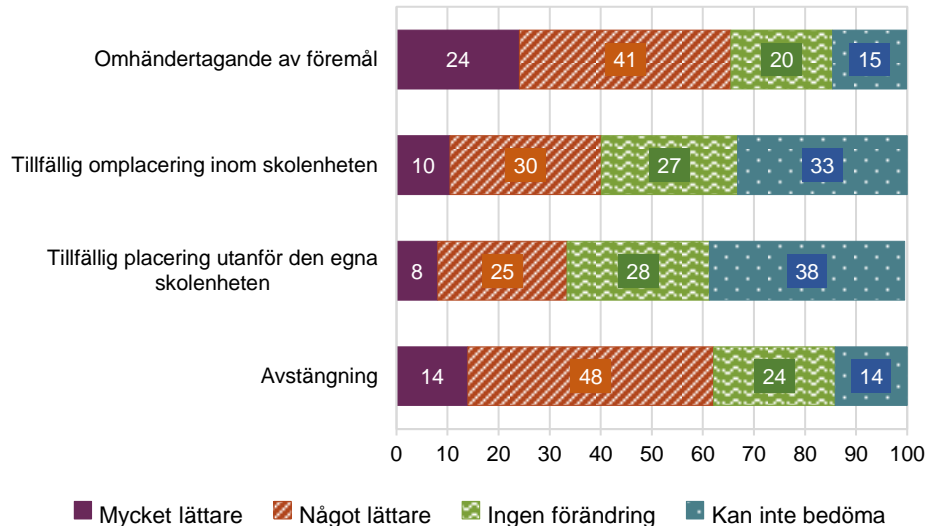
Rektorer beslutar om disciplinära åtgärder i ungefär samma utsträckning som 2018

Vi bedömer att vår uppföljning och Skolverkets studie från 2018⁵⁰ ger en liknande bild av hur ofta rektorer i gymnasieskolan beslutar om disciplinära åtgärder. Vi kan inte se att andelen rektorer inom gymnasieskolan som svarar att de vidtar dessa åtgärder varje vecka eller varje månad har förändrats i någon större utsträckning. Resultaten från båda studierna indikerar att de allra flesta rektorer inom gymnasieskolan som mest beslutar om den här sortens åtgärder vid ett fåtal tillfällen under ett läsår.

Rektorer upplever att lagändringarna har gjort det något lättare att fatta beslut om vissa disciplinära åtgärder

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för de disciplinära åtgärderna omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför skolenheten och avstängning (se inledning). Syftet med lagändringarna var till stor del att underlätta för rektorer att kunna använda dessa åtgärder när det är befogat.⁵¹ I enkäten frågade vi rektorerna om de tycker att lagändringarna har påverkat möjligheten att fatta beslut om åtgärderna, se diagram 24.

Diagram 24. "Uppfattar du att lagändringarna gör det lättare eller svårare för dig som rektor att fatta beslut om..." Rektorerna i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 235–236. Rektorerna kunde också svara att lagändringarna gjort det något eller mycket svårare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Drygt sex av tio rektorer i gymnasieskolan upplever att lagändringarna gjort det *något eller mycket lättare* att besluta om omhändertagande av föremål samt avstängning. När det gäller tillfällig omplacering inom eller utanför den egna

⁵⁰ Skolverket (2018). *Ordningsregler och disciplinära åtgärder. En kartläggning av skolors arbete*. Rapport 471.

⁵¹ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s.175–201.

skolenheten svarar fyra av tio respektive drygt tre av tio rektorer att det blivit *något eller mycket lättare* att besluta om åtgärderna. Men det är värt att notera att en betydande andel svarar att de inte kan bedöma om lagändringarna har påverkat möjligheten att besluta om tillfällig omplacering inom eller utanför den egna skolenheten.

Faktorer som hindrar eller underlättar beslut om disciplinära åtgärder

Rektorerna inom gymnasieskolan hade möjlighet att kommentera vad som hindrar eller underlättar deras beslut om disciplinära åtgärder.⁵²

Flera potentiella hinder för att tillfälligt placera elever på en annan skola

Rektorer lyfter att de kan hindras av att det finns praktiska problem med att fatta beslut om tillfällig omplacering av elever. För att kunna genomföra en tillfällig placering på en annan skolenhet krävs ett fungerande samarbete med andra skolor. Rektorer kan då behöva stöd genom huvudmannen i de fall huvudmannen har flera skolor. Om huvudmannen endast har en skolenhet eller om det är långa avstånd mellan en huvudmans skolenheter kan det bli problematiskt att finna en möjlighet att tillfälligt placera en elev på en annan skolenhet. Det spelar också roll om en elev går på ett gymnasieprogram som finns på flera gymnasieskolor eller inte, det är svårare att tillfälligt omplacera elever som exempelvis går en yrkesinriktning som bara erbjuds på en gymnasieskola inom ett rimligt avstånd från där eleven bor:

Tillfällig placering utanför den egna skolenheten behöver förberedas ordentligt med mottagande enhets skolledning och det skulle behöva göras på huvudmannanivå i ett förebyggande arbete, så när det behöver tillämpas redan finns plats för eleven.

Komplettering med att huvudmannen har en beredskap i sina verksamheter att möjliggöra för tillämpning av denna paragraf.

Skolans resurser för att kunna sätta in insatser för elever som stängs av upplevs också påverka möjligheten att fatta beslut om avstängning:

Den svåraste disciplinära åtgärden att besluta om är avstängning. Det är svårt att bedöma vilken nivå ska en elevs handling vara på för att denna åtgärd ska vara aktuell. Dessutom är det rätten till utbildning som står och väger tungt i dessa beslut, samtidigt som att störa studier påverkar många andra elever.

Oro för konsekvenser av att använda disciplinära åtgärder påverkar

Rektorer ger också uttryck för en osäkerhet eftersom beslut om disciplinära åtgärder kan anmälas och drivas i domstol eller på grund av att skolan eller enskilda lärare kan komma att hängas ut i media. Rektorer lyfter vikten av att det som inträffat på skolan behöver vara korrekt dokumenterat. Några menar att de kan sakna sådana beslutsunderlag från lärarna på skolan vilket blir ett hinder för beslut, medan andra rektorer lyfter att en god dokumentation underlättar beslutet.

⁵² Totalt har 99 kommentarer lämnats av rektorer i gymnasieskolan.

Hindren handlar mer om kraven på processen kring att dokumentera och delge olika beslut i stort sett i samma stund som situationerna uppstår., då fokus behöver handla om att hantera situationerna.

Några rektorer poängterar att regelverket är tydligt vilket är positivt:

Att lärare och ledning anses betrodda med att avgöra vad situationen kräver, och att krav på tidigare insatser och/eller dokumentation inte är en avgörande faktor – så de förändringar som redan gjorts är steg i rätt riktning.

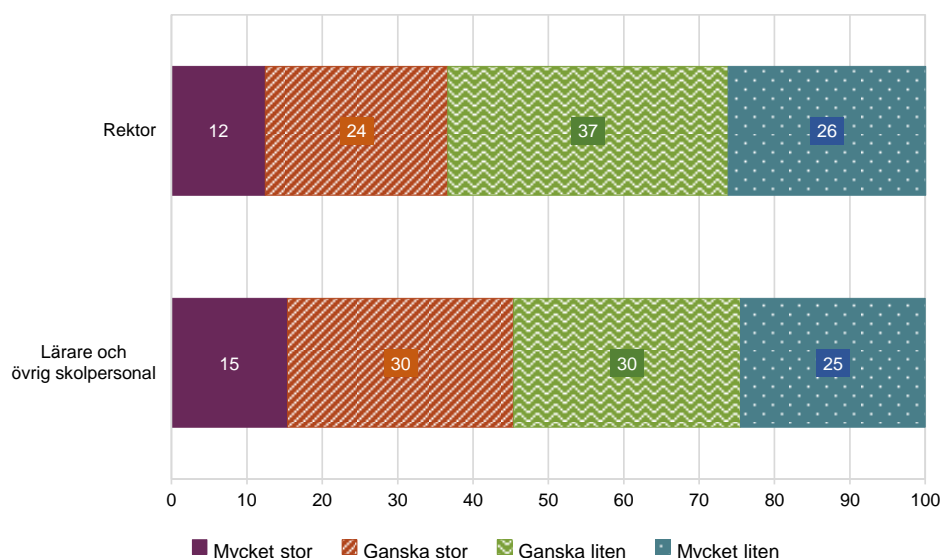
Andra rektorer lyfter att det som hindrar dem från att fatta beslut om disciplinära åtgärder inte är otydlighet i regelverket. De beskriver att de upplever att disciplinära åtgärder har dålig effekt eller att det är viktigare att skolan har ett bra främjande och förebyggande arbete. Exempel på sådant arbete är att ge tydlig information till elever och vårdnadshavare eller ha tydliga ordningsregler:

Samtidigt som vi måste vara tydliga med vad som gäller skall vi bygga tillit mellan personal och elever. Då blir vissa av dessa sanktioner kontraproduktiva. Tar också tid att implementera hela regelverket, tycker att dessa verktyg i grunden är bra.

Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero

Enkätresultaten visar att de som arbetar i gymnasieskolan gör olika bedömningar av vilken betydelse som möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero, se diagram 25.

Diagram 25. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero på den här skolenheten/din skola?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 234 rektorer respektive 1 148 lärare och övrig skolpersonal. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Omkring sex av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket*

liten betydelse för att skapa trygghet och studiero. Resterande tycker att det har *ganska eller mycket stor* betydelse.

Positivt med tydligt stöd i regelverket men även en oro för konsekvenser

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan hade möjlighet att med egna ord kommentera frågan om betydelsen av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder.⁵³ Bland de rektorer, lärare och övrig skolpersonal som upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket stor betydelse* för att skapa trygghet och studiero finns det de som poängterar vikten av att regelverket blivit tydligare. Det finns respondenter som upplever att åtgärderna kan bidra till elevers trygghet och att de har ett signalvärde som kan ha en återhållande effekt:

Vår upplevelse är att medvetenheten om att elevers handlingar kan medföra konsekvenser i form av skriftliga varningar och/eller avstängningar har haft en återhållande effekt. [rektor]

De disciplinära åtgärder jag har erfarenhet av är skriftliga varningar och tillfällig avstängning. Det tycker jag är betydelsefullt utifrån att det sänder en tydlig signal om vad som inte är ok. Det skapar en trygghet för de som har blivit/är utsatta, att någon reagerar, att på den här skolan kan de inte behandla mig illa utan att någon reagerar. För den som får åtgärden är det viktigt att det kombineras med samtal/möte så att man förstår varför och vad som förväntas framåt. [lärare och övrig skolpersonal]

Det finns emellertid rektorer, lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan som, oavsett om de upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har stor eller liten betydelse, lyfter att personalen på skolan kan vara mindre benägna till den här sortens åtgärder eftersom de är rädda för eventuella konsekvenser. De kan vara oroliga för mediedrev, för att bli anmälda, för att förlora sitt jobb eller för att råka illa ut fysiskt:

I ett granskningssamhälle är risken för medial uppmärksamhet/bevakning, hot om Skolinspektionen mm alltid en överhängande risk som fler tar i beaktande. Myndigheterna borde verka tillsammans för att skolans personal för möjlighet och förutsättningar att göra sitt jobb. Bra att lagen blir tydligare men det viktiga arbetet bör ske förebyggande. [lärare och övrig skolpersonal]

Personalen tycker ju att det är obehagligt och ingriper inte gärna. Är man en lärare på 160 cm och väger 60 kg har man inte så mycket att sätta upp mot 19-åriga vältränade killar. Då ingriper man inte gärna. [rektor]

Andra upplever att de inte har kunskap att hantera situationer som inbegriper hot och våld. De ovanstående citaten visar också på att skolpersonalen i kommentarer uttrycker att de inte ser exempelvis ett fysiskt ingripande som något de tar till i första hand, utan det är något de försöker förebygga.

⁵³ Totalt lämnade 57 rektorer och 263 lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan en kommentar.

Vissa ser litet behov av åtgärder på skolan och lyfter vikten av förebyggande arbete

Det finns också rektorer, lärare och övrig skolpersonal inom gymnasieskolan som tar upp att den här sortens åtgärder har liten betydelse på den skola där de arbetar. Några beskriver att behovet inte finns eftersom skolan är liten, andra att elevunderlaget på skolan gör att behovet inte finns eller att personalens förhållningssätt till eleverna förebygger. Några respondenter tar särskilt upp att de bedömer att förebyggande arbete har större betydelse, vissa menar att behovet av att ingripa har sin grund i brister i det arbetet:

Det har redan gått för långt om fysiskt ingripande måste ske, även om det är bra att den möjligheten finns då det förhoppningsvis mycket sällan inträffar farliga och kränkande incidenter som måste avstyras med fysiskt aktivt ingripande. Det gäller att jobba förebyggande med ett värdegrundsarbete som tar stor plats och genomsyrar skolans hela verksamhet. [rektor]

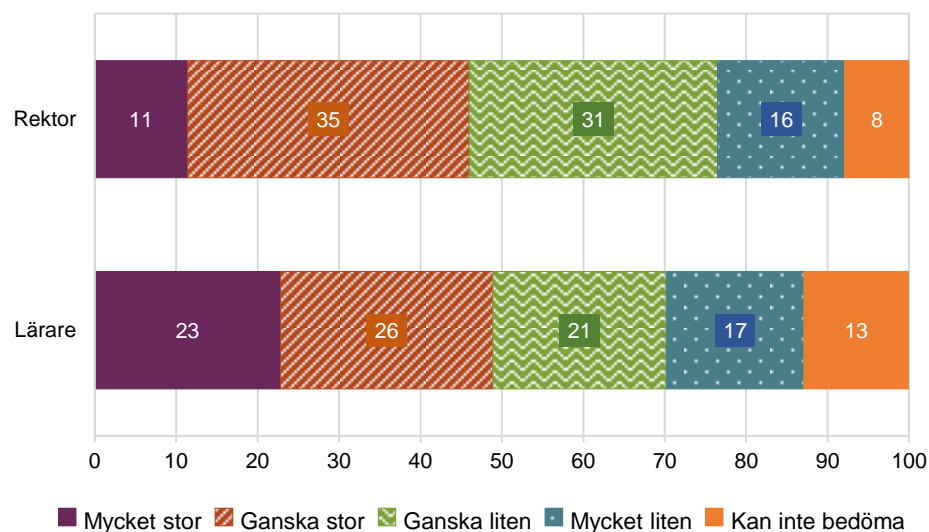
Utifrån en nödsituation är det bra att man har möjlighet att ingripa fysiskt men för tryggheten på min skola har det liten betydelse eftersom vi hela tiden jobbar med att skapa en så trygg miljö som möjligt för våra elever. [lärare och övrig skolpersonal]

Det förändrade regelverket för mobiltelefoner

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för hur mobiltelefoner får användas och omhändertas (se inledning). Bland annat är det numera möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen och för att förebygga kränkande fotografering eller filmning. Detta ska inte förväxlas med omhändertaganden av föremål som en disciplinär åtgärd där syftet är att hantera redan uppkomna ordningsstörningar. Vi har frågat rektorer och lärare⁵⁴ vilken betydelse de upplever de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero respektive förebygga kränkningar, se diagram 26 och diagram 27.

⁵⁴ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

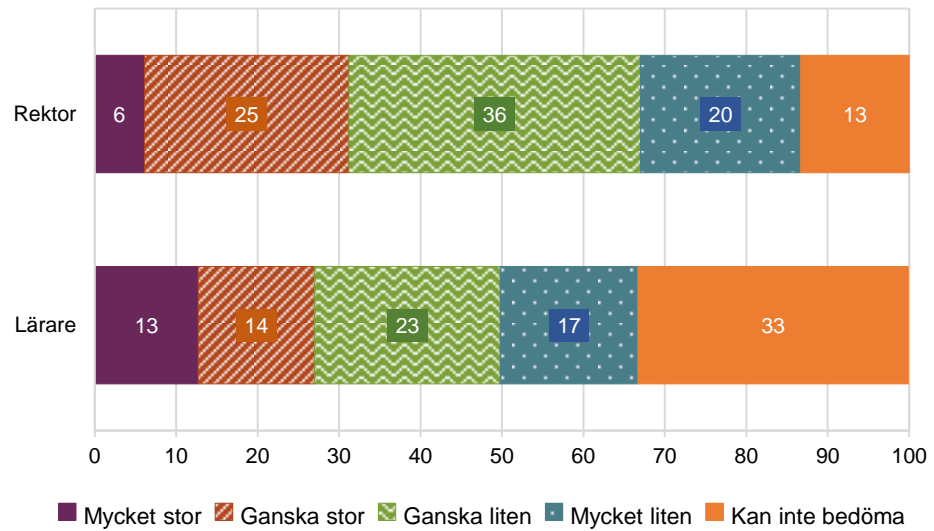
Diagram 26. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero?" Rektorer respektive lärare i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 236 rektorer respektive 936 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten skapa studiero?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att skapa studiero (på dina undervisningstillfällen)?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Knappt hälften av rektorerna och lärarna i gymnasieskolan tycker att lagändringarna har haft *ganska eller mycket stor* betydelse för möjligheten att skapa studiero.

Diagram 27. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att förebygga kränkningar?" Rektorer respektive lärare i gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 233 rektorer respektive 928 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten förebygga kränkningar?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att förebygga kränkningar?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

När det gäller vilken påverkan som lagändringarna haft för möjligheten att förbygga kränkningar svarar omkring tre av tio rektorer och lärare i gymnasieskolan att lagändringarna har haft *ganska eller mycket stor* betydelse, se diagram 27. Knappt sex av tio rektorer tycker i stället att lagändringarna haft *ganska eller mycket liten* betydelse. Bland lärarna är motsvarande andel fyra av tio, men det är också nästan lika många lärare som svarar att de inte kan bedöma vilken betydelse som lagändringarna har haft.

Anpassade gymnasieskolan

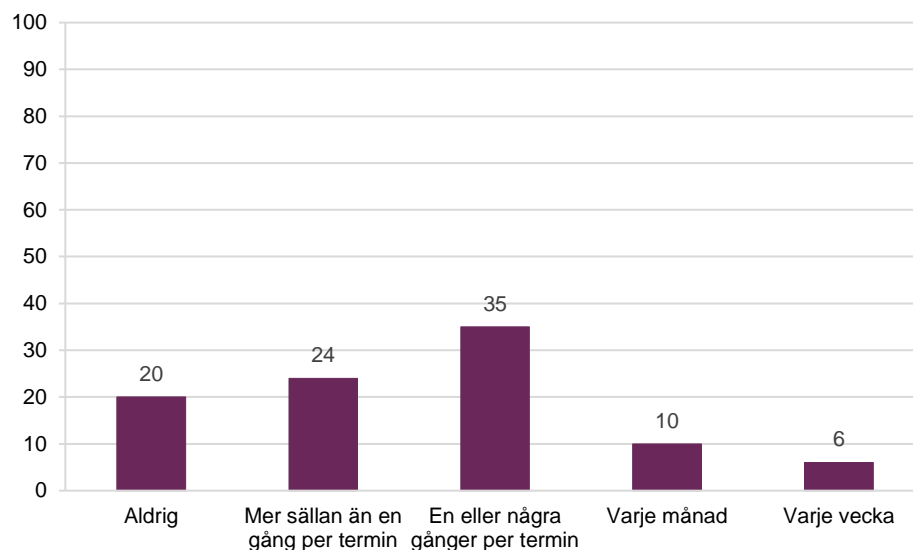
Resultat i korthet

- Åtta av tio rektorer i anpassade gymnasieskolan svarar att det har förekommit att de själva eller någon i personalen på skolenheten har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23. En majoritet svarar att fysiska ingripanden skedde *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så.
- Omkring en av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer att antalet fysiska ingripanden har ökat jämfört med läsåret 2021/22. De flesta uppger att ökningen beror på att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden.
- Drygt sju av tio lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan känner sig *ganska* eller *mycket säkra* på när de får ingripa fysiskt. Vi ser liknande mönster i rektoreernas svar.
- Sju av tio rektorer och fyra av tio lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan upplever att lagändringarna har gjort det tydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt mot elever. Samtidigt uppger fem av tio lärare och övrig skolpersonal att de behöver mer stöd kring i vilka situationer de får ingripa fysiskt.
- Den absoluta merparten av rektoreerna i anpassade gymnasieskolan svarar att de *aldrig* har beslutat om tillfällig omplacering inom eller utanför den egna skolenheten respektive avstängning under läsåret 2022/23. Övriga svarar att de har gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Omkring hälften av rektoreerna upplever att de nyligen genomförda lagändringarna har gjort det lättare att fatta beslut om de här tre åtgärderna.
- Ungefär hälften av rektoreerna, lärarna och den övriga skolpersonalen i anpassade gymnasieskolan anser att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska* eller *mycket stor* betydelse för att skapa trygghet och studiero. Ungefär hälften anser i stället att det har *ganska* eller *mycket liten* betydelse.
- Fem av tio rektorer och knappt fyra av tio lärare i anpassade gymnasieskolan bedömer att det ändrade regelverket för mobiltelefoner har haft betydelse för möjligheten att skapa studiero. Svaren från rektorer och lärare ger en liknande bild gällande möjligheten att förebygga kränkningar.

Förekomsten av fysiska ingripanden

Åtta av tio rektorer i anpassade gymnasieskolan svarar att det har förekommit att de själva eller någon i personalen på skolenheten har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23, se diagram 28. En majoritet svarar att fysiska ingripanden skedde *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*. En av tio rektorer uppger att fysiska ingripanden skedde varje månad.

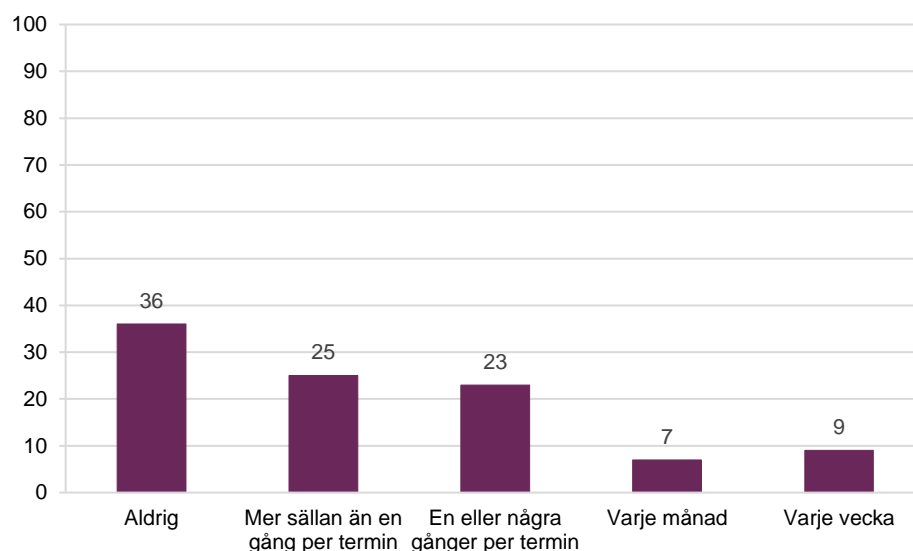
Diagram 28. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 73. Fem procent av rektorena svarade *kan inte bedöma*. I tabell 22 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

En del rektorer kan sannolikt ge en bild av hur ofta fysiska ingripanden har skett på skolan totalt sett, medan andra kan behöva uppskatta hur ofta deras personal har ingripit. Därför har vi också frågat lärare och övrig skolpersonal hur ofta de har ingripit fysiskt mot elever, se diagram 29.

Diagram 29. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 959. I tabell 23 i bilaga 2 finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Knappt fyra av tio lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan svarar att de *aldrig* har ingripit fysiskt mot elever under läsåret. Knappt fem av tio

svarar att de har ingripit fysiskt *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. En av tio har gjort det *varje vecka* under läsåret. Svaren från lärare och övrig skolpersonal är inte jämförbara med rektorernas eftersom lärare och övrig skolpersonal endast svarar för sig själva medan rektorn svarar för hela skolenheten.

Antalet fysiska ingripanden upplevs inte ha ökat efter lagändringen

I förarbetena till skollagsändringarna bedömde regeringen att ändringarna i regelverket för fysiska ingripanden skulle kunna bidra till att fysiska ingripanden görs i något större utsträckning än innan.⁵⁵ Resultaten från enkäten visar att merparten av rektorerna i anpassade gymnasieskolan, fem av tio, bedömer att antalet fysiska ingripanden är oförändrat. En av tio rektorer bedömer att det skedde fler fysiska ingripanden på skolenheten under läsåret 2022/23 jämfört med läsåret innan och ungefär lika många bedömer att antalet fysiska ingripanden har minskat. Drygt två av tio svarar att de inte kan bedöma om antalet ingripanden har ökat eller minskat. Svaren från lärare och övrig skolpersonal ger en liknande bild.⁵⁶

De rektorer, lärare och övrig skolpersonal som svarat att antalet ingripanden har ökat eller minskat har också fått frågan vad som är den främsta anledningen till detta. Det absolut vanligaste svaret är att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden respektive att situationen på skolenheten har gjort att de inte haft samma behov av att ingripa. Några procent av de lärare och övrig skolpersonal som uppger att de har ingripit fysiskt fler gånger svarar att det främst beror på att de känner sig säkrare på när de får ingripa fysiskt.

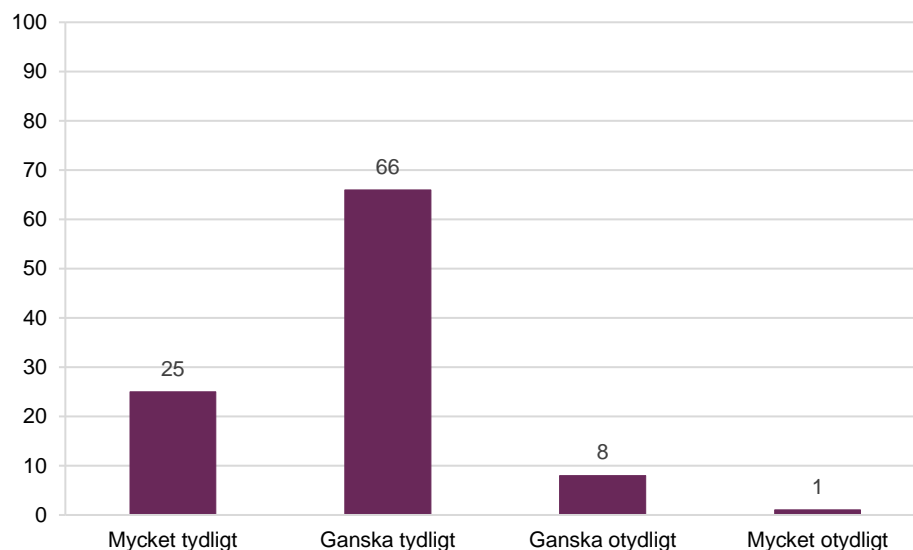
Tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden

Vi har också undersökt hur tydligt eller otydligt rektorer upplever att regelverket för fysiska ingripanden är. Diagram 30 visar att merparten av rektorerna i anpassade gymnasieskolan, knappt sju av tio, anser att det är *ganska tydligt* när de själva eller personalen på skolan får ingripa fysiskt och knappt tre av tio anser att det är *mycket tydligt*. En av tio rektorer anser att det är *ganska otydligt* när de eller personalen får ingripa fysiskt.

⁵⁵ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 154.

⁵⁶ I Tabell 24 och 25 i bilaga 2 finns samtliga svarsandelar och konfidensintervall för svarsandelarna.

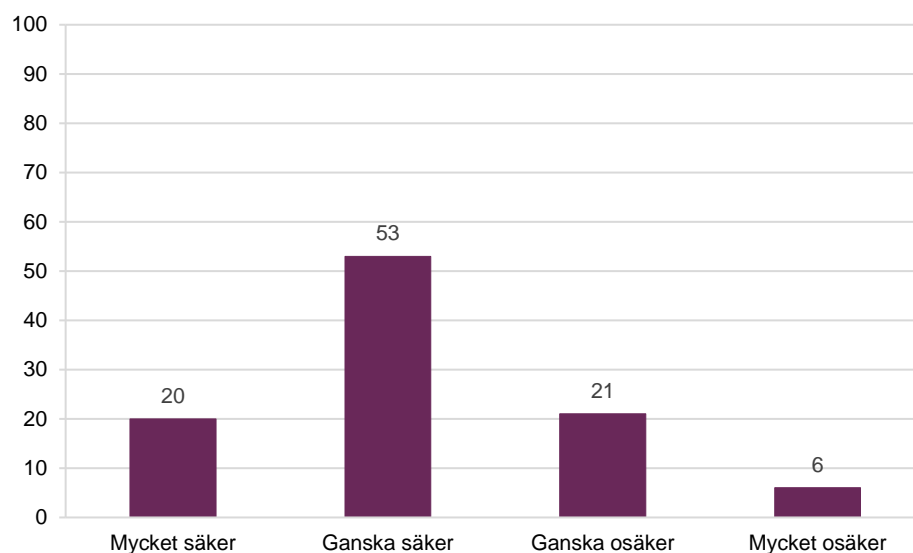
Diagram 30. "Hur tydligt eller otydligt är det för dig utifrån bestämmelserna i skollagen när du eller personalen på skolenheten får ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Rektorer i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 73. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Enkäten till lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan ger en liknande bild, se diagram 31. Drygt sju av tio svarar att de känner sig *ganska* eller *mycket säker* på när de får ingripa fysiskt mot elever medan två av tio känner sig *ganska osäker*.⁵⁷

Diagram 31. "Hur säker eller osäker känner du dig på när du på något sätt får ingripa fysiskt mot elever?" Lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

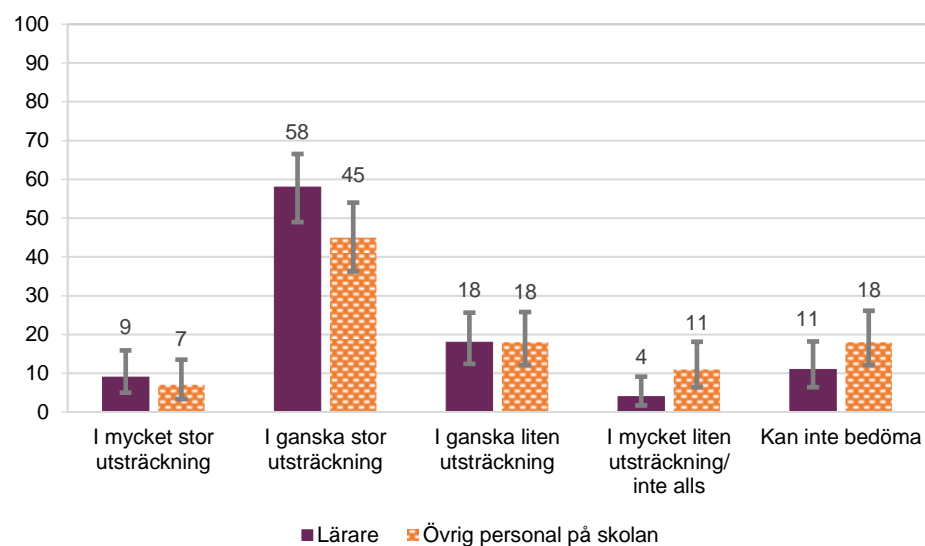
n= 957. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

⁵⁷ När vi bryter ner resultaten ytterligare ser vi att lärare och övrig skolpersonal verkar känna sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.

Omkring hälften av rektorerna bedömer att lärare och övrig skolpersonal i ganska stor utsträckning känner sig säkra

Vi har även bitt rektorerna i anpassade gymnasieskolan bedöma i vilken utsträckning de upplever att lärare och övrig personal på deras skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever, se diagram 32. Det svarsalternativ som flest rektorer, omkring fem av tio, angett är att lärare respektive övrig skolpersonal i *ganska stor utsträckning* är känner sig säkra på sina befogenheter. Utifrån enkätresultaten verkar rektorerna sammantaget bedöma att lärare och övrig skolpersonal känner sig ungefär lika säkra på sina befogenheter att ingripa fysiskt mot elever.⁵⁸

Diagram 32. "I vilken utsträckning upplever du att lärare och övrig personal på din skolenhet känner sig säkra på när de har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever?" Rektorerna i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 72. De grå intervallen på varje stapel visar svarsandelarnas konfidensintervall på 95 procent säkerhetsnivå.

Rektorerna i anpassade gymnasieskolan kunde också lämna kommentar i samband med den här frågan.⁵⁹ Bland de öppna svaren finns rektorer som beskriver att lärare och övrig skolpersonal, trots att de fått utbildning i lagstiftningen eller i hur man rent praktiskt ska bemöta elever, kan känna en osäkerhet i en faktisk situation. Det finns en viss rädsla för att göra fel.

Jag upplever att personalen är informerade om vad som gäller, men vid de tillfällen situation har uppstått så kan det ändå finnas en osäkerhet. När jag började jobba här förekom det många stökiga och bråkiga situationer mellan elever på skolan. Det fanns osäkerhet kring hur vi skulle agera när detta hände. Vi har pratat om det och personal har blivit tryggare i hur de ska bete sig om detta händer. Våra elever har svårigheter med utåtagerande beteende och vi som personal måste prata om detta kontinuerligt för att vi ska känna oss trygga i vårt handlande. [...].

⁵⁸ Konfidensintervallen för de skattade andelarna för lärare respektive övrig skolpersonal överlappar varandra.

⁵⁹ Totalt lämnade tio rektorer i den anpassade gymnasieskolan en kommentar.

Någon rektor tar upp att eleverna i den anpassade gymnasieskolan kan vara fysiskt stora och att det kan vara farligt för personalen att fysiskt ingripa fysiskt utan risk för egen säkerhet.

Vidare tar rektorer upp vikten av att jobba förebyggande för att undvika att situationer som kräver fysiska ingripanden uppstår:

Eftersom vi arbetar med lågaffektivt bemötande, så ingriper vi inte fysiskt mot elever. Vi arbetar med avledning, vägledning och stöttning. Att ingripa fysiskt sker endast om vi följt allt enligt enskild elevs riskbedömning och handlingsplan, om det trots råder fara för att eleven skall skada sig själv eller någon i elevens närhet.

Många rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringen gjort det tydligare när de får ingripa fysiskt

Vi har också undersökt i vilken utsträckning rektorer, lärare och övrig skolpersonal upplever att lagändringarna har bidragit till ökad tydlighet i regelverket för fysiska ingripanden. Merparten av rektorerna i anpassade gymnasieskolan, drygt sex av tio, svarar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.⁶⁰ En ungefär lika stor andel, sju av tio, upplever att det blivit något eller mycket tydligare **när** de eller personalen, se tabell 6.

Tabell 6. "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare när det är tillåtet att ingripa fysiskt?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

	Rektorer	Lärare och övrig skolpersonal
Det är mycket tydligare	24 %	12 %
Det är något tydligare	46 %	28 %
Tydligheten har inte påverkats	9 %	21 %
Kan inte ta ställning	20 %	35 %

n= 73 rektorer respektive 961 lärare och övrig skolpersonal. Enkätfrågan till rektorer löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare för dig när du och personalen på skolenheten har befogenhet att ingripa fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" Enkätfrågan till skolpersonal löd: "Upplever du att lagändringen har gjort det tydligare eller otydligare för dig när du får ingripa fysiskt mot elever?" Rektorerna och skolpersonalen kunde också svara att lagändringen gjort det något eller mycket otydligare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan upplever i lägre utsträckning än rektorerna att lagändringen har ökat tydligheten i regelverket för fysiska ingripanden. Fyra av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att lagändringen har gjort det tydligare för dem **att** de får ingripa fysiskt mot elever. En lika stor andel svarar att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare **när** de får ingripa, se tabell 6. Men det är värt att notera att för båda frågorna är

⁶⁰ Men det är värt att notera att tre av tio svarar att de inte kan ta ställning i frågan.

det nästan lika många lärare och övrig skolpersonal som svarar att de inte kan ta ställning.

En av tio lärare och övrig skolpersonal har avstått från att ingripa trots att de bedömde att det behövdes

Osäkerhet kring fysiska ingripanden skulle kunna leda till att lärare och övrig skolpersonal avstår från att ingripa. För att undersöka om detta förekommer har vi frågat lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan om de någon gång under läsåret 2022/23 har avstått från att ingripa fysiskt mot elever trots att de bedömde att det behövdes för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. En av tio uppger att de har avstått.

Lärare och övrig skolpersonal som svarar att de har avstått från att ingripa har också fått bedöma i vilken utsträckning några specificerade orsaker bidrog till att de avstod. Sex av tio svarar att deras osäkerhet kring när de får ingripa fysiskt bidrog i *viss eller stor utsträckning*. Oro för ens egen säkerhet samt aspekten att de bedömde att ett ingripande skulle försämra deras relation med en eller flera elever verkar ha bidragit i ungefär lika stor utsträckning. Oro för att blir anmäld bidrog också, men mer än hälften svarar att denna orsak bidrog *i liten utsträckning* eller *inte alls* till att de avstod.⁶¹

Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd kring när de får ingripa fysiskt

Hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen i anpassade gymnasieskolan uppger att de behöver mer information eller stöd om i vilka situationer som de får ingripa fysiskt mot en elev för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar. Lärarna och den övriga skolpersonalen kunde lämna en kommentar om vad för typ av stöd eller information de behöver, något som knappt 150 respondenter valde att göra.

Informationstillfällen, utbildningar eller föreläsningar om fysiska ingripanden är återkommande önskemål. Ett annat återkommande önskemål är att få diskutera fysiska ingripanden med kollegor – gärna med utgångspunkt i olika scenarier eller exempel på situationer som kan uppstå. Vissa önskar också rollspel eller mer praktiska övningar. Nedan finns två kommentarer från lärare och övrig skolpersonal som illustrerar den här typen av önskemål

”Det skulle vara bra med arbetsmaterial med filmer och exempel-fall att öva på tillsammans i arbetslaget.”

Gärna grupper som kan diskutera och stötta varandra i hur man kan göra vid ordningsstörningar. Att få reda på saker som fungerar då det är svårt med elever som inte bryr sig om tillsägningar t.ex.

När det gäller vad personalen vill ha mer stöd om är ett återkommande önskemål att få tydliga svar kring vad som är tillåtet och inte – när får man ingripa och på

⁶¹ I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för samtliga delfrågor samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

vilket sätt. Det kan vara i form av exempel på situationer. Andra efterfrågar stöd i hur de rent praktiskt kan ingripa.

Vet jag i vilken situation man får ingripa är det lättare att göra det, eftersom man då har lagen som stöd. Information är det som behövs med bra realistiska exempel. Oftast tror elever att de kan lagen bättre och hotar med anmälning men har man rätt information är det lättare.

Mer tydlighet var gränserna går. Och när man ska ingripa. Diskussion om konkreta fall.

Information om bästa sätt att ingripa utan att eleven ska känna sig kränkt.

Flera lyfter att de särskilt vill ha stöd i hur de ska hantera utåtagerande eller våldsamma elever. Här är två exempel på hur lärare och övrig skolpersonal beskriver detta:

Eleven jag jobbar har flera fysiska utbrott under skoldagen, behöver mer vägledning.

Jag hade gärna tagit emot stöd kring hur man kan hantera utåtagerande elever, både fysiskt i stunden och psykiskt i längden.

Det finns också de som beskriver att det finns behov som är speciella för just den anpassade gymnasieskolan och efterfrågar riktad information och riktat stöd som är anpassat efter deras utmaningar och den elevgrupp de arbetar med.

Då jag jobbar på en anpassad gymnasieskola så är det lite oklart vad som skiljer den ”vanliga” gymnasieformen från vår. Exempelvis vad som kan vara kränkande osv.

Arbetar med elever med IF och NPF samt andra diagnoser. Vi kan inte låta elever få ta ansvaret och ge dem disciplinära åtgärder som för vanliga gymnasiet. Vi får först alltid rannsaka vårt uppträdande, bemötande och vårt sätt att informera dem på rätt sätt.

Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen har inte deltagit i kompetensutveckling om när de får ingripa fysiskt

Vi har också följt upp i vilken utsträckning lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan har deltagit i aktiviteter som rör när de får ingripa fysiskt mot elever. Merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen, sju av tio, svarar att de varken har deltagit på informations- eller utbildningstillfällen eller i organiserade kollegiala samtal om ämnet under läsåret 2022/23.

I samband med ändringarna i skollagen har Skolverket tagit fram en juridisk vägledning om regelverket för fysiska ingripanden. Fem av tio rektorer och tre av tio lärare och övrig skolpersonal svarar att de har tagit del av innehållet i vägledningen. Skolverket har också tagit fram en juridisk vägledning om disciplinära åtgärder. Knappt sex av tio rektorer och tre av tio lärare och övrig skolpersonal har tagit del av den.

Förekomsten av disciplinära åtgärder

Enligt 5 kap. skollagen får all skolpersonal omhänderta föremål från elever. Lärare får dessutom besluta om utvisning ur undervisningslokalen och

kvarsittning. Även rektor får besluta om kvarsittning. Utöver det får rektor fatta beslut om skriftlig varning, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten samt avstängning. I de kommande avsnitten beskriver vi förekomsten av disciplinära åtgärder i anpassade gymnasieskolan under läsåret 2022/23. I tabell 26, 27 och 28 i bilaga 2 finns mer detaljerad information om hur ofta rektorer, lärare och övrig skolpersonal har beslutat om disciplinära åtgärder.

Omhändertagande av föremål, kvarsittning och utvisning

Merparten av rektorerna, lärarna⁶² och den övriga skolpersonalen i anpassade gymnasieskolan, omkring sex av tio, svarar att de *aldrig* har omhändertagit föremål från elever under läsåret. De allra flesta rektorer, lärare och övrig skolpersonal som har omhändertagit föremål har gjort det *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*.

Vidare svarar sju av tio lärare att de *aldrig* har utvisat elever ur undervisningslokalen under läsåret. Enkäterna visar också att nästan ingen lärare eller rektor i anpassade gymnasieskolan har beslutat om kvarsittning under läsåret.

Disciplinära åtgärder som endast rektor får besluta om

Sex av tio rektorer i anpassade grundskolan svarar att de *aldrig* har beslutat om utredning enligt 5 kap. skollagen⁶³ under läsåret. Beslut om skriftlig varning har förekommit i ungefär samma utsträckning som beslut om utredning enligt Skolverkets enkät.

Under vissa omständigheter får rektor också fatta beslut om att tillfälligt omplacera en elev inom skolenheten, tillfälligt placera en elev utanför den egna skolenheten eller stänga av en elev som en disciplinär åtgärd. Dessa åtgärder är betydligt mer ingripande för den enskilda eleven. För alla tre åtgärderna gäller att mellan sju och nio av tio rektorer inom den anpassade gymnasieskolan svarar att de *aldrig* har beslutat om detta under läsåret. Övriga svarar att de har gjort det *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*.

Rektorer upplever att lagändringarna har gjort det något lättare att fatta beslut om disciplinära åtgärder

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för de disciplinära åtgärderna omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför skolenheten och avstängning (se inledning). Syftet med lagändringarna var till stor del att underlätta för rektorer att kunna använda dessa åtgärder när det är befogat.⁶⁴ I enkäten frågade vi rektorerna om de tycker att

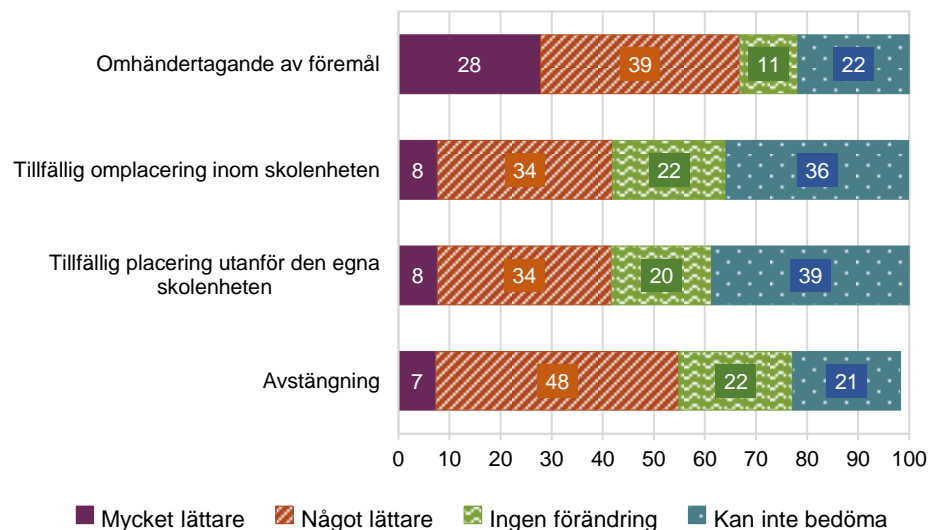
⁶² I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

⁶³ En utredning enligt 5 kap. 9–10 §§ skollagen innebär att en utredning ska göras om en elev vid upprepade tillfällen stör ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarigare förseelse. Rektorn ska se till att åtgärder genomförs utifrån utredningen för att få eleven att ändra sitt beteende.

⁶⁴ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s.175–201.

lagändringarna har påverkat möjligheten att fatta beslut om åtgärderna, se diagram 33.

Diagram 33. "Uppfattar du att lagändringarna gör det lättare eller svårare för dig som rektor att fatta beslut om..." Rektorer i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 73. Rektorerna kunde också svara att lagändringarna gjort det något eller mycket svårare, men mycket få valde de svarsalternativen. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns svarsandelarna för dessa alternativ samt konfidensintervall för alla svarsandelar.

Knappt sju av tio rektorer i anpassade gymnasieskolan upplever att lagändringarna gjort det *något eller mycket lättare* att besluta om omhändertagande av föremål. När det gäller tillfällig omplacering inom eller utanför den egna skolenheten svarar fyra av tio rektorer att det blivit *något eller mycket lättare* att besluta om åtgärderna. Samtidigt svarar en ungefär lika stor andel att de inte kan bedöma om lagändringarna gjort det lättare eller svårare för dem att fatta beslut om dessa två åtgärder. Vad gäller möjligheten att fatta beslut om avstängning svarar drygt hälften av rektorerna att lagändringarna underlättat.

Faktorer som hindrar eller underlättar beslut om disciplinära åtgärder

Rektorerna inom den anpassade gymnasieskolan hade en möjlighet att med egna ord beskriva vad som hindrar eller underlättar deras beslut om disciplinära åtgärder.⁶⁵ Att skollagen blivit tydligare menar rektorer har underlättat deras beslut om disciplinära åtgärder. Vidare lyfter flera att det är positivt att flera ur personalen nu får omhändertaga föremål från eleverna.

Möjligheten att hitta annan undervisningslokal, andra undervisningsgrupper eller andra skolor som kan ta emot elever som tillfälligt omplaceras är något som rektorer menar påverkar möjligheten att besluta om tillfällig omplacering. På vissa skolor finns förutsättningarna medan de är sämre eller saknas på andra.

⁶⁵ Totalt har 25 kommentarer lämnats av rektorer i den anpassade gymnasieskolan.

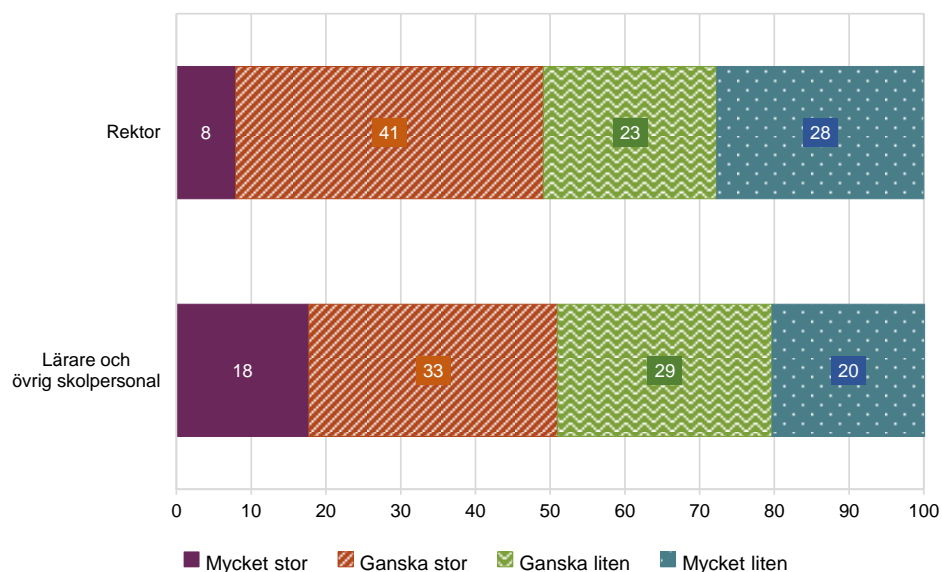
Rektorer tar också upp att disciplinära åtgärder inte upplevs vara särskilt verkningsfulla för elever i den anpassade gymnasieskolan, vilket nedanstående citat får illustrera:

Skolformen gör att den typ av åtgärder som tillåts av ändringarna ofta kan göra det värre för min elevgrupp. Att elev är våldsam eller uppför sig störande på lektioner är en del av elevernas problematik. Många av åtgärderna skulle bara resultera i att man skjuter över ansvar och skuld på en elev som befinner sig på anpassat gymnasium på grund av att hen har svårt med de här sakerna till att börja med.

Åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero

Enkätresultaten visar att de som arbetar i den anpassade gymnasieskolan gör olika bedömningar av vilken betydelse som möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero, se diagram 34.

Diagram 34. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero på den här skolenheten/på din skola?" Rektorer respektive lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n= 73 rektorer respektive 936 lärare och övrig skolpersonal. I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

Ungefär hälften av rektorerna, lärarna och den övriga skolpersonalen anser att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *mycket eller ganska stor betydelse* för att skapa trygghet och studiero. Den andra hälften tycker det har *ganska eller mycket liten betydelse*.

Positivt ha ett tydligt mandat men risker ses

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan hade möjlighet att med egna ord kommentera frågan om betydelsen av fysiska

ingripanden och disciplinära åtgärder.⁶⁶ Rektorer, lärare och övrig skolpersonal, som upplever att fysiska ingripanden eller disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket stor betydelse* för möjligheten att skapa trygghet och studiero, lyfter det positiva i att ha mandat att göra fysiska ingripanden vid behov. Vissa beskriver också att inom den anpassade gymnasieskolan görs ingripanden i första hand för att trygga andra elever.

Arbetar på anpassad gymnasieskola, där det går elever som inte förstår konsekvenserna av sina handlingar. Därav behövs ibland fysiskt ingripande för att skydda andra elever och personal. [lärare och övrig skolpersonal]

Om något händer är det viktigt att veta att man får agera, det ska inte uppstå situationer där man tvekar. [lärare och övrig skolpersonal]

Bland lärare och övrig skolpersonal som upplever att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder har *ganska eller mycket liten betydelse* lyfter personal att det finns en osäkerhet bland kollegor och även hos skolans ledning:

Jag upplever att personal över lag är väldigt försiktiga och rent av rädda för efterspel vid disciplinära åtgärder. Man låter hellre bli. [lärare och övrig skolpersonal]

Rektorn är livrädd att komma på kant med elevers familjer. Anmälningar måste undvikas till varje pris. [lärare och övrig skolpersonal]

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal tar i några fall upp att det innebär en risk för fysiska skador att ingripa fysiskt mot storvuxna elever som befinner sig i affekt. Det förekommer att personal har avstått för sin egen säkerhets skull. Några rektorer tar också upp att de fysiska ingripandena av den anledningen inte har så stor betydelse för arbetet med att skapa trygghet och studiero:

Vi jobbar med gymnasieelever och har små möjligheter att lyckas i fysiska ingripanden. För oss är det relationer och förebyggande arbete som lägger grunden för att skapa trygghet och studiero. [rektor]

Förebyggande arbete viktigt

Rektorer, lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan, som upplever att dessa åtgärder har *ganska eller mycket liten betydelse*, tar upp att vikten av att arbeta förebyggande:

Jag tror på att om man arbetar med elever som på något sätt har en tendens till att få problemskapande beteende så krävs det ett omfattande förebyggande arbete i första hand. Tydlig struktur och tydliga rutiner som följs och ett gemensamt förhållningssätt. [lärare och övrig skolpersonal]

Trygghet och studiero skapar jag genom att skapa relation till eleverna. Att ingripa fysiskt för mig är de gånger eleven skadar sig själv eller skadar klasskamrater och jag måste helt fysiskt ställa mig emellan. [lärare och övrig skolpersonal]

Det handlar mer om att förebygga och tänka innan hur situationen kommer att påverka en elev. [rektor]

⁶⁶ Totalt lämnade 18 rektorer och 91 lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan en kommentar.

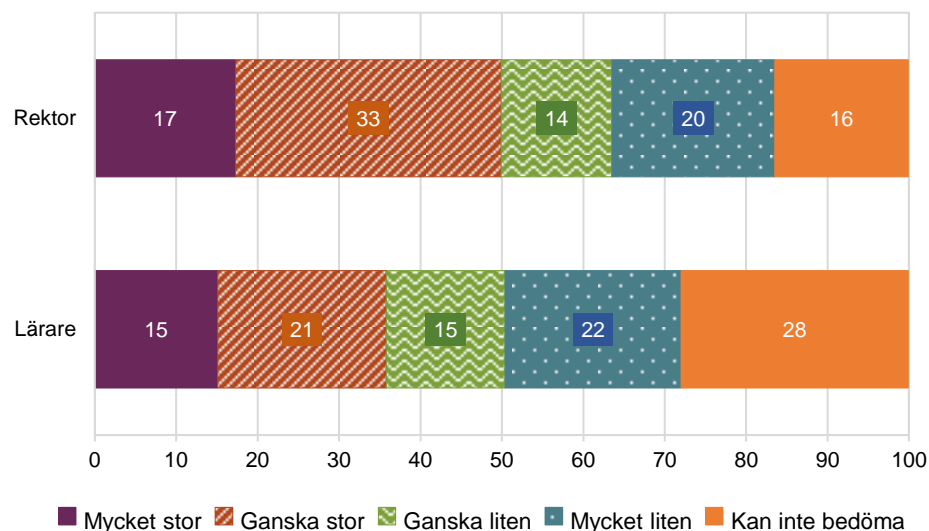
Några lärare och övrig skolpersonal tar upp att de inte upplever att disciplinära åtgärder är ett effektivt sätt att åstadkomma trygghet och studiero bland eleverna i anpassad gymnasieskola:

Ganska liten pga. arbetar med elever som inte har förståelse och förmåga att ta till sig varför straff och disciplinära åtgärder sätts in, samt pga. sina svårigheter /diagnos inte har förmågan att hindra sig även nästa gång, trots tidigare disciplinära åtgärder. Behöver övas och arbetas med frekvent, med positiv förstärkning som troligtvis påverkar eleven bättre i sitt sociala samspel med andra. Sen så klart om det blir fara för liv och gäller fysiskt hot måste vuxna ingripa. [lärare och övrig skolpersonal]

Det förändrade regelverket för mobiltelefoner

Den 1 augusti 2022 förändrades regelverket för hur mobiltelefoner får användas och omhändertas (se inledning). Bland annat är det numera möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen och för att förebygga kränkande fotografering eller filmning. Detta ska inte förväxlas med omhändertaganden av föremål som en disciplinär åtgärd där syftet är att hantera redan uppkomna ordningsstörningar. Vi har frågat rektorer och lärare⁶⁷ vilken betydelse de upplever att de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero respektive förebygga kränkningar, se diagram 35 och diagram 36.

Diagram 35. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att skapa studiero?" Rektorer respektive lärare i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

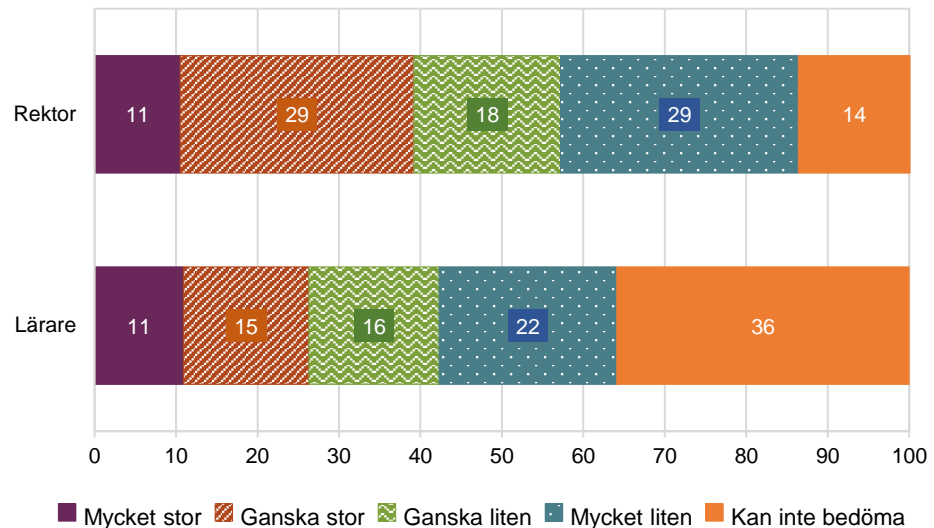

n= 73 rektorer respektive 409 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten skapa studiero?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att skapa studiero (på dina undervisningstillfällen)?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

⁶⁷ I kategorin lärare ingår de som har uppgett i vår enkät att de är anställd som lärare, lärare i förskoleklass, fritidspedagog eller lärare i fritidshem samt speciallärare.

Fem av tio rektorer och knappt fyra av tio lärare i anpassade gymnasieskolan tycker att lagändringarna har haft *ganska* eller *mycket stor* betydelse för möjligheten att skapa studiero. Det är värt att notera att knappt två av tio rektorer och tre av tio lärare svarar att de inte kan bedöma vilken betydelse som lagändringarna har haft.

Diagram 36. "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att förebygga kränkningar?" Rektorer respektive lärare i anpassade gymnasieskolan (Andelar i procent)

n=71 rektorer respektive 404 lärare. Enkätfrågan till rektorer löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för möjligheten att på skolenheten förebygga kränkningar?" Enkätfrågan till lärare löd: "Hur stor eller liten betydelse upplever du att de här lagändringarna har haft för din möjlighet att förebygga kränkningar?" I en separat tabellbilaga som publiceras i anslutning till rapporten finns konfidensintervall för svarsandelarna.

När det gäller vilken påverkan som lagändringarna haft för möjligheten att förbygga kränkningar svarar fyra av tio rektorer och knappt tre av tio lärare i anpassade gymnasieskolan att de haft *ganska* eller *mycket stor* betydelse, se diagram 36. Knappt fem av tio rektorer upplever i stället att lagändringarna haft *ganska* eller *mycket liten* betydelse. Bland lärarna är motsvarande andel fyra av tio, men det är också nästan lika många lärare som svarar att de inte kan bedöma vilken betydelse som lagändringarna har haft.

Sammanfattande slutsatser

I augusti 2022 infördes flera ändringar i skollagen inom området trygghet och studiero. Ändringarna rör bland annat fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder. Regeringen gav Skolverket i uppdrag att följa utvecklingen inom området. Skolverket har bland annat följt upp i vilken utsträckning som rektorer, lärare och övrig skolpersonal i grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola och anpassad gymnasieskola har ingripit fysiskt mot elever eller vidtagit disciplinära åtgärder under läsåret 2022/23. Vi har också undersökt hur de som arbetar i dessa skolformer upplever lagändringarna. Studien genomfördes genom två enkätundersökningar, en till rektorer och en till lärare och övrig skolpersonal. I detta kapitel redogör vi för våra centrala slutsatser.

Fysiska ingripanden har förekommit mer i grundskolan och anpassade grundskolan

Enkätundersökningarna visar att fysiska ingripanden har förekommit i samtliga skolformer som Skolverket undersökt, men i olika utsträckning. Fysiska ingripanden verkar ha förekommit i högre utsträckning i grundskolan och anpassade grundskolan än i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.

I grundskolan och anpassade grundskolan svarar omkring två av tio lärare och övrig skolpersonal att de *aldrig* har ingripit fysiskt mot elever under läsåret 2022/23. Motsvarande andel i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan är högre, drygt sex av tio respektive knappt fyra av tio. Av de lärare och övrig skolpersonal som har ingripit fysiskt vid något tillfälle under läsåret uppger merparten att de har gjort det *en eller några gånger per termin* eller mer sällan än så. Det gäller samtliga undersökta skolformer. Vi ser liknande mönster i rektorernas svar om hur ofta det gjordes fysiska ingripanden mot elever på deras skolenhet.

Antalet fysiska ingripanden upplevs inte ha ökat

I förarbetena till skollagsändringarna bedömde regeringen att ändringarna i regelverket för fysiska ingripanden skulle kunna bidra till att fysiska ingripanden görs i något större utsträckning än innan.⁶⁸ När vi frågar rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer drygt en av tio eller färre att det har skett fler fysiska ingripanden under läsåret 2022/23 jämfört med läsåret 2021/22. De flesta av dessa uppger att ökningen i antalet ingripanden beror på att situationen på skolenheten har krävt fler ingripanden. Några procent av lärarna och den övriga skolpersonalen uppger att det främst beror på att de känner sig säkrare på när de får ingripa fysiskt.

⁶⁸ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 154.

Uppföljningen genomfördes dock mindre än ett år efter att lagändringen trädde i kraft och det kan ta tid innan förändringarna i regelverket leder till någon mätbar förändring i rektorers, lärares och övrig skolpersonals agerande. Vidare genomförde Skolverket merparten av sina stödinsatser på området under hösten 2023, alltså efter att undersökningen genomfördes. Det går därför inte att utesluta att lagändringen kan komma att leda till en ökning av antalet fysiska ingripanden på sikt. Samtidigt vill vi också understryka att ändringarna i skollagen har utformats med utgångspunkten att stå i överensstämmelse med rådande domstolspraxis, inte för att utöka befogenheterna att använda fysiska ingripanden mot elever.⁶⁹

Lagändringen har gjort det tydligare för många när de får ingripa fysiskt

Regeringen bedömde i förarbetena till skollagsändringarna att de nya skrivningarna skulle göra det tydligare för personalen att de har befogenhet att ingripa fysiskt i vissa situationer. I samtliga undersökta skolformer upplever omkring hälften eller lite färre av lärarna och den övriga skolpersonalen att lagändringen tydliggjort för dem **att** de får ingripa fysiskt mot elever. Det är en ungefär lika stor andel som svarar att lagändringen gjort det något eller mycket tydligare **när** de får ingripa. Rektorer upplever i något högre utsträckning än lärare och övrig skolpersonal att lagändringen har ökat tydligheten i regelverket för fysiska ingripanden.

Vår enkät till lärare och övrig skolpersonal visar att merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen i de undersökta skolformerna upplever att de är ganska eller mycket säkra på när de får ingripa fysiskt medan mellan två och fyra av tio svarar att de är ganska eller mycket osäkra. Bland rektorerna upplever den absoluta merparten att det är ganska eller mycket tydligt när de själva eller någon i personalen får ingripa fysiskt. En mindre andel, omkring en av tio, anser att det är ganska otydligt. Det gäller samtliga undersökta skolformer.

I kommentarer från rektorer, lärare och övrig skolpersonal framkommer bland annat att det förekommer en oro för negativa konsekvenser ifall de ingriper fysiskt. Respondenter beskriver en oro för negativa reaktioner eller anmälningar från vårdnadshavare eller elever, för negativ publicitet riktad mot skolan eller enskilda lärare och i vissa fall för sin egen säkerhet. Skolverket bedömer att det behövs fler åtgärder än en tydligare lagstiftning för att lindra den osäkerhet som respondenterna ger uttryck för.

Lärare och övrig skolpersonal efterfrågar mer stöd

Under läsåret 2022/23 har merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen, omkring sju av tio, *varken* deltagit i organiserade kollegiala samtal eller informations- eller utbildningstillfällen som handlat om när de får ingripa fysiskt.

⁶⁹ Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 153.

Det gäller samtliga undersökta skolformer. Enkäten visar också att omkring hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen i respektive skolform uppger att de vill ha mer information eller stöd om i vilka situationer som de får ingripa fysiskt mot elever.

Lärarna och den övriga skolpersonalen kunde lämna en kommentar om vad för typ av stöd eller information de behöver. Ett återkommande önskemål är att få tydliga svar kring vad som är tillåtet och inte. Andra vill få stöd i hur de kan ingripa på ett bra och säkert sätt. Vidare är det flera som önskar att få diskutera fysiska ingripanden med kollegor – gärna med utgångspunkt i olika scenarier eller exempel på situationer som kan uppstå.

Ett särskilt utmanande område som framkommer i flera svar från lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan är hur de ska hantera utåtagerande eller våldsamma elever. Bland svaren finns också de som beskriver att det finns behov som är speciella för de anpassade skolformerna och som därför efterfrågar riktad information och riktad stöd som är anpassat efter deras utmaningar och den elevgrupp de arbetar med.

I enlighet med regeringsuppdraget har Skolverket tagit fram flera stödinsatser på området. En stor del av stödinsatserna genomfördes emellertid efter att enkätundersökningarna genomfördes och vi kan därför inte säga vilken verkan de har haft på lärare och övrig skolpersonals behov av stöd eller förståelse av regelverket. I Skolverkets regeringsredovisning av uppdraget om trygghet och studiero beskrivs stödinsatserna närmare.⁷⁰

Förekomsten av disciplinära åtgärder skiljer sig åt mellan skolformerna

Vi har även kartlagt förekomsten av de disciplinära åtgärder som regleras i 5 kap. skollagen. Resultaten visar att åtgärderna har förekommit i olika utsträckning under läsåret 2022/23 och att det finns vissa skillnader mellan skolformer.

Att rektor, lärare eller övrig skolpersonal omhändertar föremål sker i viss utsträckning i samtliga undersökta skolformer, men det har förekommit i något större utsträckning i grundskolan. I grundskolan svarar mellan sju och åtta av tio rektorer, lärare och övrig skolpersonal att de har omhändertagit föremål åtminstone en gång under läsåret, motsvarande andel i övriga skolformer är lägre. Även utvisning ur undervisningslokalen har förekommit i alla skolformer, men i något större utsträckning i grundskolan. I grundskolan har sju av tio lärare utvisat elever åtminstone en gång under läsåret medan motsvarande andel för övriga skolformer är mellan tre och fem av tio. De flesta lärare och rektorer, oavsett vilken skolform de är verksamma i, har inte beslutat om kvarsittning under läsåret.

⁷⁰ Skolverket (2023). *Trygghet och studiero*.

Endast rektor kan besluta om skriftlig varning, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför den egna skolenheten samt avstängning. Gemensamt för de undersökta skolformerna är att den absoluta merparten av rektorerna, mellan knappt åtta och nio av tio, svarar att de *aldrig* har beslutat om tillfällig placering utanför den egna skolenheten under läsåret 2022/23. När det gäller tillfällig omplacering inom skolenheten har rektorer i grundskolan beslutat om detta i högre utsträckning än rektorer i övriga skolformer. I grundskolan svarar fem av tio rektorer att de *aldrig* har beslutat om tillfällig omplacering inom skolenheten under läsåret. Motsvarande andel för övriga skolformer är mellan drygt sju och åtta av tio. Vi ser också skillnader i vilken utsträckning rektorer beslutar om avstängning. I grundskolan och gymnasieskolan svarar drygt fem av tio respektive fyra av tio rektorer att de *aldrig* har beslutat om avstängning under det aktuella läsåret. Motsvarande andel för anpassade gymnasieskolan är sju av tio.⁷¹ Bland de rektorer som har beslutat om avstängning eller tillfällig omplacering inom eller utanför den egna skolenheten uppger nästan samtliga att de gjort det *en eller några gånger per termin* eller *mer sällan än en gång per termin*. Det gäller samtliga undersökta skolformer.

En del rektorer upplever att lagändringarna har underlättat

Ändringarna i skollagen omfattade också regelverket för de disciplinära åtgärderna omhändertagande av föremål, tillfällig omplacering inom skolenheten, tillfällig placering utanför skolenheten och avstängning (se inledning).

Regeringens syfte med lagändringarna var bland annat att underlätta för rektorer, och i viss mån annan personal, att använda dessa åtgärder när det är befogat.⁷² I enkäten frågade vi rektorerna om de uppfattade att lagändringarna har påverkat möjligheten att fatta beslut om åtgärderna.

Vår enkät visar att lagändringarna har bidragit till att en del rektorer anser att det är lättare att fatta beslut om dessa disciplinära åtgärder. Merparten av rektorerna i de undersökta skolformerna, mellan knappt sex och drygt sju av tio, svarar att lagändringarna gjort det något eller mycket lättare att besluta om omhändertagande av föremål. Vidare svarar mellan fem och sex av tio rektorer att det blivit något eller mycket lättare att fatta beslut om avstängning. Rektorer i grundskolan bedömer att det underlättar att det numera är möjligt att fatta beslut om avstängning innan det finns en färdig lösning för hur eleven ska få kompenserande undervisning. Det gör det möjligt att kunna fatta snabba beslut om avstängning. Samtidigt menar Skolverket att det, ur ett elevperspektiv, är viktigt att en lösning kommer på plats så snart som möjligt.

Ett syfte med lagändringarna var att det skulle bli lättare för rektorer att kunna omplacera elever tillfälligt, till exempel genom att skollagen nu ger möjlighet att omplacera elever tillfälligt till en annan plats inom huvudmannens organisation. Mellan drygt tre och fem av tio rektorer svarar att det blivit något eller mycket lättare att besluta om tillfällig omplacering inom respektive utanför den egna

⁷¹ Enligt skollagen 5 kap. 14 § är det inte möjligt att besluta om avstängning av en elev i den anpassade grundskolan.

⁷² Prop. 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s.175–201.

skolenheten. Samtidigt svarar mellan två och fyra av tio rektorer att de inte kan bedöma om lagändringarna gjort det lättare eller svårare för dem att besluta om dessa två åtgärder. I kommentarer från rektorer framkommer att det även fortsättningsvis finns utmaningar när det gäller att tillfälligt omplacera elever. Det måste till exempel finnas tillgång till undervisande lärare och undervisningslokaler för att det ska vara möjligt att faktiskt omplacera en elev. För att kunna tillfälligt omplacera en elev till en annan skolenhet menar rektorer att det krävs goda relationer till andra rektorer eller en huvudman som stöttar. Detta lyftes även i Skolverkets undersökning från 2018. Möjligheten att tillfälligt omplacera en elev till en annan skolenhet kan också begränsas av att huvudmannen endast har en skolenhet eller att det är långa avstånd mellan huvudmannens skolenheter. Skolverket har under 2023 i uppdrag att ta fram ett stöd till huvudmän inom grundskolan för hur de kan inrätta akutskolor.⁷³ Akutskolor är tänkt att vara en organisatorisk lösning för elever som tillfälligt placeras utanför den egna skolenheten. Sedan april 2023 kan huvudmän i grundskolan ansöka om statsbidrag för kostnader för personal i akutskolor.⁷⁴

Rektorer beslutar om disciplinära åtgärder i ungefär samma utsträckning som 2018

År 2018 kartlade Skolverket förekomsten av disciplinära åtgärder i grundskolan och gymnasieskolan genom en enkät till rektorer.⁷⁵ Resultaten från den tidigare undersökningen och den aktuella som avser läsåret 2022/23 är inte helt jämförbara.⁷⁶ Skolverkets sammantagna bedömning är dock att resultaten i de två enkätundersökningarna ger en liknande bild av hur ofta rektorer i grundskolan och gymnasieskolan fattar beslut om disciplinära åtgärder. Vi kan inte se att andelen rektorer som svarar att de vidtar dessa åtgärder *varje vecka* eller *varje månad* har förändrats i någon större utsträckning. Resultaten från de båda enkätundersökningarna indikerar att de allra flesta rektorerna som mest använder den här sortens åtgärder vid enstaka tillfällen under ett läsår.

Olika bedömningar av vilken betydelse de nya reglerna för mobiltelefoner har för studieron

Även regelverket för hur mobiltelefoner får användas och omhändertas förändrades i augusti 2022. Bland annat är det numera möjligt att omhänderta mobiltelefoner för att förebygga störningar i undervisningen eller kränkande fotografering eller filmning. Mellan drygt två och fem av tio rektorer och lärare i de undersökta skolformerna bedömer att lagändringarna rörande mobiltelefoner

⁷³ Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Statens skolverk, ändringsbeslut 2023-06-29. Uppdraget ska redovisas senast 1 december 2023.

⁷⁴ Förordning (2023:117) om statsbidrag för personalkostnader för akutskolor, speciallärare och elevhälsan.

⁷⁵ Skolverket (2018). *Ordningsregler och disciplinära åtgärder. En kartläggning av skolors arbete*. Rapport 471.

⁷⁶ I den senaste enkätundersökningen frågade vi hur ofta rektor fattat beslut om en åtgärd under ett specifikt läsår medan den tidigare enkäten inte undersökte ett specifikt läsår utan i stället frågade hur det normalt sett ser ut utan någon angiven tidsperiod.

har haft ganska eller mycket stor betydelse för möjligheten att skapa studiero respektive förebygga kränkningar.

I skollagens ändrade skrivningar tydliggörs också att rektorer i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet kan besluta om daglig insamling av mobiltelefoner, vilket använts på åtta av tio grundskolor respektive drygt fem av tio anpassade grundskolor under läsåret 2022/23. I de flesta fallen har beslutet gällt samtliga årskurser på skolan.

Olika bedömningar av åtgärdernas betydelse för trygghet och studiero

Resultaten från våra enkäter visar att rektorer, lärare och övrig skolpersonal gör olika bedömningar av vilken betydelse möjligheten att ingripa fysiskt mot elever eller vidta disciplinära åtgärder har för att skapa trygghet och studiero i skolan. Mer än hälften av rektorerna i de undersökta skolformerna svarar att detta har ganska eller mycket liten betydelse. Bland lärare och övrig skolpersonal är det omkring fem av tio i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan och omkring fyra av tio i grundskolan och anpassade grundskolan som svarar att detta har mycket eller ganska liten betydelse. Resterande tycker det motsatta, det vill säga att detta har ganska eller mycket stor betydelse.

En del rektorer, lärare och övrig skolpersonal beskriver i öppna kommentarer att fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder kan fylla en viktig funktion för att hantera akuta situationer och för att säkra elevers trygghet och studiero. Till exempel kan det uppstå situationer då personalen behöver ta tag i en elev och leda den ut ur klassrummet eller gå emellan om två elever bråkar. Personalen kan också behöva omhänderta föremål som är farliga, störande eller för att förhindra kränkningar. Rektor kan till och med behöva stänga av en elev för att lugna ner en situation.

I kommentarer från rektorer, lärare och övrig skolpersonal framkommer att de i så hög utsträckning som möjligt gör vad de kan för att undvika att hamna i en situation där fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder blir nödvändiga. Vissa beskriver att ingripandena inte leder till en långsiktig förbättring för berörda elever eller förhindrar att situationer som kräver sådana ingripanden uppstår igen. Rektorer, lärare och övrig skolpersonal bedömer i stället att ett förebyggande arbete kan vara effektivare för att främja trygghet och studiero. Det kan till exempel handla om relationsbyggande, stöd och anpassningar samt insatser från elevhälsan. När det gäller de anpassade skolformerna beskriver också en del rektorer, lärare och övrig skolpersonal att de disciplinära åtgärderna uppfattas vara mindre verkningsfulla för elevgruppen.

Bra med tydliga befogenheter, men också viktigt med ett främjande och förebyggande arbete

Fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder kan ha en direkt påverkan på elevers skolvardag. De kan bidra till ökad trygghet och studiero för eleverna, men de kan också skapa en otrygg miljö för elever om de används på ett olämpligt sätt. Omkring hälften av lärarna och den övriga skolpersonalen uppger att de har behov av mer information och stöd gällande när de får ingripa fysiskt mot elever. Det skulle kunna tolkas som ett uttryck för en önskan om tydligare lagstiftning. Det går emellertid inte att detaljreglera exakt när och hur personal får ingripa fysiskt och vidta disciplinära åtgärder, utan detta är ett område där personalen behöver använda sitt professionella omdöme. Samtidigt är de svåra avväganden som finns kopplat till fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder inget som skolpersonal kan förväntas kunna automatiskt. I uppföljningen ser vi att den absoluta merparten av lärarna och den övriga skolpersonalen under det senaste läsåret varken har deltagit i kollegiala samtal eller informations- eller utbildningstillfällen som handlat om när de får ingripa fysiskt. Detta indikerar att det inte har genomförts så mycket implementeringsinsatser ute på skolorna under det här första året sedan lagändringen trädde i kraft.

Sedan den här undersökningen genomfördes har Skolverket genomfört flera stödinsatser på det här området. Vi kan inte uttala oss om i vilken mån insatserna har påverkat det behov av stöd som lärare och övrig skolpersonal ger uttryck för i den här undersökningen. Men Skolverket vill betona att alla som arbetar i skolan behöver ha den kompetens som krävs, och få det stöd de behöver, för att kunna använda sitt professionella omdöme avseende när de behöver ingripa och hur de kan göra det på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt utifrån situationen. Det är av yttersta vikt att huvudmän och rektorer säkerställer att lärare och övrig skolpersonal får reella förutsättningar att hantera eventuella svåra situationer som kan uppstå, detta till exempel genom adekvat utbildning och stöd. Vilken typ av utbildning och stöd som behövs beror på hur behoven ser ut på respektive skola. Flera av de stödinsatser som Skolverket nyligen har tagit fram på området trygghet och studiero kan vara en utgångspunkt i arbetet. Bland annat har Skolverket tagit fram en digital kompetensutveckling för elevassistenter och motsvarande funktioner inom skolan som syftar till att ge stöd och inspiration kring hur den här personalgruppen särskilt kan bidra till trygghet och studiero. Skolverket har också tagit fram två juridiska vägledningar som behandlar fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder samt ett tillhörande diskussionsunderlag som riktar sig till skolans personal.

I uppföljningen ser vi också att vissa lärare och övrig skolpersonal ger uttryck för en oro för negativa konsekvenser ifall de ingriper gentemot elever. Mot den bakgrunden vill Skolverket framhålla att det är viktigt att enskilda anställda inte står ensamma när svåra situationer uppstår. Lärare och övrig skolpersonal behöver känna att de har stöd från kollegor, rektor och huvudman både i det främjande och

förebyggande arbetet och i de fall situationen kräver att de ingriper gentemot elever.

Skolverket bedömer att det är positivt att rektorer, lärare och övrig skolpersonal har ett tydligt mandat att agera för att kunna avhjälpa eventuella svåra situationer som uppstår. Samtidigt är det av största vikt att det bedrivs ett förebyggande arbete som främjar trygghet och studiero och därigenom minskar behovet av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder. Skolverket vill också framhålla att det centrala för att skapa studiero framför allt är undervisning av lärare som genom sin professionalitet och kompetens förmår skapa ett gott klassrumsklimat och ge elever goda förutsättningar att koncentrera sig på undervisningen. Fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder kan fylla en funktion för att hantera akuta situationer, men vägen framåt för att säkerställa trygghet och studiero handlar i första hand om god undervisning och goda relationer mellan skolans elever och personal. Att skapa trygghet och studiero är ett gemensamt ansvar som måste involvera hela organisationen – huvudman, rektor och all personal, lärare såväl som övrig skolpersonal, samt eleverna själva.

Sammantaget menar Skolverket att det är viktigt att huvudmän och rektorer

- säkerställer att personal får möjlighet till adekvat utbildning om fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder,
- ser till att ge lärare och övrig skolpersonal det stöd de behöver i de fall situationen kräver att lärare och övrig skolpersonal ingriper gentemot elever, samt
- analyserar behoven och utifrån det beslutar om vilka främjande och förebyggande insatser som skolan ska genomföra för att kunna erbjuda trygghet och studiero till elever och en god arbetsmiljö för personalen.

Bilaga 1 Metod

I denna studie har vi bland annat kartlagt förekomsten av fysiska ingripanden och disciplinära åtgärder. Kartläggningen har genomförts med hjälp av två enkätundersökningar vilka genomfördes som webbenkäter. Datainsamlingen skedde mellan 27 april och 30 maj 2023. Tre påminnelser skickades ut till rektorer och två påminnelser skickades ut till lärare och övrig personal. Nedan beskriver vi de två enkätundersökningarna närmare.

Enkätundersökning till rektorer

Population, urvalsdesign och urvalets storlek

Populationen som undersöks (målpopulationen) är skolenheter inom grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.⁷⁷ Enkäten skickades till rektorn som representant för skolenheten. Då en person kan vara rektor för flera skolenheter kan vissa rektorer ha fått flera enkäter. I dessa fall erbjöds rektorn möjligheten att lämna samma svar för skolenheterna ifall rektor bedömde att situationen var densamma på dessa skolenheter.

Urvalsramen utgörs av Skolverkets skolenhetsregister. Urvalet av skolenheter är draget med urvalsdesignen stratifierat obundet slumpmässigt urval. Vid skapande av strata grupperades skolenheter utifrån den skolform skolenheten bedriver. Det förekommer att en skolenhet bedriver flera skolformer (till exempel att samma skolenhet har både grundskola och anpassad grundskola). I dessa fall har skolenheten allokerats till den skolform där den har flest antal elever. Skolenheter som efter denna uppdelning tillhörde gruppen grundskola eller gymnasieskola delades vidare in i tre grupper utifrån andelen elever som har föräldrar med eftergymnasial utbildning: Låg (kvartil 1), Medel (kvartil 2 och 3) och Hög (kvartil 4).⁷⁸

Urvalet drogs med en icke-proportionell allokering, där urvalsstorleken inom strata bestämdes utifrån det uppskattade antalet skolenheter som krävs för att få tillförlitliga skattningar efter skolform. Urvalsstorleken har beräknats utifrån följande utgångspunkter:

- en felmarginal på 5 procent för respektive skolform
- en konfidensgrad på 95 procent
- en förväntad svarsfrekvens på till 60 procent.

⁷⁷ I urvalet har även sameskolan ingått. I urvalet ingick fyra skolenheter inom sameskolan och två rektorer i sameskolan besvarade enkäten. Svaren från rektorer i sameskolan redovisas tillsammans med svaren från rektorer i grundskolan.

⁷⁸ För grundskolan var indelningen: Låg 0–46%, Medel 47–72%, Hög 73–100%. För gymnasieskolan var indelningen: Låg 0–37%, Medel 38–64%, Hög 65–100%.

Utifrån dessa utgångspunkter blir den beräknade urvalsstorleken för grundskolan 596 skolenheter, för anpassade grundskolan 310 skolenheter, för gymnasieskolan 497 skolenheter och för anpassade gymnasieskolan 167 skolenheter.

Svarsfrekvens

Tabell 1 visar population, urval och svarsandelar totalt och inom respektive stratum. Den viktade svarsfrekvensen i respektive stratum varierar från 36 till 54 procent.

Tabell 1. Viktad svarsfrekvens per stratum för enkäten till rektorer.

Stratum	Population (skolenheter)	Urval	Svarsandel (viktad)
Grundskola	4 731	596	38 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – låg</i>	<i>1 158</i>	<i>146</i>	<i>36 %</i>
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – medel</i>	<i>2 394</i>	<i>301</i>	<i>39 %</i>
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – hög</i>	<i>1 179</i>	<i>149</i>	<i>41 %</i>
Anpassad grundskola	349	310	41 %
Gymnasieskola	1 296	491	47 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – låg</i>	<i>325</i>	<i>123</i>	<i>54 %</i>
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – medel</i>	<i>651</i>	<i>247</i>	<i>48 %</i>
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – hög</i>	<i>320</i>	<i>121</i>	<i>43 %</i>
Anpassad gymnasieskola	167	164	45 %
Totalt	6 543	1 561*	43 %

* I det ursprungliga urvalet ingick 1570 skolenheter. Urvalet drogs i februari 2023 och enkäten skickades ut nästan tre månader senare. Under den tiden hade 9 skolenheter upphört eller omorganiserats. Dessa skolenheter finns inte med i det slutliga urvalet av skolenheter.

Bortfall och bortfallsjustering

Bortfallet delas in i objektbortfall och partiellt bortfall. Objektbortfall innebär att frågeblanketten inte är besvarad alls och partiellt bortfall innebär att vissa frågor i blanketten inte är besvarade. Om de urvalspersoner som utgör bortfall skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna, kan systematiska fel i form av bortfallsskevhet uppstå.

Kalibrering

För att justera skattningarna för systematiska fel som kan uppkomma på grund av objektbortfall används kalibrering. Vid kalibrering utnyttjas hjälpinformation, det vill säga för populationen eller urvalet sedan tidigare kända variabler. Den bakomliggande idén är att hjälpinformation som samvarierar med undersökningsvariabler och/eller svarsfrekvens har en god förmåga att reducera systematiska fel som uppkommer på grund av bortfall. Vi utgick från totalt sju möjliga hjälpvariabler, som efter analyser av samvariation med viktiga undersökningsvariabler och svarsfrekvens reducerades till fyra hjälpvariabler. Dessa redovisas i tabell 2 nedan.

Tabell 2. Hjälpvariabler som har använts vid kalibrering.

Variabler	Indelning
Stratum	Åtta grupper efter stratum
Region	Region Mitt, Region Norr, Region Stockholm, Region Syd, Region Sydost, Region Väst, Region Västerås ⁷⁹
Huvudman	Offentlig, enskild ⁸⁰
Bakgrund	Fyra grupper efter andelen elever med utländsk bakgrund ⁸¹

Estimation

De vikter som tas fram med kalibrering justerar designvikterna när bortfall förekommer utifrån hjälpinformation och ges av

$$w_k = d_k * g_k$$

där w_k är kalibrerad vikt för objekt k, d_k är designvikten för objekt k och g_k är justeringen för objekt k utifrån hjälpinformation.

För en utförlig beskrivning av kalibrering se Lundström och Särndal (2001): *Estimation in the Presence of Nonresponse and Frame Imperfections*. Statistics Sweden.

Partiellt bortfall

Ingen av frågorna i enkäten hade ett stort partiellt bortfall. För de allra flesta frågorna var det partiella bortfallet 5 respondenter eller färre. För sju frågor var det partiella bortfallet 6–15 respondenter. Sett till det totala antalet respondenter är det fortfarande mycket litet.

⁷⁹ Den viktade svarsfrekvensen varierar mellan 33 och 48 procent för de olika regionerna.

⁸⁰ Den viktade svarsfrekvensen är 47 procent för skolenheten med offentlig huvudman och 40 procent för skolenheter med enskild huvudman.

⁸¹ Den viktade svarsfrekvensen varierar mellan 35 och 45 procent för de olika grupperna.

Enkätundersökning till lärare och övrig skolpersonal

Urvalsram, urvalsmetod och urvalets storlek

Populationen som undersöks (målpopulationen) är personal som arbetar i grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan.⁸² All personal som är anställd på skolenheter inom dessa skolformer och som vistas i lokalerna samtidigt som eleverna ingick.

Eftersom Skolverket inte har tillgång till ett register över skolpersonal som vi kan dra ett direkturval från är urvalet av skolpersonal gjort i två steg. I det första steget drogs ett stratifierat slumpmässigt urval av skolenheter (samma urval som till rektorsenkäten). Samtliga av dessa skolenheter kontaktades och ombads lämna uppgifter om all personal anställd på respektive skolenhet.⁸³ Vi fick in uppgifter från 69 procent av skolenheterna. När uppgifterna hade kvalitetssäkrats⁸⁴ kvarstod knappt 40 000 personer och dessa utgjorde urvalsramen för steg två i urvalet.

För att inte belasta en för stor mängd individer drog vi i andra steget ett slumpmässigt urval av personal från respektive skolenhet (som inkommit med uppgifter). Urvalsstorleken per skolenhet bestämdes utifrån det uppskattade antalet skolenheter som krävs för att få tillförlitliga skattningar efter skolform. Urvalsstorleken har beräknats utifrån följande utgångspunkter:

- en felmarginal på 5 procent för respektive skolform
- en homogenitetsgrad på 30 procent
- en konfidensgrad på 95 procent
- en förväntad svarsfrekvens på 30 procent.

Hur många personer som valdes ut per skolenhet varierade mellan skolformerna. För grundskolan och gymnasieskolan var det 7 personer per skolenhet, för anpassad grundskola var det 14 personer per skolenhet och för anpassad gymnasieskola togs samtliga personer med i urvalet. Sammanlagt valdes knappt 11 000 lärare och övrig personal ut.

Svarsfrekvens

Tabell 3 visar urval och svarsandelar totalt och inom respektive stratum. Den viktade svarsfrekvensen i respektive stratum varierar från 31 till 49 procent.

⁸² I urvalet har även sameskolan ingått. I urvalet ingick 21 lärare och övrig skolpersonal i sameskolan och 4 besvarade enkäten. Svaren från lärare och övrig skolpersonal i sameskolan redovisas tillsammans med svaren från grundskolan.

⁸³ Vi bad skolenheterna att inkomma med uppgifter för samtliga som var anställda på skolenheten den 15 februari 2023 (både tillsvidareanställda och visstidsanställda). Vi bad dem att exkludera korttidsvikarier, ex. vikarier från vikariepooler, som ersätter tillfälligt frånvarande ordinarie personal samt personal som var föräldraledig, sjukskriven eller tjänstledig på 100 procent.

⁸⁴ Vi tog bort följande från de inkomna uppgifterna: 1. dubletter inom samma skolenhet, 2. de som var angivna som tjänstlediga, föräldralediga eller liknande, 3. de vars befattning var rektorer, 4. alla med en tjänstgöringsgrad som var lägre än 20 procent, 5. alla där uppgifter om tjänstgöringsgrad saknas eller vars tjänstgöringsgrad var timanställd, vid behov eller liknande. Vi tog också bort dubletter där samma person arbetade på flera skolenheter. I dessa fall behöll vi personen på den skolenhet där hen har högst tjänstgöringsgrad. Om personen har samma tjänstgöringsgrad behöll vi personen på skolenheten med minst antal anställda.

Tabell 3. Viktad svarsfrekvens per stratum för enkäten till skolpersonal.

	Antal utvalda i skolpersonalen	Svarsandel (viktad)
Grundskola	2 799	35 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – låg*</i>	633	35 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – medel</i>	1 503	35 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – hög</i>	663	34 %
Anpassad grundskola	2 329	31 %
Gymnasieskola	2 567	45 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – låg</i>	697	49 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – medel</i>	1 304	43 %
<i>Varav föräldrarnas utbildningsnivå – hög</i>	566	47 %
Anpassad gymnasieskola	2 973	32 %
Totalt	10 668	36 %

* Skolenheterna har grupperats efter andelen elever per skolenhet som har föräldrar med eftergymnasial utbildning (låg=kvartil 1, medel=kvartil 2 och 3, hög=kvartil 4).

Till följd av att vi var tvungna att samla in mejladresserna drygt två månader innan vi skicka ut enkäten har vi ett visst bortfall i form av anställda som slutat på den skolenhet de blivit utvalda från. Vi uppskattar att det handlar om enstaka procent av urvalet. Ytterligare en utmaning vid insamlingen av adresser var att definiera vilken personal som vi efterfrågade kontaktuppgifter till. Vi valde att skriva samtliga som är anställd av skolenheten och i tjänst. Under insamlingens gång visade det sig att detta skapade vissa problem. Till exempel var det flera kommunala skolor där en stor del av den övriga skolpersonalen (t.ex. elevhälsa, vaktmästare och kökspersonal) var anställd av en annan förvaltning i kommunen. I den mån dessa personer vistas i lokalen samtidigt som eleverna ingår de i vår målpopulation, men inte i vår urvalsram. Vi vet dock inte hur många skolenheter och personer det rör sig om.

Bortfall och bortfallsjustering

Bortfallet delas in i objektbortfall och partiellt bortfall. Objektbortfall innebär att frågeblanketten inte är besvarad alls och partiellt bortfall innebär att vissa frågor i blanketten inte är besvarade. Utifrån urvalsdesignen kan objektbortfall uppstå både på skolenhetsnivå och individnivå. På skolenhetsnivå uppstår bortfall om en skolenhet inte inkommer med uppgifter och på individnivå uppstår bortfall om personal på en skolenhet inte inkommer med svar.

Kalibrering

I likhet med rektorsenkäten används kalibrering för att justera för systematiska fel som kan uppkomma på grund av objektbortfall. Vi har enbart tillgång till hjälpvariabler kända för populationen och urvalet på skolenhetsnivå, vilket gör att kalibreringen begränsas till att justera för systematiska fel på skolenhetsnivå. Efter analyser av möjliga hjälpvariablers samvariation med svarsfrekvens valdes samma variabler som vid rektorsurvalet ut till att utgöra hjälpinformation, se tabell 4.

Tabell 4. Hjälpvariabler som har använts vid kalibrering.

Variabler	Indelning
Stratum	Åtta grupper efter stratum
Region	Region Mitt, Region Norr, Region Stockholm, Region Syd, Region Sydost, Region Väst, Region Västerås ⁸⁵
Huvudman	Offentlig, enskild ⁸⁶
Bakgrund	Fyra grupper efter andelen elever med utländsk bakgrund ⁸⁷

Estimation

Utifrån urvalsdesignen ges designvikten för objekt k i stratum l och skolenhet m av,

$$d_{klm} = d_{1kl} * d_{2klm}$$

där d_{1kl} är designvikten för objekt k i stratum l från urvalet av skolenheter (steg 1) och d_{2klm} är designvikten för objekt k i stratum l och skolenhet m från urvalet av personal (steg 2). Eftersom objektbortfall förekommer har designvikten justerats, där kalibrering har använts för att justera systematiska fel på grund av bortfall på skolenhetsnivå.

Partiellt bortfall

Ingen av frågorna i enkäten hade ett stort partiellt bortfall. För de allra flesta frågorna var det partiella bortfallet färre än 20 respondenter. För tre frågor var det partiella bortfallet strax över 50 respondenter. Sett till det totala antalet respondenter är det fortfarande mycket litet.

⁸⁵ Den viktade svarsfrekvensen varierar mellan 34 och 40 procent för de olika regionerna.

⁸⁶ Den viktade svarsfrekvensen är 35 procent för skolenheten med offentlig huvudman och 37 procent för skolenheter med enskild huvudman.

⁸⁷ Den viktade svarsfrekvensen varierar mellan 33 och 38 procent för de olika grupperna.

Bilaga 2 Tabeller

Grundskolan

Förekomst av fysiska ingripanden

Tabell 1. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Rektorer i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	15	6	4	9
Mer sällan än en gång per termin	48	20	16	26
En eller några gånger per termin	88	40	33	46
Varje månad	49	21	16	27
Varje vecka	23	10	7	15
Kan inte bedöma	6	3	1	6

n=229

Tabell 2. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Lärare och övrig skolpersonal i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	202	18	15	21
Mer sällan än en gång per termin	252	26	22	30
En eller några gånger per termin	313	30	26	34
Varje månad	125	14	11	18
Varje vecka	107	12	9	16

n=999

Förändring i antal fysiska ingripanden

Tabell 3. "Upplever du att du eller personalen på din skolenhet har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Rektorer i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	8	4	2	7
Något fler gånger	15	6	4	10
Oförändrat antal gånger	124	54	47	60
Något färre gånger	14	6	4	10
Betydligt färre gånger	13	6	3	10
Kan inte bedöma	54	24	19	30

n=228

Tabell 4. "Upplever du att du har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Lärare och övrig skolpersonal i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	51	6	4	10
Något fler gånger	68	7	5	9
Oförändrat antal gånger	481	46	42	51
Något färre gånger	66	7	5	10
Betydligt färre gånger	69	8	6	11
Kan inte bedöma	266	26	23	30

n=1001

Förekomst av disciplinära åtgärder

Tabell 5. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du som rektor beslutat om följande disciplinära åtgärder?" (Rektorer i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Omhändertagande av föremål				
Aldrig	74	31	26	38
Mer sällan än en gång per termin	48	21	17	27
En eller några gånger per termin	74	32	27	39
Varje månad	23	11	8	17
Varje vecka	8	3	2	7
Kvarsittning				
Aldrig	175	79	73	84
Mer sällan än en gång per termin	22	10	7	15
En eller några gånger per termin	16	8	5	12
Varje månad	5	2	1	5
Varje vecka	4	1	1	4
Utredning				
Aldrig	70	31	26	38
Mer sällan än en gång per termin	53	23	18	29
En eller några gånger per termin	78	36	30	42
Varje månad	19	9	6	14
Varje vecka	1	1	0	4
Skriftlig varning				
Aldrig	113	48	42	55
Mer sällan än en gång per termin	55	25	19	31
En eller några gånger per termin	55	25	20	31
Varje månad	4	2	1	4
Varje vecka	1	1	0	4

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Tillfällig omplacering inom skolenheten				
Aldrig	116	50	43	56
Mer sällan än en gång per termin	63	27	22	34
En eller några gånger per termin	49	22	17	28
Varje månad	1	1	0	4
Varje vecka	0	0	-	-
Tillfällig placering utanför den egna skolenheten				
Aldrig	178	76	70	81
Mer sällan än en gång per termin	33	16	11	21
En eller några gånger per termin	18	8	5	13
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Avstängning				
Aldrig	123	53	47	60
Mer sällan än en gång per termin	59	25	19	30
En eller några gånger per termin	43	20	15	26
Varje månad	4	2	1	5
Varje vecka	0	0	-	-

n=221–229

Tabell 6. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du..." (Lärare i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Utvisat en elev ur undervisningslokalen				
Aldrig	247	32	28	37
Mer sällan än en gång per termin	168	25	21	31
En eller några gånger per termin	185	26	22	31
Varje månad	69	9	7	13
Varje vecka	42	7	5	11

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Beslutat att en elev ska få kvarsittning				
Aldrig	561	80	75	83
Mer sällan än en gång per termin	84	13	10	17
En eller några gånger per termin	44	6	4	8
Varje månad	12	1	1	2
Varje vecka	3	1	0	3
Omhändertagit ett föremål från en elev på skolan				
Aldrig	171	22	18	26
Mer sällan än en gång per termin	157	22	18	26
En eller några gånger per termin	227	31	26	36
Varje månad	92	15	11	20
Varje vecka	60	11	8	15

n=704–711

Tabell 7. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du omhändertagit ett föremål från en elev på skolan?" (Övrig skolpersonal i grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Aldrig	83	29	23	36
Mer sällan än en gång per termin	55	18	13	25
En eller några gånger per termin	92	31	24	38
Varje månad	30	11	7	16
Varje vecka	27	12	6	21

n=287

Anpassade grundskolan

Förekomst av fysiska ingripanden

Tabell 8. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Rektorer i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	21	16	11	22
Mer sällan än en gång per termin	18	14	10	20
En eller några gånger per termin	39	31	25	38
Varje månad	23	18	13	25
Varje vecka	20	16	12	23
Kan inte bedöma	6	5	2	9

n=127

Tabell 9. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	151	21	17	26
Mer sällan än en gång per termin	141	20	16	24
En eller några gånger per termin	203	24	20	28
Varje månad	113	14	11	18
Varje vecka	151	21	17	25

n=759

Förändring i antal fysiska ingripanden

Tabell 10. "Upplever du att du eller personalen på din skolenhet har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Rektor i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	2	2	1	6
Något fler gånger	5	4	2	8
Oförändrat antal gånger	67	52	45	59
Något färre gånger	7	6	3	10
Betydligt färre gånger	5	4	2	7
Kan inte bedöma	41	33	26	40

n=127

Tabell 11. "Upplever du att du har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Lärare och övrig skolpersonal i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	33	5	3	7
Något fler gånger	52	6	4	9
Oförändrat antal gånger	326	41	36	46
Något färre gånger	39	4	3	6
Betydligt färre gånger	54	7	5	10
Kan inte bedöma	255	37	32	42

n=759

Förekomst av disciplinära åtgärder

Tabell 12. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du som rektor beslutat om följande disciplinära åtgärder?" (Rektorer i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Omhändertagande av föremål				
Aldrig	91	71	64	77
Mer sällan än en gång per termin	18	13	9	18
En eller några gånger per termin	17	15	10	21
Varje månad	2	2	1	5
Varje vecka	0	0	-	-
Kvarsittning				
Aldrig	121	94	90	97
Mer sällan än en gång per termin	2	1	0	4
En eller några gånger per termin	4	3	2	7
Varje månad	1	1	0	4
Varje vecka	0	0	-	-
Utredning				
Aldrig	89	69	63	76
Mer sällan än en gång per termin	18	14	10	20
En eller några gånger per termin	17	13	9	19
Varje månad	4	3	1	7
Varje vecka	0	0	-	-
Skriftlig varning				
Aldrig	115	90	84	93
Mer sällan än en gång per termin	5	4	2	8
En eller några gånger per termin	8	6	4	11
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Tillfällig omplacering inom skolenheten				

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Aldrig	93	73	66	79
Mer sällan än en gång per termin	22	17	12	23
En eller några gånger per termin	12	10	7	16
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Tillfällig placering utanför den egna skolenheten				
Aldrig	112	87	81	91
Mer sällan än en gång per termin	10	8	5	13
En eller några gånger per termin	6	5	3	10
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-

n=127–128

Tabell 13. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du..." (Lärare i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Utvisat en elev ur undervisningslokalen				
Aldrig	177	50	43	57
Mer sällan än en gång per termin	58	21	16	28
En eller några gånger per termin	48	16	11	23
Varje månad	14	3	2	6
Varje vecka	20	9	6	14
Beslutat att en elev ska få kvarsittning				
Aldrig	305	96	92	98
Mer sällan än en gång per termin	6	4	2	8
En eller några gånger per termin	3	0	0	1
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Omhändertagit ett föremål från en elev på skolan				
Aldrig	150	42	36	49
Mer sällan än en gång per termin	65	20	15	27
En eller några gånger per termin	70	25	20	32
Varje månad	17	7	4	12
Varje vecka	13	5	3	9

n=314–317

Tabell 14. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du omhändertagit ett föremål från en elev på skolan?" (Övrig skolpersonal i anpassade grundskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Aldrig	175	39	33	46
Mer sällan än en gång per termin	97	18	14	23
En eller några gånger per termin	84	23	18	30
Varje månad	39	8	6	12
Varje vecka	47	11	7	16

n=442

Gymnasieskolan

Förekomst av fysiska ingripanden

Tabell 15. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Rektor i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	89	38	32	44
Mer sällan än en gång per termin	83	35	30	41
En eller några gånger per termin	48	20	16	25
Varje månad	7	3	2	7
Varje vecka	1	0	0	2
Kan inte bedöma	8	3	2	7

n=236

Tabell 16. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	731	64	59	68
Mer sällan än en gång per termin	250	21	18	24
En eller några gånger per termin	153	13	10	16
Varje månad	23	2	1	2
Varje vecka	9	1	0	2

n=1166

Förändring i antal fysiska ingripanden

Tabell 17. "Upplever du att du eller personalen på din skolenhet har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Rektor i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	2	1	0	4
Något fler gånger	10	4	2	7
Oförändrat antal gånger	140	60	54	65
Något färre gånger	10	4	2	8
Betydligt färre gånger	15	6	4	9
Kan inte bedöma	59	25	20	30

n=236

Tabell 18. "Upplever du att du har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Lärare och övrig skolpersonal i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	16	1	1	2
Något fler gånger	42	4	2	5
Oförändrat antal gånger	557	51	47	55
Något färre gånger	32	3	2	5
Betydligt färre gånger	61	5	4	7
Kan inte bedöma	461	37	33	41

n=1169

Förekomst av disciplinära åtgärder

Tabell 19. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du som rektor beslutat om följande disciplinära åtgärder?" (Rektorer i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Omhändertagande av föremål				
Aldrig	105	46	40	52
Mer sällan än en gång per termin	77	33	28	39
En eller några gånger per termin	41	18	14	23
Varje månad	6	2	1	5
Varje vecka	2	1	0	3
Kvarsittning				
Aldrig	209	90	86	93
Mer sällan än en gång per termin	11	5	3	8
En eller några gånger per termin	10	4	2	8
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	1	0	0	2
Utredning				
Aldrig	76	34	29	40
Mer sällan än en gång per termin	59	25	20	30
En eller några gånger per termin	87	37	31	43
Varje månad	8	3	2	6
Varje vecka	2	1	0	3
Skriftlig varning				
Aldrig	71	31	26	37
Mer sällan än en gång per termin	51	22	17	27
En eller några gånger per termin	100	42	37	48
Varje månad	13	5	3	8
Varje vecka	0	0	-	-

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Tillfällig omplacering inom skolenheten				
Aldrig	188	82	77	86
Mer sällan än en gång per termin	35	14	10	18
En eller några gånger per termin	8	3	2	6
Varje månad	2	1	0	4
Varje vecka	0	0	-	-
Tillfällig placering utanför den egna skolenheten				
Aldrig	214	93	89	95
Mer sällan än en gång per termin	16	6	4	10
En eller några gånger per termin	2	1	0	4
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Avstängning				
Aldrig	98	42	37	48
Mer sällan än en gång per termin	67	27	22	33
En eller några gånger per termin	69	29	25	35
Varje månad	2	1	0	3
Varje vecka	0	0	-	-

n=231–236

Tabell 20. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du..." (Lärare i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Utvisat en elev ur undervisningslokalen				
Aldrig	493	55	50	59
Mer sällan än en gång per termin	229	25	21	29
En eller några gånger per termin	162	16	13	19
Varje månad	28	3	2	5
Varje vecka	22	1	1	2

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Beslutat att en elev ska få kvarsittning				
Aldrig	882	97	96	98
Mer sällan än en gång per termin	27	2	1	2
En eller några gånger per termin	12	1	1	2
Varje månad	5	0	0	1
Varje vecka	0	0	-	-
Omhändertagit ett föremål från en elev på skolan				
Aldrig	462	51	47	56
Mer sällan än en gång per termin	159	17	14	21
En eller några gånger per termin	169	17	14	20
Varje månad	77	7	6	10
Varje vecka	59	8	5	12

n=926-934

Tabell 21. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du omhändertagit ett föremål från en elev på skolan?" (Övrig skolpersonal i gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Aldrig	154	67	58	75
Mer sällan än en gång per termin	37	12	8	18
En eller några gånger per termin	37	18	12	28
Varje månad	5	3	1	8
Varje vecka	1	0	0	1

n=234

Anpassade gymnasieskolan

Förekomst av fysiska ingripanden

Tabell 22. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du eller någon i personalen på din skolenhet ingripit fysiskt mot elever för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Rektor i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	14	20	14	28
Mer sällan än en gång per termin	19	24	17	32
En eller några gånger per termin	26	35	27	44
Varje månad	7	10	6	17
Varje vecka	4	6	3	12
Kan inte bedöma	3	5	2	11

n=73

Tabell 23. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du på något sätt ingripit fysiskt mot elever för att förhindra eller stoppa våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar?" (Lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Aldrig	340	36	33	39
Mer sällan än en gång per termin	240	25	23	28
En eller några gånger per termin	222	23	20	26
Varje månad	73	7	6	9
Varje vecka	84	9	7	10

n=959

Förändring i antal fysiska ingripanden

Tabell 24. "Upplever du att du eller personalen på din skolenhet har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Rektorer i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	2	3	1	9
Något fler gånger	6	8	4	14
Oförändrat antal gånger	37	51	42	60
Något färre gånger	6	9	5	15
Betydligt färre gånger	4	5	2	10
Kan inte bedöma	18	24	18	33

n=73

Tabell 25. "Upplever du att du har ingripit fysiskt mot elever fler eller färre gånger under läsåret 2022/23? Jämför med hur det var under läsåret 2021/22." (Lärare och övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar, viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns	Konfidensintervall (95%), övre gräns
Betydligt fler gånger	24	2	2	4
Något fler gånger	50	5	4	7
Oförändrat antal gånger	395	42	39	45
Något färre gånger	55	6	5	8
Betydligt färre gånger	59	6	5	8
Kan inte bedöma	367	38	35	41

n=950

Förekomst av disciplinära åtgärder

Tabell 26. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du som rektor beslutat om följande disciplinära åtgärder?" (Rektorer i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Omhändertagande av föremål				
Aldrig	43	60	51	69
Mer sällan än en gång per termin	23	32	24	41
En eller några gånger per termin	5	7	4	14
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Kvarsittning				
Aldrig	70	98	94	99
Mer sällan än en gång per termin	2	2	1	6
En eller några gånger per termin	0	0	-	-
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Utredning				
Aldrig	43	63	54	71
Mer sällan än en gång per termin	12	16	10	23
En eller några gånger per termin	13	18	12	26
Varje månad	2	3	1	9
Varje vecka	0	0	-	-
Skriftlig varning				
Aldrig	48	66	57	74
Mer sällan än en gång per termin	14	19	13	26
En eller några gånger per termin	10	14	9	21
Varje månad	1	1	0	6
Varje vecka	0	0	-	-
Tillfällig omplacering inom skolenheten				

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Aldrig	57	82	74	87
Mer sällan än en gång per termin	10	12	8	18
En eller några gånger per termin	5	7	3	12
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Tillfällig placering utanför den egna skolenheten				
Aldrig	62	88	82	93
Mer sällan än en gång per termin	6	8	4	14
En eller några gånger per termin	3	4	2	8
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Avstängning				
Aldrig	50	71	63	79
Mer sällan än en gång per termin	12	15	10	22
En eller några gånger per termin	9	13	8	21
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-

n=70–73

Tabell 27. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du..." (Lärare i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Utvisat en elev ur undervisningslokalen				
Aldrig	271	68	64	73
Mer sällan än en gång per termin	84	20	16	24
En eller några gånger per termin	41	9	7	12
Varje månad	11	3	1	5
Varje vecka	3	1	0	1

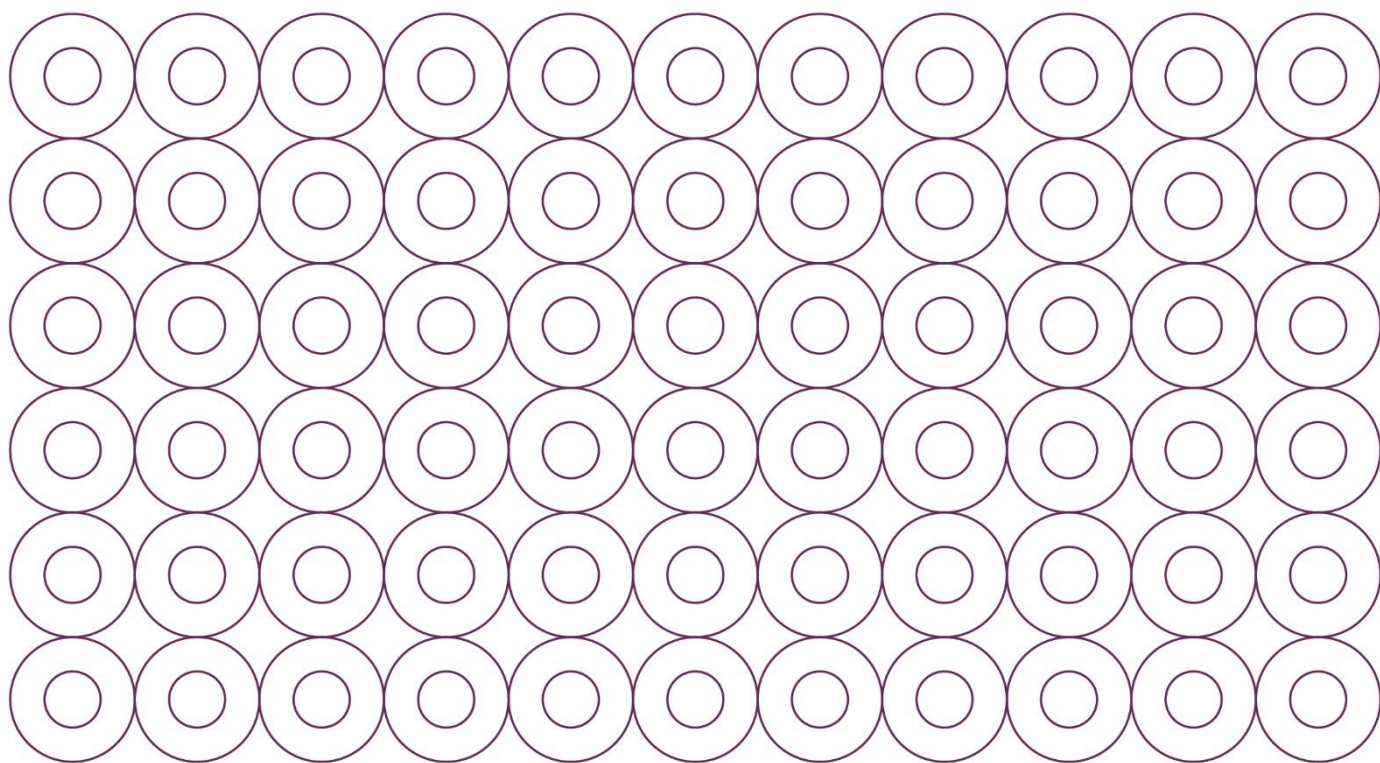
Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Beslutat att en elev ska få kvarsittning				
Aldrig	400	98	96	99
Mer sällan än en gång per termin	7	2	1	4
En eller några gånger per termin	2	0	0	1
Varje månad	0	0	-	-
Varje vecka	0	0	-	-
Omhändertagit ett föremål från en elev på skolan				
Aldrig	234	59	54	64
Mer sällan än en gång per termin	98	24	20	28
En eller några gånger per termin	46	10	8	13
Varje månad	21	5	3	7
Varje vecka	10	2	1	4

n=409–410

Tabell 28. "Under läsåret 2022/23, ungefär hur ofta har du omhändertagit ett föremål från en elev på skolan?" (Övrig skolpersonal i anpassade gymnasieskolan)

Svarsalternativ	Antal svarande, oviktat	Svarsandelar (%), viktat	Konfidensintervall (95%), undre gräns andel (%)	Konfidensintervall (95%), övre gräns andel (%)
Aldrig	306	55	50	59
Mer sällan än en gång per termin	91	17	14	20
En eller några gånger per termin	93	17	14	20
Varje månad	24	5	3	7
Varje vecka	36	7	5	9

n=550

Skolverket

www.skolverket.se